

B. I. ΛΕΝΙΝ

**ΚΡΑΤΟΣ
ΚΑΙ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
I. Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ	
1. Το κράτος ως αποτέλεσμα του αδιαλλάκτου Ανταγωνισμού των Τάξεων.....	4
2. Τα Ειδικά Ένοπλα Σώματα, Φυλακές, κ.τ.λ.....	6
3. Το Κράτος όργανο για την εκμετάλλευση της καταπιεζόμενης τάξεως.....	7
4. Ο μαρasmus του Κράτους και η βίαιη Επανάσταση.....	10
II. Η ΠΕΙΡΑ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1848-51	
1. Οι παραμονές της Επανάστασης.....	14
2. Τα πορίσματα της Επανάστασης.....	16
3. Η τοποθέτηση του ζητήματος από τον Μαρξ το 1852.....	19
III. Η ΠΕΙΡΑ ΤΗΣ ΠΑΡΙΣΙΝΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΑΣ ΤΟΥ 1871: Η ΜΑΡΞΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	
1. Γιατί είναι ήρωες οι οπαδοί της Κομμούνας.....	21
2. Τι θα αντικαταστήσει τον μηχανισμό του Κράτους;.....	23
3. Η κατάργηση του Κοινοβουλευτισμού.....	26
4. Η οργάνωση της Ενότητας του Έθνους.....	29
5. Η καταστροφή του Κράτους - παρασίτου.....	31
IV. ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΝΓΚΕΛΣ	
1. Το πρόβλημα της Κατοικίας.....	33
2. Η πολεμική προς τους Αναρχικούς.....	34
3. Η Επιστολή προς τον Μπέμπελ.....	37
4. Κριτική του Προγράμματος της Ερφούρτης.....	38
5. Ο Πρόλογος του 1891 στο βιβλίο του Μαρξ «Ο Εμφύλιος πόλεμος στη Γαλλία».....	42
6. Πως σκέπτεται ο Ένγκελς για την εξαφάνιση του δημοκρατικού πολιτεύματος.....	46
V. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ ΚΑΙ Ο ΜΑΡΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ	
1. Διατύπωση του ζητήματος από τον Μαρξ.....	48
2. Η μετάβαση από τον Καπιταλισμό στον Κομμουνισμό.....	49
3. Η πρώτη φάση της Κομμουνιστικής Κοινωνίας.....	53
4. Η ανώτερη φάση της Κομμουνιστικής Κοινωνίας.....	55
VI. ΕΞΕΥΤΕΛΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΟΠΟΡΤΟΥΝΙΣΤΕΣ	
1. Πολεμική του Πλεχάνωφ προς τους Αναρχικούς.....	60
2. Πολεμική του Κάουτσκυ προς τους οπορτουνιστές.....	61
3. Η πολεμική μεταξύ Κάουτσκυ και Παννέκεκ.....	65

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Θεωρητικά και πρακτικά το πρόβλημα του κράτους αποκτά σήμερα εξαιρετική σπουδαιότητα.

Ο ιμπεριαλιστικός πόλεμος επιτάχυνε και επέκτεινε σε μεγάλο βαθμό την μεταβολή του μονοπωλιακού καπιταλισμού σε καπιταλισμό κρατικού μονοπωλίου.

Η φρικτή καταπίεση των εργαζομένων μαζών από το Κράτος –το οποίο ταυτίζεται ολοένα και περισσότερο με τους παντοδύναμους καπιταλιστικούς οργανισμούς- γίνεται κάθε μέρα περισσότερο φρικτική. Οι πιο προοδευμένες χώρες άρχισαν να μετατρέπονται σε στρατιοτικές φυλακές για τους εργάτες.

Η απίστευτη δυστυχία και η φρίκη που έφερε ο ληστρικός αυτός πόλεμος κάνουν την κατάσταση των μαζών ανυπόφορη και μεγαλώνουν την αγανάκτηση τους.

Είναι φανερό ότι προμηνύεται μια διεθνής προλεταριακή επανάσταση.

Το ζήτημα λοιπόν της σχέσης που έχει αυτή με το Κράτος παίρνει μια πρακτική σημασία.

Η συγκέντρωση των ομοιογενών στοιχείων κατά την περίοδο της σχετικά ειρηνικής εξέλιξης δημιούργησε μια υπεροχή του σοσιαλ-πατριωτισμού μέσα στα επίσημα σοσιαλιστικά κόμματα όλου του κόσμου: Οι Πλεχάνωφ, Ποτρέσσοφ, Μπρεσκόφσκαγια, Ρουμπάνοβιτς και με μορφή λίγο σκεπασμένη οι Τσερετέλλι, Τσερνόφ και Σια στη Ρωσία, οι Σάιντμαν, Λέγκιν, Δαβίδ και άλλοι στη Γερμανία, οι Ρενωντέλ, Γκεντ, Βαντερβέλντε στη Γαλία και στο Βέλγιο, οι Χάιντμαν και οι Φαβιανοί στην Αγγλία και ούτω καθεξής. Σοσιαλιστές με άλλα λόγια αλλά σοβινιστές στην πραγματικότητα αυτοί οι «ηγέτες του Σοσιαλισμού» έχουν όλοι μια κοινή διακριτική βάση, την δουλική υποταγή τους στα συμφέροντα όχι μόνο της εθνικής πλουτοκρατίας «τους», αλλά επίσης και του Κράτους «τους». Έτσι μένουν τόσο καιρό στην εκμετάλλευση και στην υποδούλωση μερικών αυτοκαλούμενων Μεγάλων Δυνάμεων, ένα πλήθος από μικρότερες και ασθενέστερες εθνότητες. Ο ιμπεριαλιστικός πόλεμος δεν είναι τίποτα άλλο παρά μια φιλονικία για το νέο μοίρασμα αυτής της λείας.

Ο αγώνας για την απολύτρωση των εργαζόμενων μαζών από τον ζυγό της πλουτοκρατίας γενικά, και ιδιαίτερα της ιμπεριαλιστικής πλουτοκρατίας, δεν μπορεί να ξεχωριστεί από τον αγώνα εναντίον των ομοιογενών προλήψεων που αφορούν το Κράτος.

Εμείς, πρώτοι απ' όλους, επισκοπούμε τη διδασκαλία του Μαρξ και του Ένγκελς περί του Κράτους, δίνοντας ιδιαίτερα μεγάλη προσοχή στα ξεχασμένα μέρη και στις απόψεις εκείνες της διδασκαλίας τους που οι ομοιογενείς έχουν παραμορφώσει. Ειδικά θα αναλύσουμε τον κυριότερο αντιπρόσωπο αυτών των διαστροφών, τον Καρλ Κάουτσκι, τον διασημότερο από τους αρχηγούς της Δευτέρας Διεθνούς (1889-1914) που κατέληξε σε τόσο οικτρή πολιτική χρεοκοπία κατά τη διάρκεια του παρόντος πολέμου. Εν τέλει εκθέτουμε τα πιο σημαντικά συμπεράσματα που βγαίνουν από την πείρα των Ρωσικών επαναστάσεων του 1905 και ιδιαίτερα του 1917.

Η τελευταία αυτή επανάσταση είναι φανερό πως συμπληρώνει σήμερα (αρχές Αυγούστου 1917) το πρώτο στάδιο της εξέλιξης της, γενικά όμως το σύνολο αυτής της επανάστασης μπορεί να εξετασθεί μόνο σαν ένας κρίκος στην αλυσίδα των σοσιαλιστικών επαναστάσεων που θα προκύψουν από τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο.

Το ζήτημα λοιπόν της σχέσης μιας προλεταριακής σοσιαλιστικής επανάστασης με το Κράτος, όχι μόνο έχει μια πρακτική πολιτική σημασία, αλλά είναι ένα από τα επείγοντα σύγχρονα γεγονότα, σχετιζόμενο για τις μάζες με τον τρόπο που θα μπορέσουν να ελευθερωθούν από τον ζυγό του Καπιταλισμού σε μέλλον πολύ προσεχές.

I. Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

1. Το κράτος ως αποτέλεσμα του αδιαλλάκτου Ανταγωνισμού των Τάξεων

Η διδασκαλία του Μαρξ βρίσκεται σήμερα εκτεθειμένη στο ίδιο πάθημα, που πολλές φορές στην εξέλιξη της ιστορίας, έπαθαν οι διδασκαλίες και άλλων επαναστατών φιλοσόφων και ηγετών των καταπιεζομένων τάξεων που αγωνίζονταν για την απελευθέρωση τους. Κατά τη διάρκεια της ζωής των μεγάλων επαναστατών, οι κυρίαρχες τάξεις τους απήντησαν με αδιάκοπες καταδιώξεις, και δέχτηκαν τη διδασκαλία τους με την πιο άγρια εχθρότητα με το πιο λυσσασμένο μίσος και με μια ατέλειωτη σειρά από ψεύδη και συκοφαντίες. Μετά το θάνατο τους προσπαθούν συνήθως να τους παραστήσουν σαν άκακους αγίους, ευλογώντας τους και σκεπάζοντας το όνομα τους μέσα σε μια αίγλη που χρησιμεύει για «παρηγοριά» προς τις καταπιεζόμενες τάξεις, και, έχει σκοπό την εξαπάτηση τους. Συγχρόνως σπεύδουν να τους «εκλαϊκεύσουν» ευνουχίζοντάς την πραγματική ουσία των επαναστατικών τους θεωριών και στραβώνοντας το επαναστατικό τους λεπίδι. Σήμερα η αστική τάξις και οι οπορτουνιστές που βρίσκονται μέσα στο εργατικό κίνημα, συνεργάζονται σ' αυτό το έργο της νοθείας του Μαρξισμού. Παραλείπουν, παρακάμπτουν και παραμορφώνουν την επαναστατική άποψη της διδασκαλίας του, την επαναστατική του ψυχή, φανερώνοντας μόνο ότι είναι, η φαίνεται πώς είναι δυνατό να γίνει δεκτό από την πλουτοκρατία. Όλοι οι σοσιαλ-πατριώτες διακηρύσσονται τώρα «μαρξιστές», γνήσιοι μάλιστα! Και κάθε μέρα ολοένα περισσότεροι αστοί Γερμανοί καθηγητές, που έως χτες ακόμη είχαν την ειδικότητα να «κατατροπώνουν» τον Μαρξ, μιλούν τώρα για τον «Γερμανό» Μαρξ, ο οποίος, λένε, διαπαιδαγώγησε την θαυμαστά οργανωμένη εργατική τάξη για τον παρόντα κοσμοϊστορικό πόλεμο.

Όταν λοιπόν η διαστροφή του Μαρξισμού είναι τόσο πλατειά και μεγάλη, η πρώτη μας προσπάθεια θα είναι να αναστήσουμε την αληθινή ουσία της διδασκαλίας του Μαρξ σχετικά με το Κράτος. Γι' αυτό το σκοπό θα είναι αναγκαίο να παραθέσουμε αποσπάσματα από τα ίδια τα έργα του Μαρξ και του Ένγκελς. Είναι αλήθεια ότι μεγάλες περικοπές θα κάμουν ανιαρό το κείμενο μας και δεν θα συντελέσουν καθόλου στην εύκολη κατανόηση του, αλλά ομολογούμε ότι μας είναι αδύνατο να τις αποφύγουμε. Όλα, ή έστω, όλα τα ουσιωδέστερα μέρη από τα έργα του Μαρξ και του Ένγκελς για το ζήτημα του Κράτους, πρέπει να παρατεθούν όσο τα δυνατόν πληρέστερα, ώστε ο αναγνώστης να διαμορφώσει μια αμερόληπτη και τελεία αντίληψη για τις ιδέες των ιδρυτών του επιστημονικού σοσιαλισμού και την εξέλιξη τους, και η διαστροφή των από τη σύγχρονη κυριαρχούσα σχολή του Κάουτσκι να αποδειχθεί και να γίνει φανερή για όλους.

Ας αρχίσουμε από το πιο λαϊκό έργο του Ένγκελς **«Η Καταγωγή της Οικογένειας της Ατομικής Ιδιοκτησίας και τού Κράτους»**, τού οποίου η έκκτη έκδοση βγήκε στη Στουτγάρδη από τα 1894. Ανακεφαλαιώνοντας την ανάλυση ο Ένγκελς καταλήγει :

«Το Κράτος δεν είναι μια δύναμη που επεβλήθη στην Κοινωνία εκ των έξω. Ούτε είναι το Κράτος «η ενσάρκωση της Ηθικής Ιδέας», «η μορφή και η πραγματοποίηση του Ορθού Λόγου» όπως βεβαιώνει ο Χέγκελ. Το Κράτος είναι προϊόν της Κοινωνίας σε ένα ορισμένο στάδιο της εξέλιξής της. Το Κράτος για κάθε κοινωνία είναι επίσημη απόδειξη ότι έπεσε σε μια τρομερή αντίθεση με τον εαυτό της, ότι έφτασε σε ένα σημείο αδιαλλάκτου ανταγωνισμού, από τον οποίον είναι ανίκανη να γλιτώσει. Και για να μη αλληλοεξολοθρευτούν αυτοί οι ανταγωνισμοί, αυτές οι τάξεις με τα αντίθετα οικονομικά συμφέροντα και να μη καταστρέψουν την Κοινωνία μέσα στον άκαρπο αγώνα τους, μια δύναμη κυριαρχούσα φαινομενικώς επί της Κοινωνίας γίνεται αναγκαία για να μετριάσει την ορμή των συγκρούσεών των και για να τις κρατήσει μέσα στα όρια της «τάξεως». Και η δύναμη αυτή που γεννιέται από την ίδια κοινωνία άλλα επιβάλλεται επάνω της, που σιγά-σιγά ξεχωρίζεται τελειώς απ αυτήν, η δύναμη αυτή είναι το Κράτος».

Εκθέσαμε παραπάνω με όλη της την διαύγεια την βασική ιδέα του Μαρξισμού επάνω στο ζήτημα τού ιστορικού ρόλου και τής σημασίας τού Κράτους. Το Κράτος είναι προϊόν και εκδήλωση του αδιαλλάκτου ανταγωνισμού των τάξεων. Το πότε, που και σε τι βαθμό αναπτύσσεται το Κράτος, εξαρτάται αμέσως από το πότε, πού και σε τι βαθμό οι ανταγωνισμοί, των τάξεων μιας ορισμένης κοινωνίας δεν μπορούν να καταλήξουν σε συμβιβαστική λύση και αντιστρόφως, η ύπαρξη του Κράτους αποδεικνύει ότι οι ανταγωνισμοί των τάξεων είναι ασυμφιλίωτοι.

Ακριβώς σε αυτό το σημαντικότερο και θεμελιώδες σημείο, υπάρχουν δυο ειδών παραμορφώσεις του Μαρξισμού.

Από το ένα μέρος οι ιδεολόγοι τής αστικής και της μικροαστικής τάξεως, υποχρεωμένοι από τα αναμφισβήτητα ιστορικά γεγονότα να αναγνωρίσουν ότι το Κράτος υπάρχει μόνον εκεί που υπάρχουν ανταγωνισμοί και συγκρούσεις των τάξεων, προσπαθούν να «διορθώσουν» τον Μαρξ, ώστε να φαίνεται ότι το Κράτος είναι ένα όργανο για την συμφιλίωση των τάξεων. Σύμφωνα με τον Μαρξ, το Κράτος δεν μπορεί ούτε να γεννηθεί ούτε να κρατηθεί, όταν είναι δυνατή η συμφιλίωση των τάξεων. Κατά τη γνώμη όμως των μικροαστών και υποκριτών καθηγητών και δημοσιολόγων, το Κράτος (και δεν διστάζουν πολλές φορές να επικαλούνται στα λεγόμενα των και το όνομα του Μαρξ)καταντά ο διαιτητής και ο συμφιλιωτής των τάξεων. Σύμφωνα με τον Μαρξ, το Κράτος είναι το όργανο τής κυριαρχίας, το όργανο της καταπίεσεως μιας τάξεως από την άλλη. Σκοπός του είναι να δημιουργήσει ένα καθεστώς που νομιμοποιεί και διαιώνίζει αυτή την καταπίεση, μετριάζοντας τις συγκρούσεις μεταξύ των τάξεων. Κατά τη γνώμη όμως των πολιτικολόγων της μικροαστικής τάξεως, η επιβολή ενός καθεστώτος ισοδυναμεί με την συμφιλίωση των τάξεων, και όχι με την καταπίεση της μιας τάξης από την άλλη. Μετριασμός των συγκρούσεων των δεν σημαίνει, σύμφωνα μ' αυτούς, ότι οι καταπιεζόμενες τάξεις χάνουν ορισμένα μέσα και μεθόδους στον αγώνα τους για να αποτινάξουν το ζυγό των καταπιεστών, αλλά ότι συμφιλιώνονται με αυτούς.

Έτσι όταν στην Επανάσταση του 1917, το ζήτημα της αληθινής σημασίας και του ρόλου του Κράτους, πρόβαλε με όλη του τη σπουδαιότητα ως ζήτημα πρακτικό πού απαιτούσε άμεσο δράση από τις μάζες σε ευρεία κλίμακα, όλοι οι σοσιαλεπαναστάτες και οι μενσεβίκοι προσεκολλήθησαν αμέσως και χωρίς καμιά επιφύλαξη στην μικροαστική θεωρία της «συμφιλίωσης των τάξεων από το Κράτος».Πλήθος προτάσεων και άρθρων από δημοσιολόγους των δυο αυτών κομμάτων έβλεπαν το φως κάθε μέρα στηριζόμενα σ αυτή την μικροαστική και υποκριτική θεωρία της συμφιλίωσης. Η μικροαστική τάξις είναι ανίκανη να καταλάβει ότι το Κράτος είναι το όργανο της κυριαρχίας μιας τάξεως που δεν μπορεί ποτέ να συμφιλιωθεί με τις εχθρικές της τάξεις. Η στάση τους απέναντι του Κράτους είναι μία από τις πιο φανερές αποδείξεις ότι οι σοσιαλεπαναστάτες μας και οι μενσεβίκοι, δεν είναι καθόλου σοσιαλιστές(πράγμα που εμείς οι μπολσεβίκοι διακηρύξαμε πάντοτε) παρά μόνον δημοκράτες τής μικροαστικής τάξεως, με φρασεολογία περίπου σοσιαλιστική.

Από το άλλο μέρος, η διαστροφή του Μαρξ από τη σχολή των Κάουτσκυ γίνεται με μεγαλύτερη επιτηδειότητα.«Θεωρητικώς» δεν αρνούνται οι οπαδοί της σχολής αυτής ότι το Κράτος είναι όργανο κυριαρχίας μιας τάξεως, η ότι οι ανταγωνισμοί των τάξεων είναι αδύνατον να συμβιβασθούν. Αλλά εκείνο που λησμονούν η παραβλέπουν είναι το εξής : -Αφού το Κράτος είναι προϊόν του αδιαλλάκτου χαρακτήρα που έχουν οι ανταγωνισμοί των τάξεων αφού είναι μια δύναμη πού επιβάλλεται επάνω στην κοινωνία και«ξεχωρίζεται σιγά-σιγά απ' αυτήν» είναι φανερό ότι ή απελευθέρωση των καταπιεζομένων τάξεων είναι αδύνατο να γίνει χωρίς μια βιαία επανάσταση και χωρίς την καταστροφή του μηχανισμού της Κρατικής Εξουσίας, που δημιουργήθηκε από την κυρίαρχη τάξη και που ενσαρκώνει αυτόν τον «ξεχωρισμό».

Όπως θα δείξουμε παρακάτω το συμπέρασμα αυτό, που θεωρητικώς είναι σχεδόν αυτονόητο, το διατυπώνει ο Μαρξ με την μεγαλύτερη σαφήνεια στην ιστορική ανάλυση των προβλημάτων της Επανάστασης. Και ακριβώς αυτό το συμπέρασμα ο Κάουτσκι -θα το δείξουμε αυτό στις ακόλουθες παρατηρήσεις μας- «λησμόνησε» και παραμόρφωσε.

2. Τα Ειδικά Ένοπλα Σώματα, Φυλακές, κ.τ.λ.

Ο Ένγκελς εξακολουθεί:

«Παραβαλλόμενο με την αρχαία οργάνωση σε φυλές, το Κράτος διακρίνεται πρώτα πρώτα από την συγκέντρωση των υπηκόων του σύμφωνα με εδαφικές διαιρέσεις».

Μια τέτοια συγκέντρωση φαίνεται «φυσική» σε μας, προέκυψε όμως ύστερα από ένα μεγάλο και τραχύ αγώνα εναντίον της παλιάς μορφής της φυλετικής Κοινωνίας.

«Δεύτερο διακριτικό γνώρισμα είναι η επιβολή μιας δημοσίας εξουσίας που ξεχωρίζεται πια εντελώς από τον πληθυσμό και που είναι οργανωμένη σε ένοπλη δύναμη.

Η ξεχωριστή αυτή δημόσια δύναμη είναι αναγκαία γιατί μια ελεύθερα ένοπλος οργάνωση του πληθυσμού έγινε αδύνατη, ύστερα από τον χωρισμό της Κοινωνίας σε τάξεις... Η δημοσία αυτή εξουσία υπάρχει σε κάθε Κράτος. Και εμφανίζεται όχι μόνο με τα ένοπλα σώματα αλλά και με υλικές μορφές όπως είναι οι φυλακές και οι άλλοι δεσμευτικοί θεσμοί διαφόρων ειδών, που ήταν άγνωστα στη παλιά φυλετική μορφή της Κοινωνίας».

Ο Ένγκελς αναπτύσσει την έννοια αυτής της «δυνάμεως» που λέγεται Κράτος-δυνάμεως που γεννιέται από την Κοινωνία, αλλά επιβάλλεται επάνω της, και γίνεται ολοένα πιο ξεχωριστή απ' αυτήν. Από τι αποτελείται κυρίως η δύναμη αυτή ; Αποτελείται από ειδικά ένοπλα σώματα, που έχουν στη διάθεση των τις φυλακές κ.τ.λ.

Μιλούμε για ειδικά ένοπλα σώματα γιατί η δημοσία εξουσία που υπάρχει σε κάθε Κράτος «δεν είναι η ίδια» με τον ένοπλο πληθυσμό που έχει «ελεύθερα ένοπλη οργάνωση». Όπως όλοι οι επαναστάτες φιλόσοφοι, ο Ένγκελς προσπαθεί να τραβήξει την προσοχή των συνειδητών εργατών σ αυτό ακριβώς το γεγονός που κατά τη γνώμη των επικρατούντων υποκριτών είναι εντελώς ανάξιο προσοχής, ποτισμένο από δυνατές πραγματικά, και θα έλεγε κανείς, αποκρυσταλλωμένες προλήψεις. Ο μόνιμος στρατός και η αστυνομία είναι τα κυριότερα όργανα της κρατικής εξουσίας : Θα μπορούσε όμως να γίνει αλλιώς ;

Στην αντίληψη της μεγάλης πλειοψηφίας των Ευρωπαίων στο τέλος του 19ου αιώνας, προς τους οποίους απευθύνετο ο Ένγκελς και οι οποίοι ούτε έζησαν ούτε είδαν από κοντά καμιά σπουδαία επανάσταση, δεν θα μπορούσε να γίνει αλλιώς. Δεν μπορούσαν να καταλάβουν τι σήμαινε αυτή η «ελεύθερη ένοπλη οργάνωση των μαζών».

Στο ερώτημα πώς γεννήθηκε η ανάγκη του σχηματισμού ειδικών ενόπλων σωμάτων (αστυνομία και μόνιμος στρατός) που επιβάλλονται επάνω στην κοινωνία και ξεχωρίζονται απ αυτήν οι υποκριτές της Δυτικής Ευρώπης και της Ρωσίας απαντούν με μερικές φράσεις που δανείζονται από τον Σπένσερ, περί της «πολύπλοκου κοινωνικής ζωής», της «παραλλαγής των λειτουργιών» και ούτω καθεξής.

Οι εκφράσεις αυτές φαίνονται «επιστημονικές» και πραγματικά ναρκώνουν τις αισθήσεις ενός μετρίου ανθρώπου, συσκοτίζοντας το πιο σημαντικό και θεμελιώδες γεγονός, δηλαδή τον χωρισμό της κοινωνίας σε αδιάλλακτες εχθρικές τάξεις. Αν δεν υπήρχε αυτός ο χωρισμός, η «ελεύθερη οργανωμένη δύναμη των μαζών» θα διέφερε βέβαια από την πρωτόγονη οργάνωση ενός κοπαδιού πιθήκων που χρησιμοποιούν ως όπλα τα κούτσουρα, ή από τον πρωτόγονο άνθρωπο, ή από τις παλιές γενεές που αποτελούσαν την φυλετική μορφή της κοινωνίας, επειδή θα ήταν περισσότερο πολύπλοκη και τελειοποιημένη τεχνικώς, αλλά πάντως θα μπορούσε να

υπάρχει ακόμη. Σήμερα όμως δεν μπορεί να υπάρχει, γιατί η κοινωνία, στην περίοδο του πολιτισμού, χωρίστηκε σε εχθρικές, και μάλιστα αδιάλλακτες εχθρικές τάξεις, των οποίων η «ελεύθερη» ένοπλη οργάνωση θα οδηγούσε σε αιματηρές συγκρούσεις μεταξύ των. Έτσι λοιπόν σχηματίζεται το Κράτος, δημιουργείται μια νέα δύναμη με τη μορφή ειδικών ένοπλων σωμάτων, και κάθε επανάσταση, συντρίβοντας τον κρατικό μηχανισμό, μας δείχνει πως η κυρίαρχη τάξη επιδιώκει να αποκαταστήσει πάλι τα ειδικά αυτά ένοπλα σώματα για την υπηρεσία της και πως η καταπιεζόμενη τάξη προσπαθεί να δημιουργήσει μια νέα παρόμοια οργάνωση, κατάλληλη να εξυπηρετήσει όχι την εκμεταλλευτική αλλά την πιεζόμενη τάξη.

Στην συζήτηση αυτή, ο Ένγκελς εξετάζει θεωρητικώς το ίδιο ζήτημα που παρουσιάζεται τώρα σε μας με μια πρακτική, ψηλαφητή μορφή και σε μεγάλη κλίμακα ύστερα από κάθε μεγάλη επανάσταση, δηλαδή το ζήτημα της σχέσεως μεταξύ των «ειδικών ενόπλων σωμάτων» και της ελεύθερης ένοπλης οργάνωσης των μαζών». Θα δούμε σε λίγο πως το ζήτημα, αυτό διαφωτίστηκε τελείως από την πείρα των Ευρωπαϊκών και Ρωσικών επαναστάσεων.

Ας ξανάρθουμε όμως στον Ένγκελς.

Μερικές φορές, συνεχίζει ο Ένγκελς (π. χ. σε διάφορα μέρη τής Βορείου Αμερικής), η δημοσία αυτή εξουσία είναι μικρή (έχει εδώ υπ' όψει του μερικές σπάνιες εξαιρέσεις σε καπιταλιστικές κοινωνίες και μέρη της Βορείου Αμερικής στην προϊμπεριαλιστική εποχή τους όταν κυριαρχούσε ο τύπος του ελεύθερου αποίκου), γενικώς όμως τείνει να γίνει δυνατότερη :

«Η δημοσία αυτή εξουσία που αναφέραμε παραπάνω, μεγαλώνει όσο επεκτείνονται οι ανταγωνισμοί των τάξεων μέσα στο κράτος, και όσο μεγαλώνουν στην έκταση και στον πληθυσμό τα γειτονικά κράτη. Αρκεί να ρίξει κανείς μια ματιά στη σημερινή Ευρώπη, στην οποία η πάλη των τάξεων και οι κατακτητικές αντιζηλίες στερέωσαν αυτή τη δημοσία εξουσία σε τέτοιο βαθμό που απειλεί να καταβροχθίσει ολόκληρη την Κοινωνία και πολλές φορές και αυτό το Κράτος?»

Αυτά γράφτηκαν στην αρχή της τελευταίας δεκαετηρίδας του περασμένου αιώνα, αφού ο τελευταίος Πρόλογος του Ένγκελς έχει χρονολογία 16 Ιουνίου 1891. Το ιμπεριαλιστικό ρεύμα, με τη διπλή μορφή του της τελείας κυριαρχίας των Τραστ και των παντοδυνάμων μεγάλων Τραπεζών, και μιας πλατειάς αποικιακής πολιτικής, άρχισε μόλις τότε στη Γαλλία, και ήταν πολύ ασθενέστερο στην Βόρειο Αμερική και στη Γερμανία. Από τότε οι κατακτητικές αντιζηλίες έκαμαν γιγάντια πρόοδο προπάντων όταν, στην αρχή της δεύτερης δεκαετηρίδας του 20ου αιώνα, ολόκληρος ο κόσμος μοιράστηκε τέλος μεταξύ αυτών των «αντιζήλων κατακτητών» δηλαδή μεταξύ των μεγάλων αρπακτικών Δυνάμεων. Οι στρατιωτικοί λοιπόν και οι ναυτικοί εξοπλισμοί αύξησαν σε τεράστιο βαθμό, και ο ληστρικός πόλεμος του 1914-1917 για την κυριαρχία του κόσμου από την Αγγλία ή τη Γερμανία, για το μοίρασμα της λείας, φέρνει μοιραίως στην «καταβρόχθιση» όλων των δυνάμεων της Κοινωνίας από τη λαίμαργη Κρατική εξουσία, και οδηγεί στην τελεία καταστροφή.

Βλέπουμε ότι στα 1891 ο Ένγκελς μπόρεσε να διακηρύξει ότι οι «κατακτητικές αντιζηλίες» είναι ένα απ' τα σημαντικότερα γνωρίσματα της εξωτερικής πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων, αλλά στα 1914-1917, που αυτές οι αντιζηλίες φτάνοντας σε βαθμό πολύ μεγαλύτερο γέννησαν έναν ιμπεριαλιστικό πόλεμο, βρίσκονται οι ανήθικοι σοσιαλ-πατριώτες που προσπαθούν να δικαιολογήσουν την τυχοδιωχτική πολιτική των καπιταλιστών «των» με διάφορες φράσεις περί της «άμυνας της Χώρας» ή «άμυνας τής Δημοκρατίας και της Επανάστασεως» και ούτω καθεξής!

3. Το Κράτος όργανο για την εκμετάλλευση της καταπιεζόμενης τάξεως.

Για την διατήρηση της ειδικής δημοσίας εξουσίας επάνω από την κοινωνία, είναι απαραίτητοι οι φόροι και τα κρατικά δάνεια.

«Διευθύνοντας την δημόσια εξουσία και με το δικαίωμα που έχουν να επιβάλλουν διάφορους φόρους, οι άρχοντες (γράφει ο Ένγκελς) επιβάλλονται ως όργανα της κοινωνίας που στέκουν πιο ψηλά απ' αυτήν. Ο ελεύθερος και αβίαστος σεβασμός που απελάμβαναν τα όργανα της παλιάς φυλετικής κοινωνίας, δεν είναι πια αρκετός γι' αυτούς και όταν ακόμη μπορούν να τον αποκτήσουν».

Ειδικοί νόμοι εφαρμόζονται για την ιερότητα και την ασυλία των αρχόντων. «Ο τελευταίος αστυνομικός υπηρέτης» έχει σήμερα μεγαλύτερη εξουσία από τον αντιπρόσωπο μιας παλιάς φυλής, αλλά και ο ανώτερος άρχων ενός πολιτισμένου Κράτους θα ζήλευε τον Γέροντα μιας φυλής που στηριζόταν σε έναν «αυτόματο και αβίαστο σεβασμό εκ μέρους της Κοινωνίας».

Εδώ είναι το ζήτημα που προκύπτει από την προνομιούχο θέση των αρχόντων ως οργάνων της Κρατικής εξουσίας και το θεμελιώδες πρόβλημα στο οποίο πρέπει να απαντήσουμε είναι το εξής :
- Τι είναι εκείνο που τους επιβάλει επάνω στην κοινωνία; Θα δούμε πως αυτό το θεωρητικό πρόβλημα λύθηκε πρακτικώς από την Κομμούνα του Παρισιού στα 1871 και πως νοθεύτηκε κατά τον αντιδραστικότερο τρόπο από τον Κάουτσκι στα 1912.

«Αφού το Κράτος γεννήθηκε από την ανάγκη του ελέγχου των ανταγωνισμών των τάξεων αφού συγχρόνως γεννήθηκε ως αποτέλεσμα των συγκρούσεων αυτών των τάξεων, είναι κατά γενικό κανόνα το Κράτος της ισχυρότερης και της οικονομικώς κυρίαρχης τάξης, η οποία δια μέσου του Κράτους γίνεται και η πολιτικώς κυρίαρχη τάξη, αποκτώντας έτσι νέα μέσα για την καταπίεση και την εκμετάλλευση της υπόδουλης τάξης».

Δεν ήταν μόνο τα παλιά φεουδαλικά Κράτη όργανα για την εκμετάλλευση των δούλων και των δουλοπάροικων, αλλά και το

«νεότερο αντιπροσωπευτικό Κράτος, είναι επίσης μέσον για την εκμετάλλευση της μισθωτής εργασίας από το κεφάλαιο. Σε εξαιρετικές μόνο περιστάσεις έρχονται μερικές εποχές που οι εχθρικές τάξεις φτάνουν σε μια ισορροπία δυνάμεως και η Κρατική εξουσία γίνεται τότε, έως ένα ορισμένο σημείο, ανεξάρτητη και από τις δύο τάξεις και φαίνεται σαν διαιτητής μεταξύ τους...»

Τέτοια κράτη, παραδείγματος χάριν, ήταν οι απόλυτες μοναρχίες του 17ου και 18ου αιώνας, ο Βοναπαρτισμός της Πρώτης και Τρίτης Αυτοκρατορίας στη Γαλλία, και το καθεστώς του Βίσμαρκ στη Γερμανία.

Τέτοια, πρέπει να το προσθέσουμε, είναι και σήμερα η Κυβέρνηση του Κερένσκυ στη Δημοκρατική Ρωσία, ύστερα από το έργο που ανέλαβε, να καταδιώξει το επαναστατικό προλεταριάτο, σε μια στιγμή που τα Σοβιέτ, διευθυνόμενα από τους δημοκράτες της μικροαστικής τάξεως κατήντησαν τελείως ανίκανα, ενώ από το άλλο μέρος η κεφαλαιοκρατική τάξη δεν είναι ακόμα αρκετά δυνατή για να τα διαλύσει.

«Σε μια Δημοκρατική Πολιτεία (εξακολουθεί Ένγκελς) ο πλούτος χρησιμοποιεί τη δύναμη του εμμέσως, αλλά με τρόπο αποτελεσματικό, πρώτον με διάφορες δωροδοκίες των αρχόντων (όπως γίνεται στην Αμερική), δεύτερον δια μέσου μιας συμμαχίας μεταξύ Κυβερνήσεως και Χρηματιστηρίου (όπως στη Γαλλία και στην Αμερική)».

Σήμερα, ο Ίμπεριαλισμός και η κυριαρχία των τραπεζών έχουν τελειοποιήσει και τις δυο αυτές μεθόδους που υποστηρίζουν και εξυπηρετούν πρακτικώς την παντοδυναμία του πλούτου μέσα στις δημοκρατικές πολιτείες όλων των αποχρώσεων. Όταν, παραδείγματος χάριν, στους πρώτους μήνες της Ρωσικής Δημοκρατίας θα έλεγε κανείς στον μήνα του μέλιτος της ενώσεως των σοσιαλ-επαναστατών και των Μενσεβίκων με την πλουτοκρατία, στην Κυβέρνηση του Συνασπισμού ο κ. Παλτσίνσκι δεν επέτρεπε να ληφθεί κανένα προληπτικό μέτρο εναντίον των αισχροκερδών ή κατά της ληστείας του δημοσίου ταμείου από τους προμηθευτές του στρατού και όταν, ύστερα από τη παραίτηση του, ο κ. Παλτσίνσκι (αντικατασταθείς εννοείται από ένα όμοιο Παλτσίνσκι) έπαιρνε από τους κεφαλαιοκράτες ως «ανταμοιβή» ένα μικρό δώρο που του έφερνε εισόδημα 120.000

ρούβλια (12.000 λίρες) το χρόνο, τι τάχα ήταν αυτό; □μεσος ή έμμεσος δωροδοκία Ήταν μια συμμαχία της Κυβερνήσεως με τα κεφαλαιοκρατικά συνδικάτα, ή «μόνον» φιλικές σχέσεις; Ποιος είναι ο αληθινός ρόλος που έπαιζαν οι Τσέρνωφ, Τσερετέλλι, Αφξέντιεφ και Σκομπέλιεφ; Είναι «άμεσοι» ή «μόνον» έμμεσοι σύμμαχοι των εκατομμυριούχων λωποδυτών που ληστεύουν το δημόσιο ταμείο;

Η παντοδυναμία του «πλούτου» είναι πολύ περισσότερο ασφαλής σε μια δημοκρατική πολιτεία, γιατί δεν εξαρτάται από την τυχόν κακή πολιτική μορφή του καπιταλισμού. Η Δημοκρατική πολιτεία είναι η καλύτερη πολιτική μορφή για τον καπιταλισμό και έτσι όταν το κεφάλαιο εξασφαλίσει τον έλεγχο (δια μέσου των διαφόρων Παλτσίνσκι, Τσέρνωφ, Τσερετέλι και Σιας) αυτής της καλύτερης μορφής, επιβάλλει την εξουσία του τόσο ακλόνητα, τόσο στερεά, ώστε καμιά αλλαγή, προσώπων, ή θεσμών, ή κομμάτων μέσα στην αστική δημοκρατία δεν μπορεί να το κλονίσει.

Πρέπει επίσης να προσθέσουμε ότι ο Ένγκελς θεωρεί την καθολική ψηφοφορία ως ένα μέσον της κεφαλαιοκρατικής κυριαρχίας. «Η καθολική ψηφοφορία, -λέει (έχοντας υπ' όψει του την μακροχρόνιο πείρα της Γερμανικής Σοσιαλδημοκρατίας)- είναι το σημείο ότι ωρίμασε η εργατική τάξη, δεν μπορεί και ούτε θα μας δώσει ποτέ, τίποτε περισσότερο μέσα στο σημερινό κράτος». Οι δημοκράτες της μικροαστικής τάξεως, όπως είναι οι σοσιαλεπαναστάτες μας και οι μενσεβίκοι, επίσης και οι δίδυμοι αδελφοί τους, οι σοσιαλαπατριώτες και οι οπορτουνιστές της Δυτικής Ευρώπης, όλοι περιμένουν ένα «μεγάλο κέρδος» από αυτή τη καθολική ψηφοφορία. Πιστεύουν οι ίδιοι και προσπαθούν να χαράξουν στο μυαλό του λαού την ψεύτικη ιδέα ότι η καθολική ψηφοφορία μέσα στο «σημερινό κράτος» είναι πραγματικά ικανή να εκδηλώσει την θέληση της πλειοψηφίας των εργαζόμενων μαζών και να εξασφαλίσει την πραγματοποίησή της.

Εδώ μπορούμε να αναφέρομε μόνον την ψεύτικη αυτή ιδέα και να αποδείξουμε ότι το φανερό, καθαρό και συγκεκριμένο αυτό απόσπασμα από τον Ένγκελς, παραμορφώνεται κάθε μέρα στην προπαγάνδα και στη δράση των «επισήμων» (δηλαδή των οπορτουνιστικών) σοσιαλιστικών κομμάτων. Λεπτομερώς θα αναπτύξουμε όλη τη διαστροφή της ιδέας αυτής, που ο Ένγκελς τόσο σαφώς διατυπώνει παρακάτω, στην ευρύτερη ανάλυση των απόψεων του Μαρξ και του Ένγκελς για το «νεώτερο» Κράτος.

Μια γενική περίληψη των απόψεων του δίνει ο Ένγκελς στο πιο λαϊκό από τα έργα του, με τα ακόλουθα λόγια:

«Το Κράτος δεν υπήρχε πάντοτε. Υπήρξαν κοινωνίες που έζησαν χωρίς αυτό, που δεν είχαν ούτε την ιδέα του Κράτους ή της Κρατικής εξουσίας. Σε ένα ορισμένο στάδιο οικονομικής εξέλιξης, που προέκυψε αναγκαίως μαζί με το χωρισμό της κοινωνίας σε τάξεις, το Κράτος έγινε μια ανάγκη ως αποτέλεσμα του χωρισμού αυτού. Τώρα βαδίζουμε με ταχύτητα αστραπιαία σε ένα στάδιο εξέλιξης της παραγωγής, στο οποίο η ύπαρξη αυτών των τάξεων όχι μόνο δεν είναι πια αναγκαία αλλά γίνεται άμεσο εμπόδιο για την παραγωγή. Οι τάξεις θα εξαφανιστούν μοιραία, όπως μοιραία γεννήθηκαν στο παρελθόν. Μαζί με την εξαφάνιση των τάξεων, μοιραία επίσης θα εξαφανισθεί και το Κράτος. Όταν αρχίσει η νέα οργάνωση της παραγωγής επάνω στη βάση της ελεύθερης της δίκαιης συνεννόησης των παραγωγών, η κοινωνία δεν θα αργήσει να τοποθετήσει ολόκληρη την κρατική μηχανή στη θέση που θα είναι τότε η καταλληλότερη για αυτήν, στο μουσείο των αρχαιοτήτων, δίπλα από τα πέτρινα εργαλεία και τα χάλκινα τσεκούρια».

Πολύ σπάνια βρίσκουμε το κομμάτι αυτό να αναφέρεται στην προπαγανδιστική φιλολογία της σύγχρονης σοσιαλδημοκρατίας. Αλλά και όταν αυτό συμβαίνει το αναφέρουν σαν ένα ιερό και τελετουργικό τύπο, δηλαδή μάλλον για να δείξουν τυπικό σεβασμό προς τον Ένγκελς, χωρίς καμιά προσπάθεια να αναμετρήσουν το πλάτος και το βάθος της επαναστατικής πράξεως που προϋποτίθεται με αυτή την «τοποθέτηση ολοκλήρου της Κρατικής μηχανής στο μουσείο των

αρχαιοτήτων». Και πολλές φορές φαίνονται σαν να μην καταλαβαίνουν καν τι ονομάζει ο Ένγκελς Κρατική μηχανή.

4. Ο μαρασμός του Κράτους και η βίαιη Επανάσταση.

Τα λόγια του Ένγκελς για τον «μαρασμό» του Κράτους έχουν τόσο μεγάλη λαϊκότητα, αναφέρονται τόσο συχνά και αποκαλύπτουν τόσο καθαρά το συνηθισμένο νόθευμα του μαρξισμού από τους οπορτουνιστές, ώστε θα τα εξετάσουμε λεπτομερώς. Ας παραθέσουμε ολόκληρο το κείμενο από το οποίο τα παίρνουν.

«Το προλεταριάτο αναλαμβάνει τον έλεγχο της Κρατικής μηχανής και πρώτα απ' όλα, μετατρέπει τα μέσα της παραγωγής σε ιδιοκτησία του Κράτους. Μ' αυτή όμως την ίδια πράξη εξαφανίζει τον εαυτό του ως προλεταριάτο, εξαφανίζοντας συγχρόνως όλες τις διαφορές και τους ανταγωνισμούς των τάξεων και συνεπώς και αυτό το Κράτος. Η κοινωνία στο παρελθόν και στο παρόν, επειδή ζούσε μέσα σε ανταγωνισμούς τάξεων, είχε ανάγκη να έχει το Κράτος, δηλαδή μια οργάνωση της εκμεταλλευτικής τάξης για την υποστήριξη των εξωτερικών όρων της παραγωγής της και έπειτα ιδιαίτερος για την υποχρεωτική συγκράτηση της πιεζόμενης τάξεως μέσα σε τέτοιους θεσμούς καταπίεσης (όπως είναι η δουλεία, η δουλοπαροικία, η ημερομισθιος εργασία) που καθορίζονται από τις μεθόδους της παραγωγής. Το Κράτος ήταν ο τυπικός αντιπρόσωπος του συνόλου της κοινωνίας, η ενσάρκωση της σε έναν ορατό οργανισμό, ήταν όμως έτσι μόνο ενόσω ήταν το Κράτος της τάξης εκείνης που σε κάθε εποχή αντιπροσώπευε το σύνολο της κοινωνίας. Στους παλιούς καιρούς ήταν το Κράτος των αρχόντων που ήταν οι μόνοι πολίτες του Κράτους, στον μεσαιώνα ήταν το Κράτος των ευγενών φεουδαρχών, στην εποχή μας είναι το Κράτος των κεφαλαιούχων. Όταν όμως στο τέλος, το Κράτος γίνει πραγματικά ο αντιπρόσωπος του συνόλου της κοινωνίας, γίνεται πια περιττό. Μόλις φτάσει ο καιρός που μαζί με την κυριαρχία μιας τάξεως και τον αγώνα για την ύπαρξη του ατόμου, που προκύπτει από την σημερινή αναρχία στην παραγωγή θα πάνουν όλες αυτές οι συγκρούσεις και τα κακά που προέρχονται απ αυτόν τον αγώνα -μόλις φτάσει αυτός ο καιρός δεν θα υπάρχει πια κανείς καταπιεζόμενος, δεν θα υπάρχει τότε πια ανάγκη καμιάς ειδικής περιοριστικής δύναμης δεν θα υπάρχει ανάγκη του Κράτους. Η πρώτη πράξη του Κράτους, στην οποία ενεργεί πραγματικά σαν αντιπρόσωπος του συνόλου της κοινωνίας, δηλαδή η επιβολή έλέγχου στα μέσα της παραγωγής εξ ονόματος της κοινωνίας είναι επίσης και η τελευταία του ανεξάρτητη πράξη ως Κράτους. Η επέμβαση της Κρατικής εξουσίας στις κοινωνικές σχέσεις θα γίνει τότε περιττή σε όλες τις εκδηλώσεις της και τέλος θα εκλείψει μόνη της. Η εξουσία της κυβερνήσεως επί των προσώπων θα αντικατασταθεί από την διαχείριση των πραγμάτων και την διεύθυνση των παραγωγικών μέσων. Το Κράτος δεν θα καταλυθεί, θα μαραθεί από μόνο του. Απ αυτήν την άποψη πρέπει να εκτιμήσουμε την φράση «ένα ελεύθερο λαϊκό Κράτος»- φράση που μια φορά μπορούσε να χρησιμοποιείται ως απλό προπαγανδιστικό σύνθημα, η οποία όμως σήμερα δεν μπορεί να στηριχθεί επιστημονικά. Επίσης απ αυτήν την άποψη πρέπει να εκτιμήσουμε το αίτημα των αυτοκαλούμενων αναρχικών που ζητούν για το Κράτος να καταργηθεί σε μια μέρα» (Από το έργο του Φ. Ένγκελς Anti-Duhring).

Χωρίς φόβο να κάνουμε λάθος μπορούμε να πούμε ότι το μόνο σημείο από το παραπάνω κείμενο του Ένγκελς το τόσο πλούσιο σε ιδέες, που έμεινε στη μνήμη των νεότερων σοσιαλιστικών κομμάτων είναι ότι σύμφωνα με τον Μαρξ, το Κράτος «μαραίνεται» εν αντιθέσει προς την αναρχική θεωρία της «κατάρτησης» του Κράτους. Με τον ευνουχισμό αυτόν, ο Μαρξισμός μετατρέπεται σε οπορτουνισμό, γιατί μια τέτοια «ερμηνεία» αφήνει την αντίληψη μιας αργής, και μάλιστα συνεχούς αλλαγής, χωρίς κλονισμούς και τρικυμίες, χωρίς επανάσταση. Η κοινή αυτή αντίληψη περί του «μαρασμού» του Κράτους αναμφίβολα σημαίνει το σβήσιμο, αν όχι την άρνηση της Επανάστασης. Τέτοια «ερμηνεία» είναι η χυδαιότερη διαστροφή του Μαρξισμού, ευνοϊκή μόνο στην κεφαλαιοκρατική τάξη και στηρίζεται στην παρασιώπηση των

σημαντικότερων όρων και απόψεων που αναπτύσσει σαυτό το ίδιο κομμάτι ο Ένγκελς, και το οποίο παραπάνω παραθέσαμε ολόκληρο.

Και πρώτον, στην αρχή του κειμένου αυτού, ο Ένγκελς, τονίζει ότι παίρνοντας την Κρατική εξουσία, το προλεταριάτο «μ αυτή την ίδια πράξη καταστρέφει το Κράτος ως κράτος». Πολύ σπάνια συνηθίζουν να εξηγούν τι πραγματικά σημαίνει αυτό. Γενικώς ή είναι εντελώς άγνωστο, ή χαρακτηρίζεται σαν ένα μέρος «Εγγελιανής αδυναμίας» του Ένγκελς. Στην πράξη όμως τα λόγια αυτά εκφράζουν συνοπτικά την πείρα μιας από τις μεγαλύτερες προλεταριακές επαναστάσεις- της Παρισινή Κομμούνας του 1871, για την οποία θα μιλήσουμε λεπτομερέστερα σε ξεχωριστό μέρος. Πραγματικά, ο Ένγκελς μιλάει εδώ για την *καταστροφή* του καπιταλιστικού Κράτους από την προλεταριακή επανάσταση, ενώ τα γραφόμενα του περί μαρασμού αναφέρονται στα υπολείμματα ενός *προλεταριακού* Κράτους, ύστερα από την σοσιαλιστική επανάσταση. Το καπιταλιστικό Κράτος δεν θα μαραθεί, σύμφωνα με τον Ένγκελς, αλλά θα *καταλυθεί* από το προλεταριάτο κατά τη διάρκεια της επανάστασης. Μόνον τον προλεταριακό Κράτος ή είδος κράτους μαραίνεται μετά την επανάσταση.

Δεύτερον, το Κράτος είναι μια «ειδική περιοριστική δύναμη». Ο υπέροχος αυτός και βαθύτατος ορισμός του Ένγκελς διατυπώνεται εδώ με τέλεια σαφήνεια. Προκύπτει απ αυτόν ότι η «ειδική δύναμη του περιορισμού» του προλεταριάτου από την κεφαλαιοκρατική τάξη, εκατομμυρίων εργατών από ελάχιστους πλουσίους πρέπει να αντικατασταθεί από μια «ειδική δύναμη περιορισμού» της κεφαλαιοκρατικής τάξης από το προλεταριάτο (δικτατορία του προλεταριάτου). Ακριβώς αυτό αποτελεί την καταστροφή του Κράτους ως κράτους. Ακριβώς αυτό αποτελεί την «πράξη» της κατάληψης των μέσων της παραγωγής εξ ονόματος της κοινωνίας. Και είναι φανερό ότι η αντικατάσταση αυτή μιας (κεφαλαιοκρατικής) «ειδικής δύναμης» από μιαν άλλη (προλεταριακή) «ειδική δύναμη» δεν θα μπορούσε ποτέ να γίνει με τον «αυτόματο μαρασμό».

Τρίτον, χρησιμοποιώντας τον όρο «μαρασμός», ο Ένγκελς, αναφέρεται καθαρά και συγκεκριμένα στην περίοδο που επακολουθεί ύστερα από την «κατάληψη των παραγωγικών μέσων από το Κράτος εξ ονόματος του συνόλου της κοινωνίας», δηλαδή ύστερα από τη σοσιαλιστική επανάσταση. Ξέρουμε όλοι ότι η προλεταριακή μορφή του «Κράτους» είναι η αληθινή και τέλεια δημοκρατία. Κανείς όμως από τους οπορτουνιστές που χωρίς ντροπή διαστρέφουν τον Μαρξ, δεν μπορεί να καταλάβει τι εννοεί ο Ένγκελς με τον μαρασμό της δημοκρατίας. Εκ πρώτης όψεως αυτό φαίνεται πολύ παράξενο. Θα είναι όμως ακατάληπτο μόνο για έναν που δεν έχει αντιληφθεί το γεγονός ότι η δημοκρατία είναι επίσης Κράτος και ότι κατά συνέπεια η δημοκρατία θα εξαφανισθεί επίσης όταν εξαφανισθεί το Κράτος. Μόνο μια επανάσταση μπορεί να «καταλύσει» το καπιταλιστικό Κράτος. Το Κράτος γενικά, δηλαδή η τέλεια δημοκρατία, μόνο να μαραθεί μπορεί.

Τέταρτον, διατυπώνοντας την περίφημη πρόταση του ότι «το Κράτος μαραίνεται», ο Ένγκελς εξηγεί συγκεκριμένα ότι η πρόταση αυτή απευθύνεται εξίσου εναντίον των οπορτουνιστών όσο και των αναρχικών και μάλιστα πρώτα πρώτα τονίζει ο Ένγκελς το συμπέρασμα που στρέφεται κατά των οπορτουνιστών.

Μπορεί κανείς να στοιχηματίσει ότι από δέκα χιλιάδες πρόσωπα που διάβασαν ή άκουσαν για τον «μαρασμό» του Κράτους, 9990 δεν ξέρουν καθόλου ή δεν θυμούνται ότι ο Ένγκελς δεν απευθύνει τα συμπεράσματα του από αυτή την πρόταση, μόνο εναντίον των αναρχικών. Και από τους υπόλοιπους δέκα, οι εννέα δεν ξέρουν την σημασία ενός «ελεύθερου λαϊκού Κράτους», ούτε γιατί η επίθεση του Ένγκελς εναντίον αυτού του συνθήματος είναι επίθεση εναντίον των οπορτουνιστών. Αυτό δείχνει πως γράφεται η ιστορία ! Αυτό δείχνει πως μια μεγάλη επαναστατική διδασκαλία νοθεύεται και προσαρμόζεται ασυναίσθητα με την κοινή υποκρισία ! Η επίθεση κατά των αναρχικών επανελήφθη χιλιάδες φορές, εκλαϊκεύτηκε κατά τον πιο σκληρό

τρόπο έως ότου απέκτησε την δύναμη μιας προλήψεως, ενώ η επίθεση κατά των ομορτουμιστών αποσιωπήθηκε και «λησμονήθηκε».

«Ελεύθερο λαϊκό Κράτος» ήταν το γνωστό αίτημα και σύνθημα στο πρόγραμμα των Γερμανών σοσιαλδημοκρατών ύστερα από το 1870. Δεν υπάρχει καμιά πολιτική έννοια μέσα στο σύνθημα αυτό, εκτός από μια πομπώδη μικροαστική φρασεολογία γύρω από την ιδέα της δημοκρατίας. Επειδή το σύνθημα αυτό έκανε και κάποια νύξη κατά της αστικής δημοκρατίας, ο Ένγκελς ήταν διατεθειμένος «για ένα ορισμένο καιρό» να το δικαιολογήσει από προπαγανδιστικής απόψεως. Το σύνθημα όμως αυτό ήταν πραγματικά ομορτουμιστικό γιατί όχι μόνον έδινε πολύ μεγάλη σημασία στην ελκυστικότητα της αστικής δημοκρατίας, αλλά μαρτυρούσε επίσης και πλήρη έλλειψη κατανόησης της σοσιαλιστικής κριτικής εναντίον του Κράτους γενικά. Ευνοούμε βέβαια μια δημοκρατική πολιτεία ως την καλύτερη μορφή του Κράτους για το προλεταριάτο μέσα στο κεφαλαιοκρατικό σύστημα, αλλά δεν έχουμε δικαίωμα να ξεχνάμε ότι η μισθοδουλεία διατηρείται και στο πιο δημοκρατικό μικροαστικό πολίτευμα. Εξ άλλου, κάθε Κράτος είναι μια «ειδική δύναμη περιορισμού» της υπόδουλης τάξης. Κατά συνέπεια κανένα Κράτος δεν είναι ούτε «ελεύθερο», ούτε «λαϊκό». Ο Μαρξ και ο Ένγκελς το ανέπτυξαν αυτό πολλές φορές στους συντρόφους τους στα 1870.

Πέμπτον, στο ίδιο έργο του Ένγκελς, από το οποίο θυμάται καθένας μας το επιχείρημα του για τον «μαρασμό» του Κράτους, υπάρχει επίσης μια εξήγηση για τον χαρακτήρα της βίαιης επανάστασης- και η ιστορική εκτίμηση του ρόλου της από τον Ένγκελς είναι αληθινός πανηγυρικός της βίαιης επανάστασης. Αυτό όμως κανένας δεν το θυμάται. Να μιλούν ή ακόμη και να σκέπτονται για τη σημασία αυτής της ιδέας, δεν θεωρείται αξιοπρεπές από τα νεότερα σοσιαλιστικά κόμματα και στην καθημερινή προπαγάνδα και δράση μέσα στις μάζες δεν παίζει κανένα ρόλο. Και όμως προκύπτει αναπόσπαστα μαζί με τον «μαρασμό» του Κράτους σε ένα αρμονικό σύνολο.

Ιδού το κείμενο του Ένγκελς :

«Η βία αυτή παίζει επίσης και έναν άλλο ρόλο στην ιστορία, εκτός του καταστρεπτικού, δηλαδή ένα ρόλο επαναστατικό. Όπως λέει ο Μαρξ, είναι μοιραία σε κάθε παλιά κοινωνία όταν μέσα της ωριμάζει μια καινούργια, η δύναμη αυτή είναι το όργανο και το μέσον με το οποίο τα κοινωνικά κινήματα ανοίγουν το δρόμο τους και συντρίβουν τις νεκρές και θαμμένες πολιτικές μορφές πράγμα για το οποίο ούτε μια λέξη δεν αναφέρει ο κ. Ντύριγκ. Με μεγάλη λύπη και με στεναγμούς παραδέχεται ότι είναι δυνατόν για την ανατροπή του συστήματος της εκμετάλλευσης, να χρησιμοποιηθεί, ίσως, και η βία. τι κρίμα, γιατί η χρήση της βίας κάνει ανήθικο μα την αλήθεια αυτόν που την χρησιμοποιεί! Και αυτό λέγεται εναντίον της μεγάλης ηθικής και πνευματικής προόδου που υπήρξε το αποτέλεσμα κάθε νικηφόρου επανάστασης! Και αυτό λέγεται στη Γερμανία όπου μια βίαιη σύγκρουση -η οποία ίσως επιβληθεί αναγκαστικά στο λαό -θα είχε στο κάτω-κάτω, το πλεονέκτημα ότι θα κατέστρεφε το πνεύμα της δουλοφροσύνης που κυριέυσε την εθνική ψυχή ύστερα από την κατάπτωση και την ταπείνωση του τριακονταετούς πολέμου. Και αυτός ο θολός, ακαθόριστος, ανίσχυρος και παπαδίστικος τρόπος του σκέπτεσθαι, τολμά να απαιτεί να γίνει δεκτός στο πιο επαναστατικό κόμμα από όσα γνώρισε ποτέ η ιστορία!»

Πως μπορεί ο πανηγυρικός αυτός της βίαιης επανάστασης, που ο Ένγκελς απευθύνει στους Γερμανούς σοσιαλδημοκράτες από το 1878 έως το 1894, δηλαδή έως την ημέρα του θανάτου του, να συμβιβασθεί με την θεωρία του «μαρασμού» του Κράτους και να συνδυασθεί μαυτόν σε μια θεωρία; Συνήθως οι δύο απόψεις συνδυάζονται με τρόπο πολύ επιτήδειο, με αχαρακτήριστη, σοφιστική, αυθαίρετη εκλογή πολλές φορές περικοπών από δω κι από κει -και ενενήντα εννέα φορές στις εκατό (αν όχι πιο πολύ ακόμα) τονίζεται ιδιαιτέρως η ιδέα του μαρασμού του Κράτους.

Η διαλεκτική μέθοδος αντικαθίσταται από την εκλεκτική -αυτή είναι η πιο συνηθισμένη, η πιο διαδεδομένη ταχτική που χρησιμοποιείται στην επίσημη σοσιαλδημοκρατική φιλολογία σήμερα, εις ένδειξη σεβασμού προς τις διδασκαλίες του Μαρξ. Παρόμοια αντικατάσταση δεν είναι καινούρια, μπορεί κανείς να την δει ακόμη και στην ιστορία της κλασικής Ελληνικής φιλοσοφίας. Για την μεταστροφή του μαρξισμού σε οπορτουνισμό η αντικατάσταση της διαλεκτικής μεθόδου από την εκλεκτική είναι ο καλύτερος τρόπος της εξαπάτησης των μαζών. Δίνει μια ψεύτικη ικανοποίηση. Φαίνεται σαν να περιλαμβάνει όλες τις απόψεις του κινήματος, όλες τις τάσεις της εξέλιξης, όλους τους αντίθετους παράγοντες, ενώ στην πραγματικότητα δεν μας δίνει καθόλου μια ακέραιη επαναστατική άποψη της πορείας της κοινωνικής εξέλιξης.

Είπαμε παραπάνω και θα το αποδείξουμε καλύτερα σε λίγο, ότι η διδασκαλία του Μαρξ και του Ένγκελς για το αναπόφευκτο της βίαιης επανάστασης, αναφέρεται στο καπιταλιστικό κράτος. Το καπιταλιστικό Κράτος δεν μπορεί να αντικατασταθεί από ένα προλεταριακό κράτος (την δικτατορία τον προλεταριάτου) διά του «μαρασμού» σύμφωνα με τον γενικό κανόνα, αυτό μπορεί να γίνει μόνο με την βίαιη επανάσταση. Ο πανηγυρικός που έψαλλε προς τιμήν της ο Ένγκελς συμφωνεί τελείως με τις σκέψεις του Μαρξ (π. χ. στο τελευταίο μέρος του έργου του *«Η Αθλιότητα της Φιλοσοφίας»* και στο *«Κομμουνιστικό Μανιφέστο»* όπου διακηρύσσει φανερά την αναπόφευκτη ανάγκη της βίαιης επαναστάσεως επίσης στην *«Κριτική του Προγράμματος της Gotha»* στα 1875» στην οποία μετά τριάντα χρόνια μαστιγώνει αλύπητα τον οπορτουνιστικό του χαρακτήρα). Ο πανηγυρικός αυτός δεν είναι καθόλου μια απλή «προτροπή», μια απλή προκήρυξη, ή μια απλή πολεμική. Η ανάγκη της συστηματικής διάδοσης μέσα στις μάζες, αυτής και μόνον αυτής της άποψης για την επανάσταση, είναι η βάση όλης της διδασκαλίας του Μαρξ και του Ένγκελς. Και ακριβώς η παραμέληση αυτής της προπαγάνδας και της δράσης από τους κυριαρχούντες σοσιαλπατριώτες και τους οπαδούς του Κάουτσκι, αποδεικνύει την προδοσία των χαρακτηριστικότητας.

Η αντικατάσταση του καπιταλιστικού κράτους από το προλεταριακό είναι αδύνατη χωρίς μια βίαιη επανάσταση, ενώ η κατάλυση του προλεταριακού Κράτους, δηλαδή κάθε κράτους γενικά, μπορεί να γίνει μόνο με τον «μαρασμό».

Ο Μαρξ και ο Ένγκελς έδωσαν μια τέλεια και συγκεκριμένη ανάπτυξη αυτών των απόψεων, μελετώντας κάθε επαναστατική κατάσταση χωριστά, αναλύοντας τα διδάγματα της πείρας από κάθε μεμονωμένη επανάσταση.

Σαυτό, το σοβαρότατο χωρίς αμφιβολία, μέρος του έργου τους, θα έλθουμε τώρα.

II. Η ΠΕΙΡΑ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1848-51

1. Οι παραμονές της Επανάστασης

Τα πρώτα προϊόντα του ώριμου μαρξισμού, «Η Αθλιότης της φιλοσοφίας» και «το Κομμουνιστικό Μανιφέστο» συμπίπτουν με τις παραμονές της επανάστασης του 1848. Έτσι μπορούμε να βρούμε σαυτά τα έργα κοντά στην ανάπτυξη των γενικών αρχών του μαρξισμού και μίαν απήχηση, σε ορισμένο βαθμό, της συγκεκριμένης επαναστατικής κατάστασης εκείνης της στιγμής. Κατά συνέπεια, θα είναι προτιμότερο να εξετάσουμε τι είχαν γράψει οι συγγραφείς των έργων αυτών για το Κράτος πριν βγάλουν συμπεράσματα από την πείρα των ετών 1848 - 51.

«Η εργατική τάξη», έγραφε ο Μαρξ στην «Αθλιότητα της Φιλοσοφίας, στο δρόμο της εξέλιξης της θα αντικαταστήσει την παλιά αστική κοινωνία με μια κοινωνία που θα αποκλείει τις τάξεις και τους ανταγωνισμούς των, δεν θα υπάρχει πια καμιά πολιτική εξουσία, στην κυριολεξία της λέξεως, αφού η πολιτική εξουσία είναι εκδήλωση του ανταγωνισμού των τάξεων μέσα στην αστική κοινωνία..

Είναι ωφέλιμο να παραθέσουμε δίπλα σ αυτή τη γενική διατύπωση της ιδέας της εξαφάνισης του Κράτους μαζί με την εξαφάνιση των τάξεων, την ιδέα που περιέχεται στο Κομμουνιστικό Μανιφέστο, γραμμένο από τον Μαρξ και τον Ένγκελς λίγους μήνες αργότερα -δηλαδή ακριβώς τον Νοέμβριο τον 1847.

«Διαγράφοντας έτσι τις γενικότερες φάσεις της προλεταριακής εξέλιξης παρακολουθήσαμε τον εμφύλιο πόλεμο, περισσότερο ή λιγότερο κρυφό, μέσα στην τωρινή κοινωνία έως το σημείο που ξεσπάει σε μια φανερή επανάσταση και που με τη βίαιη συντριβή της αστικής τάξης, το προλεταριάτο θα θεμελιώσει την κυριαρχία του.

Είδαμε παραπάνω ότι το πρώτο βήμα της εργατικής επανάστασης είναι να στερεώσει το προλεταριάτο σε κυρίαρχη τάξη, να κατακτήσει το δημοκρατικό σύστημα.

Το προλεταριάτο θα μεταχειριστεί την πολιτική του κυριαρχία για να αφαιρέσει σιγά- σιγά από την αστική τάξη όλα της τα κεφάλαια, για να συγκεντρώσει στα χέρια του Κράτους, δηλαδή του προλεταριάτου ανυψωμένου σε κυβερνώσα τάξη, τα όργανα της παραγωγής, για να μεγαλώσει όσο το δυνατό γρηγορότερα το ποσόν των παραγωγικών δυνάμεων».

Έχουμε εδώ την διατύπωση μιας σπουδαιότατης και σημαντικότητας ιδέας του μαρξισμού σχετικά με το Κράτος -δηλαδή την ιδέα της «δικτατορίας του προλεταριάτου» (όπως άρχισαν να την ονομάζουν ο Μαρξ και ο Ένγκελς ύστερα από την Παρισινή Κομμούνια), έχουμε επίσης έναν ορισμό του Κράτους, από τους πιο ενδιαφέροντες, ο οποίος μολαταύτα ανήκει στην κατηγορία των λησμονημένων σκέψεων του μαρξισμού : *«Το Κράτος, δηλαδή το προλεταριάτο ανυψωμένο σε κυβερνώσα τάξη».*

Ο ορισμός αυτός του Κράτους, αντί να εξηγηθεί ποτέ στην κοινή προπαγανδιστική φιλολογία των επισήμων σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων λησμονήθηκε με μεγάλη ευκολία, επειδή είναι τελείως ασυμβίβαστος με τον μεταρρυθμισμό και κτυπάει κατάκαρδα τις συνηθισμένες οπορτουνιστικές προλήψεις και μικροαστικές πλάνες περί «ειρηνικής εξέλιξης της δημοκρατίας».

«Το προλεταριάτο έχει ανάγκη ενός Κράτους», επαναλαμβάνουν όλοι οι οπορτουνιστές, σοσιαλπατριώτες και οπαδοί του Κάουτσκυ, που μας βεβαιώνουν ότι αυτή ήταν η σκέψη του Μαρξ. «Λησμονούν» όμως να προσθέσουν πρώτα-πρώτα ότι το προλεταριάτο, σύμφωνα με τον Μαρξ έχει ανάγκη μόνο από ένα μαραινόμενο Κράτος ένα Κράτος κατά τέτοιο τρόπο διαμορφωμένο, που αρχίζει αμέσως να μαραίνεται, και δεν μπορεί παρά να μαραίνεται και έπειτα οι εργάτες «έχουν ανάγκη από ένα Κράτος, «δηλαδή, από το προλεταριάτο ανυψωμένο σε κυβερνώσα τάξη».

Το Κράτος είναι μια ειδική μορφή οργανωμένης βίας, είναι η οργάνωση της βίας με το σκοπό να υποτάξει κάποια τάξη. Αλλά ποια είναι η τάξη την οποία το προλεταριάτο πρέπει να υποτάξει; Φυσικά δεν μπορεί να είναι άλλη από την εκμεταλλευτική τάξη, δηλαδή την πλουτοκρατία. Οι υπόδουλοι έχουν ανάγκη από το Κράτος μόνο για να κατανικήσουν την αντίσταση των εκμεταλλευτών και μόνο το προλεταριάτο μπορεί να διευθύνει και να πραγματοποιήσει αυτό το έργο -το προλεταριάτο που είναι η μόνη επαναστατική μέχρι τέλους τάξη, η μόνη τάξη που μπορεί να συνενώσει όλους τους υπόδουλους και τους αδικούμενους, στον αγώνα εναντίον της κεφαλαιοκρατικής τάξης με σκοπό την τέλεια και βίαιη ανατροπή της.

Οι εκμεταλλευτικές τάξεις χρειάζονται την πολιτική κυριαρχία για να διατηρήσουν την εκμετάλλευση, δηλαδή για τα ιδιαίτερα συμφέροντα μιας μικρής μειοψηφίας και εναντίον της τεραστίας πλειοψηφίας του λαού. Οι αδικούμενες τάξεις χρειάζονται την πολιτική κυριαρχία για να καταργήσουν τελείως κάθε εκμετάλλευση, δηλαδή για το συμφέρον της μεγίστης πλειοψηφίας του λαού και εναντίον της μικρής μειοψηφίας που αποτελείται από τους ηγεμόνες των νεωτέρων χρόνων -γαιοκτήμονες και κεφαλαιούχους. Οι μικροαστοί δημοκράτες, οι ψευτοσοσιαλιστές αυτοί που αντικατέστησαν την πάλη των τάξεων με διάφορα όνειρα περί αρμονίας των τάξεων, φαντάστηκαν καθ ύπνους ότι η μετάβαση στον σοσιαλισμό μπορεί να γίνει όχι με την ανατροπή της κυριαρχίας της εκμεταλλευτικής τάξης αλλά με μια ειρηνική υποταγή της μειοψηφίας στην τελείως μορφωμένη πλειοψηφία. Η μικροαστική αυτή ουτοπία, συνδεδεμένη αδιάρρηκτα με την ιδέα ενός Κράτους που στέκει επάνω από τις τάξεις, οδηγεί πραγματικά στην προδοσία των συμφερόντων των αγωνιζομένων τάξεων, όπως απεδείχθη παραδείγματος χάριν στην ιστορία των επαναστάσεων του 1848 και 1871. Έπίσης έχει ως συνέπεια την «σοσιαλιστική» συμμετοχή σε αστικές κυβερνήσεις, όπως έγινε στην Αγγλία, Γαλλία, Ίταλία και άλλες χώρες στο τέλος του 19ου και στην αρχή του 20ου αιώνα.

Σε όλη του τη ζωή ο Μαρξ αγωνίστηκε εναντίον αυτού του μικροαστικού σοσιαλισμού -που ξαναφαίνεται σήμερα στη Ρωσία με τα κόμματα των μενσεβίκων και των σοσιαλεπαναστατών. Ο Μαρξ εφάρμοσε την ανάλυση τον για την πάλη των τάξεων ακόμη και στη θεωρία της πολιτικής εξουσίας και του Κράτους.

Η ανατροπή της καπιταλιστικής κυριαρχίας μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνον από το προλεταριάτο, που σαν ξεχωριστή τάξη προετοιμάζεται γιαυτό το έργο και με τους οικονομικούς όρους της υπέρξεως του έχει την ευκαιρία και τη δύναμη να το κατορθώσει. Όταν η κεφαλαιοκρατική τάξη συντρίβει και διαλύει την τάξη των χωρικών και τα μικροαστικά στρώματα, συγχρόνως συγκεντρώνει, ενώνει και οργανώνει το προλεταριάτο των πόλεων. Μόνον το προλεταριάτο-σύμφωνα με τον οικονομικό του ρόλο στην παραγωγή -είναι ικανό να οδηγήσει όλες τις πάσχουσες και πιεζόμενες μάζες, που αδικούνται, καταπιέζονται, συντρίβονται από τους κεφαλαιούχους, πολλές φορές περισσότερο, όχι λιγότερο, από όσο το προλεταριάτο των πόλεων, οι οποίες όμως είναι ανίκανες να διεξαγάγουν μόνες τους τον αγώνα για την ελευθερία τους.

Η θεωρία της πάλης των τάξεων, όπως εφαρμόστηκε από τον Μαρξ στο ζήτημα του Κράτους και της σοσιαλιστικής επανάστασης, οδηγεί αναπόφευκτα στην αναγνώριση της πολιτικής κυριαρχίας του προλεταριάτου, της δικτατορίας του, δηλαδή μιας εξουσίας στην οποία δεν μετέχει κανείς άλλος, αλλά στηρίζεται αμέσως επάνω στην ένοπλη δύναμη των μαζών. Η ανατροπή της κεφαλαιοκρατικής τάξεως μπορεί να κατορθωθεί μόνο με την ανύψωση του προλεταριάτου σε κυβερνώσα τάξη, ικανή να συντρίψει την μοιραία και απεγνωσμένη αντίσταση της πλουτοκρατίας και να οργανώσει για την νέα διαμόρφωση του οικονομικού συστήματος όλες τις πάσχουσες τις πιεζόμενες μάζες.

Το προλεταριάτο έχει ανάγκη από το Κράτος, την συγκεντρωμένη αυτή οργάνωση της δύναμης και της βίας, για τον διπλό σκοπό, να συντρίψει την αντίδραση των εκμεταλλευτών και για να

οδηγήσει την μεγάλη μάζα του πληθυσμού -την τάξη των χωρικών, την κατώτερη μικροαστική τάξη, το ημιπρολεταριάτο -στο έργο της οικονομικής σοσιαλιστικής αναδιοργάνωσης.

Διαπαιδαγωγώντας ένα εργατικό κόμμα, ο μαρξισμός διαπαιδαγωγεί επίσης την πρωτοπορία του προλεταριάτου, ικανή να αναλάβει την εξουσία και να οδηγήσει το σύνολο της κοινωνίας στον σοσιαλισμό, άξια να διευθύνει και να οργανώσει το νέο σύστημα, να γίνει ο διδάσκαλος, ο οδηγός, ο ηγέτης όλων των πασχόντων και των πιεζόμενων στο έργο της αναδημιουργίας της κοινωνικής ζωής χωρίς τους κεφαλαιούχους και εναντίον των κεφαλαιούχων. Ενάντια σ' αυτό το αξίωμα, ο οπορτουνισμός γεννάει μέσα στο εργατικό κίνημα μια τάξη αντιπρόσωπων από τους καλύτερα αμειβόμενους εργάτες, που έχασαν κάθε επαφή με την τάξη τους, που «περνούν» καλά μέσα στο κεφαλαιοκρατικό καθεστώς και πωλούν τα πρωτοτόκια τους για ένα πινάκιο φακής, δηλαδή απαρνιούνται τον ρόλο των επαναστατών ηγετών του λαού εναντίον της καπιταλιστικής τάξης.

«Το Κράτος, δηλ. το προλεταριάτο ανυψωμένο σε κυβερνώσα τάξη» η θεωρία αυτή του Μαρξ είναι αδιάσπαστα συνδεδεμένη με όλη του τη διδασκαλία σχετικά με τον επαναστατικό ρόλο που έχει να παίξει στην ιστορία το προλεταριάτο. Η πραγματοποίηση του ρόλου αυτού είναι η δικτατορία του προλεταριάτου, η πολιτική του κυριαρχία.

Αλλά αν το προλεταριάτο έχει ανάγκη από το Κράτος, σαν μια ειδική μορφή οργανωμένης δύναμης εναντίον της καπιταλιστικής τάξης, γεννιέται αυτόματα το ακόλουθο ερώτημα: Μπορεί κανείς να σκεφθεί ότι μια τέτοια οργάνωση μπορεί να δημιουργηθεί χωρίς την προκαταρκτική συντριβή και καταστροφή του κυβερνητικού μηχανισμού που δημιουργήθηκε για την ίδια την ανάγκη από την καπιταλιστική τάξη; Το Κομμουνιστικό Μανιφέστο μας φέρνει ίσια σ' αυτό το συμπέρασμα και ακριβώς γι' αυτό το συμπέρασμα έγραφε ο Μαρξ εξετάζοντας τα πρακτικά αποτελέσματα της επαναστατικής πείρας των ετών 1848 έως 1851.

2. Τα πορίσματα της Επανάστασης

Σχετικά με το ζήτημα του κράτους, που μας ενδιαφέρει, ο Μαρξ συνοψίζει τα πορίσματα της επανάστασης του 1848 - 1851 στον ακόλουθο συλλογισμό του έργου του «Η 18η Μπρυμαίρ του Λουδοβίκου Βοναπάρτη»:

... «Η επανάσταση όμως είναι ριζική. Βρίσκεται ακόμα στο ταξίδι της μέσα από το καθαρτήριο πυρ. Εκτελεί μεθοδικά το έργο της. Ως τις 2 του Δεκέμβρη 1851» (τη μέρα που ο, Λουδοβίκος Βοναπάρτης έκανε το πραξικόπημα του) «είχε τελειώσει τη μισή προπαρασκευαστική της δουλειά και τώρα τελειώνει την άλλη μισή. Ολοκληρώνει πρώτα την κοινοβουλευτική εξουσία, για να μπορεί να την ανατρέψει. Και τώρα που το έχει κατορθώσει αυτό, ολοκληρώνει την εκτελεστική εξουσία, την περιορίζει στην πιο καθαρή της έκφραση, την απομονώνει, τη βάζει απέναντι της σαν μοναδικό στόχο για να συγκεντρώσει πάνω της όλες τις δυνάμεις καταστροφής» (η υπογράμμιση είναι δική μας). «Κι όταν θα έχει εκτελέσει το δεύτερο μισό της προπαρασκευαστικής της δουλειάς, η Ευρώπη θ' αναπηδήσει από τη θέση της και θ' αλαλάξει: καλά έσκαψες, γερο - τυφλοπόντικα!

Αυτή η εκτελεστική εξουσία, με την τεράστια γραφειοκρατική και στρατιωτική οργάνωση της, με τον εκτεταμένο και τεχνητό κρατικό μηχανισμό, με μια στρατιά από μισό εκατομμύριο υπαλλήλους, δίπλα σ' ένα στρατό από άλλο μισό εκατομμύριο, αυτό το τρομαχτικό παρασιτικό σώμα, που τυλίγεται σαν δίχτυ γύρω από το κορμί της γαλλικής κοινωνίας και φράζει όλους τους πόρους της, γεννήθηκε στις μέρες της απόλυτης μοναρχίας, τον καιρό της παρακμής του φεουδαρχικού καθεστώτος, και συνετέλεσε στην επιτάχυνση της παρακμής του». Η πρώτη γαλλική επανάσταση ανέπτυξε το συγκεντρωτισμό, «ταυτόχρονα όμως ανέπτυξε την έκταση, τις αρμοδιότητες και τους παραστάτες της κυβερνητικής εξουσίας. Ο Ναπολέων ολοκλήρωσε αυτή την κρατική μηχανή». Η νομιμόφρονη μοναρχία και η μοναρχία του Ιούλη «δεν προσθέσανε τίποτα σ' αυτή τη μηχανή, εκτός από ένα μεγαλύτερο καταμερισμό της εργασίας»...

... «Τέλος, η κοινοβουλευτική δημοκρατία στην πάλη της ενάντια στην επανάσταση βρέθηκε στην ανάγκη, μαζί με τα καταπιεστικά μέτρα, να ενισχύσει τους πόρους και το συγκεντρωτισμό της κυβερνητικής εξουσίας. Όλες οι ανατροπές τελειοποιούσαν αυτή τη μηχανή αντί να την τσακίσουν» (η υπογράμμιση είναι δική μας). «Τα κόμματα, που αγωνίζονταν διαδοχικά για την εξουσία, θεωρούσαν την απόχτηση αυτού του τεράστιου κρατικού οικοδομήματος σαν την κυριότερη λεία του νικητή» («Η 18η Μπρυμαίρ του Λουδοβίκου Βοναπάρτη», σελ. 98 - 99, 4η έκδ., Αμβούργο, 1907).

Με τον περίφημο αυτό συλλογισμό ο μαρξισμός κάνει ένα τεράστιο βήμα προς τα μπρος σε σύγκριση με το «Κομμουνιστικό Μανιφέστο». Εκεί το ζήτημα του κράτους τίθεται ακόμα άκρως αφηρημένα, με τις πιο γενικές έννοιες και εκφράσεις. Εδώ το ζήτημα τίθεται συγκεκριμένα, και το συμπέρασμα που βγαίνει είναι εξαιρετικά ακριβολογημένο, καθορισμένο, πραχτικά χειροπιαστό: όλες οι προηγούμενες επαναστάσεις τελειοποιούσαν την κρατική, μηχανή, ενώ πρέπει να σπάσει, να τσακιστεί.

Το συμπέρασμα τούτο είναι το κύριο, το βασικό στη διδασκαλία του μαρξισμού για το κράτος. Και αυτό ακριβώς το βασικό δεν έχει μόνο ολότελα λησμονηθεί από τα κυρίαρχα επίσημα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα, μα και έχει άμεσα διαστρεβλωθεί (όπως θα δούμε πιο κάτω) από τον πιο επιφανή θεωρητικό της II Διεθνούς Κ. Κάουτσκι.

Στο «Κομμουνιστικό Μανιφέστο» συνοψίζονται τα γενικά πορίσματα της ιστορίας, που μας υποχρεώνουν να βλέπουμε στο κράτος ένα όργανο ταξικής κυριαρχίας και που οδηγούν υποχρεωτικά στο συμπέρασμα, πως το προλεταριάτο δεν μπορεί ν' ανατρέψει την αστική τάξη, χωρίς να κατακτήσει πρωτύτερα την πολιτική εξουσία, χωρίς ν' αποκτήσει την πολιτική κυριαρχία και να μετατρέψει το κράτος στο «οργανωμένο σαν κυρίαρχη τάξη, προλεταριάτο», και πως αυτό το προλεταριακό κράτος αμέσως μετά τη νίκη του θ' αρχίσει ν' απονεκρώνεται, γιατί σε μια κοινωνία δίχως ταξικές αντιθέσεις το κράτος δε χρειάζεται και δεν μπορεί να υπάρξει. Εδώ δεν τίθεται το ζήτημα τι λογής πρέπει - από την άποψη της ιστορικής εξέλιξης - να είναι αυτή η αντικατάσταση του αστικού κράτους από το προλεταριακό.

Αυτό το ζήτημα ο Μαρξ το θέτει και το λύνει μόνο το 1852. Πιστός στη φιλοσοφία του του διαλεκτικού υλισμού, ο Μαρξ παίρνει για βάση την ιστορική πείρα των μεγάλων χρόνων της επανάστασης του 1848- 1851. Και δω η διδασκαλία του Μαρξ - όπως πάντα - αποτελεί συνόψιση πείρας, φωτισμένης με βαθιά φιλοσοφική κοσμοθεώρηση και πλούσια γνώση της Ιστορίας.

Το ζήτημα του κράτους τίθεται συγκεκριμένα : πώς γεννήθηκε ιστορικά το αστικό κράτος, η απαραίτητη για την κυριαρχία της αστικής τάξης κρατική μηχανή; ποιες είναι οι αλλαγές της, ποια η εξέλιξη της στην πορεία των αστικών επαναστάσεων και μπροστά στις ανεξάρτητες εκδηλώσεις των καταπιεζόμενων ταξεων; ποια τα καθήκοντα του προλεταριάτου σε σχέση μ' αυτή την κρατική μηχανή;

Η συγκεντρωτική κρατική εξουσία, που χαρακτηρίζει την αστική κοινωνία, εμφανίστηκε την εποχή της παρακμής του απολυταρχισμού. Δυο είναι οι πιο χαρακτηριστικοί γι' αυτή την κρατική μηχανή θεσμοί: η υπαλληλοκρατία και ο μόνιμος στρατός. Στα έργα του Μαρξ και του Ένγκελς γίνεται πολλές φορές λόγος για το πώς χιλιάδες νήματα συνδέουν αυτούς τους θεσμούς ακριβώς με την αστική τάξη. Η πείρα του κάθε εργάτη διασαφηνίζει αυτό το δεσμό με εξαιρετικά παραστατικό και επιβλητικό τρόπο. Η εργατική τάξη μαθαίνει πάνω στο πετσί της να διακρίνει αυτό το δεσμό - να γιατί κατανοεί τόσο εύκολα και αφομοιώνει τόσο γερά την επιστήμη για το αναπόφευκτο αυτού του δεσμού, την επιστήμη, που οι μικροαστοί δημοκράτες είτε την αρνούνται από αμορφωσιά και επιπολαιότητα, είτε με ακόμα μεγαλύτερη επιπολαιότητα την παραδέχονται «γενικά», ξεχνώντας να βγαλουν τ' αντίστοιχα πραχτικά συμπεράσματα.

Η υπαλληλοκρατία και ο μόνιμος στρατός είναι ένα «παράσιτο» πάνω στο κορμί της αστικής κοινωνίας, παράσιτο, που γεννήθηκε από τις εσωτερικές αντιφασεις που σπαράζουν αυτή την κοινωνία, και συγκεκριμένα, παράσιτο, που «φράζει» τους ζωτικούς πόρους. Ο καουτσκιτικός οπορτουνισμός, που κυριαρχεί σήμερα στην επίσημη σοσιαλδημοκρατία, θεωρεί σαν ειδικό και αποκλειστικό γνώρισμα του αναρχισμού την άποψη ότι το κράτος είναι παρασιτικός οργανισμός. Φυσικά αυτή η διαστρέβλωση του μαρξισμού συμφέρει εξαιρετικά στους μικροαστούς εκείνους,

που έφεραν το σοσιαλισμό στο ανήκουστο αίσχος να δικαιολογεί και να εξωραΐζει τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο, εφαρμόζοντας σ' αυτόν την έννοια της «υπεράσπισης της πατρίδας», ωστόσο όμως πρόκειται για αναμφισβήτητη διαστρέβλωση.

Μέσα απ' όλες τις αστικές επαναστάσεις, που τόσο πολλές γνώρισε η Ευρώπη από τον καιρό της πτώσης της φεουδαρχίας, προχωρεί η εξέλιξη, η τελειοποίηση, το δυνάμωμα αυτού του υπαλληλοκρατικού και στρατιωτικού μηχανισμού. Ιδιαίτερα, ίσα - ίσα η μικροαστική τάξη είναι εκείνη που τραβιέται προς το μέρος της μεγαλοαστικής τάξης και σε σημαντικό βαθμό υποτάσσεται σ' αυτήν μέσω αυτού του μηχανισμού, που προσφέρει στ' ανώτερα στρώματα της αγροτιάς, των χειροτεχνών, των έμπορων κ.α. σχετικά βολικές, ήσυχες και τιμητικές θεσούλες, που τοποθέτουν τους κατόχους τους πάνω από το λαό. Πάρτε αυτό που έγινε στη Ρωσία μέσα σ' ένα εξάμηνο ύστερα από τις 27 του Φλεβάρη 1917: οι δημοσιοϋπαλληλικές θέσεις, που πρώτα δίνονταν κατά προτίμηση στους μαυροεκατονταρχίτες, έγιναν αντικείμενο λείας των καντέτων, των μενσεβίκων και των εσέρων. Στην ουσία δε σκέφτονται να κάνουν κανενός είδους σοβαρές μεταρρυθμίσεις, που πάσχιζαν να τις αναβάλουν «ίσαμε τη Συντακτική Συνέλευση» - και τη Συντακτική Συνέλευση να την αναβάλουν λίγο-λίγο ίσαμε το τέλος του πολέμου. Δεν αργούσαν όμως και δεν περίμεναν καμιά Συντακτική Συνέλευση για το μοίρασμα της λείας, για την κατάληψη των θέσεων των υπουργών, των υφυπουργών, των γενικών διοικητών κλπ. κλπ.! Το παιχνίδι των συνδυασμών για τη σύνθεση της κυβέρνησης στην ουσία δεν εκφραζε παρά αυτό το μοίρασμα και το ξαναμοίρασμα της «λείας», που γινόταν και από τα πάνω και από τα κάτω, σ' όλη τη χώρα, σ' ολόκληρη την κεντρική και τοπική διοίκηση. Το αποτέλεσμα, το αντικειμενικό αποτέλεσμα του εξαμήνου 27 του Φλεβάρη - 27 του Αυγούστου 1917 είναι αναμφισβήτητο: οι μεταρρυθμίσεις αναβλήθηκαν, το μοίρασμα των δημοσιοϋπαλληλικών θέσεων έχει γίνει, και τα «λάθη» του μοιράσματος έχουν διορθωθεί με μερικά ξαναμοιράσματα.

Μα όσο πιο πολλά «ξαναμοιράσματα» γίνονται στον υπαλληλοκρατικό μηχανισμό ανάμεσα στα διάφορα αστικά και μικροαστικά κόμματα (ανάμεσα στους καντέτους, τους εσέρους και τους μενσεβίκους, για να πάρουμε το ρωσικό παράδειγμα), τόσο πιο φανερό γίνεται για τις καταπιεζόμενες τάξεις και για το προλεταριάτο, που βρίσκεται επικεφαλής τους, η ασυμφιλίωτη έχθρα τους προς όλη την αστική κανωνία. Από δω πηγάζει η ανάγκη για όλα τα αστικά κόμματα, ακόμα και για τα πιο δημοκρατικά, μαζί και για τα «επαναστατικά - δημοκρατικά», να δυναμώσουν τις καταπιέσεις εναντίον στο επαναστατικό προλεταριάτο, να στεριώνουν τον καταπιεστικό μηχανισμό, δηλαδή την ίδια την κρατική μηχανή. Αυτή η πορεία των γεγονότων υποχρεώνει την επανάσταση «να συγκεντρώνει όλες τις δυνάμεις της καταστροφής» ενάντια στην κρατική εξουσία, την υποχρεώνει να βάλει καθήκον της όχι την καλυτέρευση της κρατικής μηχανής, μα τη συντριβή, την καταστροφή της.

Δεν είναι οι λογικοί συλλογισμοί, αλλά η πραγματική εξέλιξη των γεγονότων, η ζωντανή πείρα του 1848- 1851 που οδήγησαν στην τέτοια τοποθέτηση του προβλήματος. Πόσο αυστηρά κρατιέται ο Μαρξ στην πραγματική βάση της ιστορικής πείρας - φαίνεται από το γεγονός ότι το 1852 δε θέτει ακόμα συγκεκριμένα το ζήτημα με τι πρέπει ν' αντικατασταθεί αυτή η κρατική μηχανή που πρόκειται να καταστραφεί. Η πείρα δεν πρόσφερε ακόμα τότε στοιχεία για ένα τέτοιο πρόβλημα, που η ιστορία το έθεσε στην ημερήσια διάταξη αργότερα, το 1871. Το 1852 μπορούσε κανείς να διαπιστώσει με την ακρίβεια φυσικοϊστορικής παρατήρησης μόνον ότι η προλεταριακή επανάσταση πλησίασε άμεσα στο καθήκον «να συγκεντρώσει όλες τις δυνάμεις της καταστροφής» ενάντια στην κρατική εξουσία, στο καθήκον «να τσακίσει» την κρατική μηχανή.

Εδώ μπορεί να γεννηθεί το ερώτημα: είναι άραγε σωστή η γενίκευση της πείρας, των παρατηρήσεων και των συμπερασμάτων του Μαρξ, η μεταφορά τους σε πεδίο πλατύτερο από την ιστορία της Γαλλίας στην τριετία 1848- 1851; Για να εξετάσουμε αυτό το ζήτημα θα θυμίσουμε πρώτα μια παρατήρηση του Ένγκελς και κατόπι θα περάσουμε στα πραγματικά δεδομένα.

... «Η Γαλλία - έγραφε ο Ένγκελς στον πρόλογο της 3ης έκδοσης της «18ης Μπρυμαίρ» - είναι η χώρα όπου περισσότερο από οπουδήποτε αλλού οι ιστορικοί ταξικοί αγώνες έφταναν κάθε φορά ως την αποφασιστική μάχη, όπου συνεπώς διαγράφονται με τον πιο ανάγλυφο τρόπο οι με-

ταβαλλόμενες πολιτικές μορφές, που μέσα τους κινούνται οι ταξικοί αγώνες και όπου συνοψίζονται τ' αποτελέσματά τους. Κέντρο της φεουδαρχίας στο μεσαίωνα, υποδειγματική χώρα της ενιαίας μοναρχίας των προνομιούχων τάξεων ύστερα από την Αναγέννηση, η Γαλλία τσάκισε στη μεγάλη επανάσταση το φεουδαρχισμό και εγκαθίδρυσε την καθαρή κυριαρχία της αστικής τάξης με τέτοια κλασική μορφή που δεν την έφτασε καμιά άλλη ευρωπαϊκή χώρα. Και ο αγώνας του προλεταριάτου, που σηκώνει κεφάλι ενάντια στην κυρίαρχη αστική τάξη, εκδηλώνεται εδώ με τόσο οξεία μορφή, που είναι άγνωστη σε άλλες χώρες» (σελ. 4 της έκδ. του 1907).

Η τελευταία παρατήρηση έχει παλιώσει, εφόσον από το 1871 και δω σημειώθηκε μια διακοπή στον επαναστατικό αγώνα του γαλλικού προλεταριάτου, μ' όλο που, όσο μακρόχρονη κι αν είναι αυτή η διακοπή, δεν αποκλείει διόλου την πιθανότητα στην επικείμενη προλεταριακή επανάσταση η Γαλλία να δείξει πως είναι η κλασική χώρα της πάλης των τάξεων ίσαμε το αποφασιστικό τέλος.

Ας ρίξουμε όμως μια γενική ματιά στην ιστορία των προχωρημένων χωρών στα τέλη του XIX και τις αρχές του XX αιώνα. Θα δούμε ότι συντελούνταν πιο αργά, πιο ποικιλόμορφα, πάνω σε πολύ πιο πλατιά κονίστρα το ίδιο προτσές: από τη μια μεριά, η συμπλήρωση της «κοινοβουλευτικής εξουσίας» τόσο στις δημοκρατικές χώρες (Γαλλία, Αμερική, Ελβετία), όσο και στις μοναρχικές (Αγγλία, Γερμανία ως ένα βαθμό, Ιταλία, Σκανδιναβικές χώρες κ.ά.), κι από την άλλη, η πάλη για την εξουσία των διάφορων αστικών και μικροαστικών κομμάτων, που μοιράζονταν και ξαναμοιράζονταν τη «λεία» των δημοσιουπαλληλικών θέσεων, χωρίς ν' αλλάζουν τα θεμέλια του αστικού καθεστώτος, τέλος, η τελειοποίηση και το δυνάμωμα της «εκτελεστικής εξουσίας» του υπαλληλοκρατικού και στρατιωτικού μηχανισμού της.

Δε χωράει καμιά αμφιβολία πώς όλα αυτά είναι κοινά χαρακτηριστικά όλης της νεότερης εξέλιξης των κεφαλαιοκρατικών κρατών γενικά. Στα τρία χρόνια 1848 - 1851 η Γαλλία παρουσίασε με γοργό, έντονο συγκεντρωτικό τρόπο τα ίδια προτσές εξέλιξης που χαρακτηρίζουν όλο τον κεφαλαιοκρατικό κόσμο.

Ιδίως ο ιμπεριαλισμός, η εποχή του τραπεζιτικού κεφαλαίου, η εποχή των γιγάντιων κεφαλαιοκρατικών μονοπωλίων, η εποχή της μετεξέλιξης του μονοπωλιακού καπιταλισμού σε κρατικό - μονοπωλιακό καπιταλισμό, παρουσιάζει ένα ασυνήθιστο δυνάμωμα της «κρατικής μηχανής», μιαν ανήκουστη αύξηση του υπαλληλοκρατικού και στρατιωτικού της μηχανισμού σε συνδυασμό με την ένταση των καταπιέσεων εναντία στο προλεταριάτο τόσο στις μοναρχικές, όσο και στις πιο ελεύθερες, δημοκρατικές χώρες.

Είναι αναμφισβήτητο ότι η παγκόσμια ιστορία πλησιάζει τώρα, σε ασύγκριτα μεγαλύτερη κλίμακα από το 1852, στη «συγκέντρωση όλων των δυνάμεων» της προλεταριακής επανάστασης για την «καταστροφή» της κρατικής μηχανής.

Με τι θα την αντικαταστήσει το προλεταριάτο, στο ζήτημα αυτό έδωσε διδαχτικότητατο υλικό η Παρισινή Κομμούνια.

3. Η τοποθέτηση του ζητήματος από τον Μαρξ το 1852

Το 1907 ο Μέρνινγκ δημοσίεψε στο περιοδικό «Neue Zeit» (XXV, 2, 164) αποσπάσματα από γράμμα του Μαρξ στον Βαιντεμάγιερ με ημερομηνία 5 του Μάρτη 1852. Στο γράμμα αυτό περιέχεται, ανάμεσα στ' άλλα, και ο ακόλουθος αξιολογισμός:

«Όσο για μένα, δε μου ανήκει ούτε η τιμή ότι εγώ ανακάλυψα την ύπαρξη των τάξεων στη σύγχρονη κοινωνία, ούτε η τιμή ότι εγώ ανακάλυψα την πάλη ανάμεσα τους. Πολύν καιρό πριν από μένα αστοί ιστορικοί είχαν περιγράψει την ιστορική εξέλιξη αυτής της πάλης των τάξεων και αστοί οικονομολόγοι - την οικονομική ανατομία των τάξεων. Το καινούργιο πού έκαμα εγώ ήταν πως απόδειξα: 1) ότι η ύπαρξη των τάξεων συνδέεται απλώς με ορισμένες ιστορικές φάσεις εξέλιξης της παραγωγής (historische Entwicklungsphasen der Produktion), 2) ότι η ταξική πάλη οδηγεί αναγκαστικά στη διχτατορία του προλεταριάτου, 3) ότι αυτή η ίδια η δικτατορία αποτελεί απλώς το περασμά προς την κατάργηση όλων των τάξεων και προς μια αταξική κοινωνία»...

Στα λόγια τούτα ο Μαρξ κατόρθωσε να εκφράσει με καταπληχτική παραστατικότητα, πρώτα, το κύριο και το θεμελιακό που ξεχωρίζει τη διδασκαλία του από τη διδασκαλία των πρωτοπόρων

και πιο βαθιών στοχαστών της αστικής τάξης, και δεύτερο, την ουσία της διδασκαλίας του για το κράτος.

Το κύριο στη διδασκαλία του Μαρξ είναι η ταξική πάλη. Έτσι λένε και γράφουν πολύ συχνά. Μα αυτό δεν είναι σωστό. Και το αποτέλεσμα απ' αυτή την ανακρίβεια είναι σχεδόν πάντα μια οπορτουμιστική διαστρέβλωση του μαρξισμού, η νόθευση του, έτσι που να γίνεται παραδεχτός για την αστική τάξη. Γιατί η διδασκαλία για την ταξική πάλη δεν δημιουργήθηκε από τον Μαρξ αλλά από την αστική τάξη πριν από τον Μαρξ και, μιλώντας γενικά, είναι παραδεχτή για την αστική τάξη. Όποιος παραδέχεται μόνο την πάλη των τάξεων, δεν είναι ακόμα μαρξιστής, αυτός μπορεί ακόμα να ναι άνθρωπος που δε βγαίνει από τα πλαίσια της αστικής σκέψης και της αστικής πολιτικής. Το να περιορίζεις το μαρξισμό στη διδασκαλία για την πάλη των τάξεων - σημαίνει να κουτσουρέβεις το μαρξισμό, να τον διαστρεβλώνεις, να τον ανάγεις σε ό,τι είναι παραδεκτό για την αστική τάξη. Μαρξιστής είναι μόνο εκείνος που επεκτείνει την αναγνώριση της πάλης των τάξεων ως την αναγνώριση της δικτατορίας του προλεταριάτου. Αυτού βρίσκεται η πιο βαθιά διαφορά του μαρξιστή από το μικρό (μα και μεγάλο) αστό της αράδας. Αυτή είναι η λυδία λίθος για την πραγματική κατανόηση και παραδοχή του μαρξισμού. Και δεν είναι παράξενο πως, όταν η ιστορία της Ευρώπης έφερε πραχτικά την εργατική τάξη μπροστά σ' αυτό το ζήτημα, όχι μόνο όλοι οι οπορτουμιστές και ρεφορμιστές, αλλά και όλοι οι «καουτσικιστές» (οι άνθρωποι που ταλαντεύονται αναμέσα στο ρεφορμισμό και το μαρξισμό) αποδείχτηκαν θλιβεροί φιλισταίοι και μικροαστοί δημοκράτες, που απαρνιούνται τη δικτατορία του προλεταριάτου. Η μπροσούρα του Κάουτσκι «Δικτατορία του προλεταριάτου», που βγήκε τον Αύγουστο του 1918, δηλαδή πολύ πιο ύστερα από την πρώτη έκδοση τούτου του βιβλίου, είναι πρότυπο μικροαστικής διαστρέβλωσης του μαρξισμού και ύπουλης απάρνησής του στην πράξη, ενώ τον αναγνωρίζει υποκριτικά στα λόγια (βλ. τη μπροσούρα μου: «Η προλεταριακή επανάσταση κι ο αποστάτης Κάουτσκι», Πετρούπολη και Μόσχα 1918).

Ο σημερινός οπορτουμισμός στο πρόσωπο του κυριότερου εκπροσώπου του, του πρώην μαρξιστή Κ. Κάουτσκι, υπάγεται ολοκληρωτικά στο χαρακτηρισμό της αστικής θέσης που δίνεται από τον Μαρξ, γιατί ο οπορτουμισμός αυτός περιορίζει την περιοχή αναγνώρισης της ταξικής πάλης στην περιοχή των αστικών σχέσεων. (Σ' αυτή όμως την περιοχή, μέσα στα πλαίσια της, κανένας μορφωμένος φιλελεύθερος δε θ' αρνηθεί «καταρχήν» να παραδεχτεί την ταξική πάλη!) Ο οπορτουμισμός δεν επεκτείνει την αναγνώριση της ταξικής πάλης ακριβώς ίσαμε το κυριότερο, ως την περίοδο του περάσματος από τον καπιταλισμό στον κομμουνισμό, ως την περίοδο της ανατροπής της αστικής τάξης και της πλέριας εκμηδένισής της. Στην πραγματικότητα η περίοδος αυτή είναι αναπόφευκτα περίοδος μιας πρωτάκουστα σκληρής ταξικής πάλης, πρωτάκουστης οξύτητας των μορφών της, συνεπώς, και το κράτος αυτής της περιόδου πρέπει αναπόφευκτα να είναι κράτος με νέο τρόπο δημοκρατικό (για τους προλετάρους και τους φτωχούς γενικά) και με νέο τρόπο δικτατορικό (ενάντια στην αστική τάξη).

Παρακάτω. Την ουσία της διδασκαλίας του Μαρξ για το κράτος την αφομοίωσε μόνον όποιος κατάλαβε πως η δικτατορία μιας τάξης είναι αναγκαία όχι μόνο για κάθε ταξική κοινωνία γενικά, όχι μόνο για το προλεταριάτο, που έχει ανατρέψει την αστική τάξη, μα και για ολόκληρη την ιστορική περίοδο, πού χωρίζει τον καπιταλισμό από την «χωρίς τάξεις κοινωνία», από τον κομμουνισμό. Οι μορφές των αστικών κρατών είναι εξαιρετικά πολυποίκιλες, μα η ουσία τους είναι μια: όλα αυτά τα κράτη έτσι είτε αλλιώς, μα σε τελευταία ανάλυση υποχρεωτικά, είναι δικτατορία της αστικής τάξης. Το πέραςμα από τον καπιταλισμό στον κομμουνισμό δεν μπορεί φυσικά να μη δώσει μια τεράστια αφθονία και ποικιλία πολιτικών μορφών, μα η ουσία εδώ θα είναι μια: δικτατορία του προλεταριάτου.

III. Η ΠΕΙΡΑ ΤΗΣ ΠΑΡΙΣΙΝΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΑΣ ΤΟΥ 1871: Η ΜΑΡΞΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1. Γιατί είναι ήρωες οι οπαδοί της Κομμούνας

Είναι γνωστό ότι το φθινόπωρο του 1870, λίγους μήνες πριν από την δημιουργία της Κομμούνας, ο Μαρξ προειδοποιούσε τους εργάτες των Παρισίων, αποδεικνύοντας τους ότι κάθε απόπειρα για την ανατροπή της Κυβέρνησης θα ήταν απεγνωσμένη παραφροσύνη. Όταν όμως τον Μάρτιο του 1871 η αποφασιστική μάχη ετέθη προ των εργατών και αυτοί την δέχθηκαν, όταν η εξέγερση ήταν πια τετελεσμένο γεγονός ο Μαρξ υποδέχτηκε την προλεταριακή επανάσταση με τον μεγαλύτερο ενθουσιασμό, παρ' όλους τους κακούς οιωνούς. Ο Μαρξ δεν έπεσε στη σχολαστικότητα να καταδικάζει ένα «πρόωρο» κίνημα, εντελώς αντίθετα από τον πασίγνωστο Ρώσο προδότη του μαρξισμού Πλεχάνωφ, ο οποίος τον Νοέμβριο του 1905, έγραφε ενθαρρύνοντας τον αγώνα των εργατών και χωρικών, αλλά ύστερα από τον Δεκέμβριο 1905 προσχώρησε στο φιλελεύθερο σύνθημα : «δεν έπρεπε να καταφύγετε στα όπλα».

Και ο Μαρξ δεν έδειξε, μόνο ενθουσιασμό για τον ηρωισμό των οπαδών της Κομμούνας «που ζητούσαν να κατακτήσουν τον ουρανό» όπως έλεγε. Στο επαναστατικό κίνημα των μαζών, αν και δεν πέτυχε το σκοπό του, είδε ο Μαρξ μια ιστορική απόπειρα τεράστιας σημασίας, μια συγκεκριμένη πρόοδο στην παγκόσμια προλεταριακή επανάσταση, ένα πρακτικό βήμα σπουδαιότερο από εκατό προγράμματα και συζητήσεις. Το πρόβλημα που παρουσιάστηκε στον Μαρξ ήταν να αναλύσει την απόπειρα αυτή, να βγάλει απ' αυτήν μαθήματα τακτικής, να ξαναεξετάσει τη θεωρία του με το νέο φως πού του έφερνε. Η μόνη «διόρθωση» που ο Μαρξ σκέφθηκε ότι ήταν αναγκαίο να κάνει στο Κομμουνιστικό Μανιφέστο στηρίχθηκε πάνω στην επαναστατική πείρα της Παρισινής Κομμούνας.

Ο τελευταίος πρόλογος σε μια νέα Γερμανική έκδοση του κομμουνιστικού Μανιφέστου, υπογεγραμμένη και από τους δύο συγγραφείς του, χρονολογείται από τις 24 Ιουνίου 1872. Στον πρόλογο αυτόν οι συγγραφείς Καρλ Μαρξ και Φρειδερίκος Ένγκελς γράφουν ότι το πρόγραμμα του Κομμουνιστικού Μανιφέστου είναι τώρα «αρκετά παράκαιρο».

«Ιδιαίτερος», εξακολουθούν, η Κομμούνα αποδεικνύει ότι η εργατική τάξη δεν μπορεί «απλώς να καταλάβει τον έτοιμο Κρατικό μηχανισμό και να τον βάλει σε ενέργεια για τους δικούς της σκοπούς!».

Τα λόγια που τονίζονται στο κομμάτι αυτό είναι παρμένα από τους συγγραφείς του από το βιβλίο του Μαρξ «Ο εμφύλιος πόλεμος στην Γαλλία». Βλέπουμε ότι ο Μαρξ και ο Ένγκελς έδιναν τόσο μεγάλη σημασία σε ένα θεμελιώδες και κύριο δίδαγμα της Παρισινής Κομμούνας, ώστε το έβαλαν ως ουσιώδη διόρθωση στο Κομμουνιστικό Μανιφέστο.

Είναι χαρακτηριστικότατο ότι ακριβώς αυτή η διόρθωση παραμορφώθηκε από τους οπορτουνιστές, και η σημασία της, προφανώς, είναι ακατάληπτη, για τα εννέα δέκατα, αν όχι για τα ενενήντα εννέα εκατοστά, των αναγνωστών του Κομμουνιστικού Μανιφέστου. Θα μιλήσουμε περισσότερο, γι αυτό σε ειδικό κεφάλαιο αφιερωμένο σαυτές τις διαστροφές. Αρκεί εδώ να σημειώσουμε, ότι η συνηθισμένη και χυδαία «ερμηνεία» του περίφημου αξιώματος του Μαρξ που αναφέραμε, είναι ότι ο Μαρξ, όπως λένε, τονίζει εδώ την ιδέα της βαθμιαίας εξέλιξης, κατ' αντιδιαστολή προς την βίαιη κατάληψη της εξουσίας!

Στην πραγματικότητα όμως, αληθεύει ακριβώς το αντίθετο. Ο Μαρξ θέλει να πει ότι η εργατική τάξη πρέπει να συντρίψει, να κομματιάσει τον «έτοιμο μηχανισμό του Κράτους και όχι απλώς να προσαρμοσθεί μαντόν παίρνοντας τον στην κατοχή της.

Στις 12 Απριλίου 1871, -δηλαδή ακριβώς στην εποχή της Κομμούνας -ο Μαρξ έγραφε στον Κούγκελμαν :

«Αν κοιτάξετε στο τελευταίο κεφάλαιο του έργου μου «Η Δεκάτη Ογδόη Μπρυμαίρ» θα δείτε ότι διακηρύσσω πως η προσπάθεια της Γαλλικής Επανάστασης πρέπει να είναι όχι η κατάληψη της γραφειοκρατικής και στρατιωτικής μηχανής -όπως έγινε έως σήμερα αλλά η συντριβή της (στα γερμανικά ο Μαρξ γράφει zerbrechen) -και αυτό ακριβώς είναι ο προκαταρκτικός όρος κάθε πραγματικής λαϊκής επανάστασης στην Ευρώπη. Και ακριβώς αυτή είναι η προσπάθεια των ηρωικών Παρισινών συντρόφων μας».

Μέσα σ αυτά τα λόγια: «να συντρίψει τον γραφειοκρατικό και στρατιωτικό Κρατικό μηχανισμό εκφράζεται με συντομία, η κυριότερη διδασκαλία του Μαρξισμού σχετικά με τα προβλήματα του Κράτους, που μια επανάσταση θα προβάλλει στο προλεταριάτο. Και αυτή ακριβώς η διδασκαλία, όχι μόνον λησμονήθηκε, αλλά και παραμορφώθηκε τελείως από την επικρατούσα μαρξική «ερμηνεία» του Κάουτσκυ!

Όσον αφορά την παραπομπή του Μαρξ στην «Δεκάτη Ογδόη Μπρυμαίρ» παραθέσαμε παραπάνω ολόκληρο το σχετικό κείμενο.

Είναι όμως εξαιρετικά ενδιαφέρον, να σημειώσουμε δυο σημεία από το απόσπασμα αυτό. Πρώτον ότι αναφέρει τα συμπεράσματά του στην ηπειρωτική Ευρώπη. Αυτό ήταν φυσικό στα 1871, όταν η Αγγλία ήταν ακόμα το πρότυπο μιας καθαρά καπιταλιστικής χώρας, χωρίς την στρατιωτική μηχανή, και σε μεγάλο βαθμό, χωρίς την γραφειοκρατία.

Ο Μαρξ απέκλειε την 'Αγγλία, σύμφωνα με τη γνώμη του ότι η πραγματική λαϊκή επανάσταση είναι αδύνατη, χωρίς τον προαπαιτούμενο όρο της καταστροφής του έτοιμου Κρατικού μηχανισμού».

Σήμερα, στα 1917, στην εποχή του πρώτου μεγάλου ιμπεριαλιστικού πολέμου, η διάκριση αυτή του Μαρξ δεν εφαρμόζεται, και η Αγγλία και η Αμερική, οι μεγαλύτεροι και οι τελευταίοι αντιπρόσωποι της Αγγλοσαξονικής «ελευθερίας» που εννοείται με την έλλειψη του μιλιταρισμού και της γραφειοκρατίας, κύλησαν σήμερα τελείως μέσα στον ακάθαρτο, ματωμένο βόρβορο των στρατιωτικο-γραφειοκρατικών θεσμών όλης της Ευρώπης, που υποτάσσουν και συντρίβουν τα πάντα. Σήμερα, και στην Αγγλία και στην Αμερική, ο «προαπαιτούμενος όρος για την πραγματική λαϊκή επανάσταση, είναι η συντριβή, το κομματίασμα του έτοιμου Κρατικού μηχανισμού» (ο οποίος τελειοποιήθηκε και σ αυτές τις χώρες από το 1914 έως το 1917, σύμφωνα με τον «Ευρωπαϊκό» γενικό ιμπεριαλιστικό κανόνα).

Δεύτερον, η βαθύτατη αυτή παρατήρηση του Μαρξ αξίζει ιδιαίτερη προσοχή εκεί που τονίζει, ότι η καταστροφή του στρατιωτικού και γραφειοκρατικού Κρατικού μηχανισμού είναι «ο προαπαιτούμενος όρος μιας πραγματικής λαϊκής επανάστασης».

Η ιδέα αυτή της «λαϊκής» επανάστασης φαίνεται παράξενη στα χείλη του Μαρξ. Και οι Ρώσοι φίλοι του Πλεχάνωφ και μενσεβίκοι, οι οπαδοί αυτοί του Στρούβε, που θέλουν να λέγονται μαρξιστές, μπορούν να θεωρούν την έκφραση αυτή ως παραδρομή της γλώσσας. Έχουν εφαρμόσει στον Μαρξισμό μια τόσο χυδαία. «φιλελεύθερη» διαστροφή, ώστε δεν υπάρχει γι αυτούς τίποτε άλλο εκτός από την διάκριση της προλεταριακής και της καπιταλιστικής επανάστασης: και τις περισσότερες φορές η διάκριση αυτή γίνεται γι' αυτούς μια άψυχη θεωρία.

Αν πάρουμε το παράδειγμα των επαναστάσεων του 20ου αιώνα θα αναγκαστούμε να παραδεχθούμε ότι η Πορτογαλική και η Τουρκική επανάσταση ήταν μικροαστικές. Και ούτε μπορεί να υπάρξει μια «λαϊκή» επανάσταση όταν η μάζα του λαού, η μεγάλη πλειοψηφία δεν εμφανίζεται πραγματικά, ανεξάρτητα, με τις δικές της πολιτικές και, οικονομικές απαιτήσεις, πράγμα που δεν έγινε στις δυο αυτές επαναστάσεις. Απεναντίας η Ρωσική αστική επανάσταση του 1905-1907 χωρίς να έχει τόσο «λαμπρές» επιτυχίες σαν την πορτογαλική και την τουρκική

επανάσταση, υπήρξε αναντιρρήτως μια πραγματικά λαϊκή επανάσταση. Η λαϊκή μάζα, η πλειοψηφία του λαού, τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα που συντρίβονταν υπό τον ζυγό της εκμετάλλευσης, εξεγέρθηκαν αυτόματα και σε όλη την διάρκεια της επανάστασης έδωσαν την σφραγίδα των «δικών τους» απαιτήσεων, των «δικών τους» προσπαθειών για την δημιουργία της νέας κοινωνίας που θα αντικαθιστά την παλαιά που καταστρεφόταν.

Σε καμιά χώρα της Ευρωπαϊκής ηπείρου στα 1871, το προλεταριάτο δεν αποτελούσε την πλειοψηφία του λαού.

«Λαϊκή» επανάσταση, ικανή να τραβήξει στο κίνημα της την πλειοψηφία, θα μπορούσε να είναι μόνο η επανάσταση που θα περιελάμβανε το προλεταριάτο και την αγροτική τάξη. Και οι δυο αυτές τάξεις αποτελούσαν τότε τον «λαό». Και οι δυο τάξεις είναι ενωμένες αφού ο «στρατιωτικός και γραφειοκρατικός μηχανισμός του Κράτους» τις καταπιέζει, τις συντριβή και τις εκμεταλλεύεται. Το κομμάτιασμα αυτού του μηχανισμού, η συντριβή του -αυτό είναι το πραγματικό συμφέρον του «λαού», της πλειοψηφίας του -δηλαδή το συμφέρον των εργατών και των περισσότερων αγροτών -αυτός είναι ο «προαπαιτούμενος όρος» για την ένωση των φτωχών χωρικών με το προλεταριάτο. Χωρίς αυτήν την ένωση η δημοκρατία δεν μπορεί να κρατηθεί και η σοσιαλιστική αναδημιουργία είναι αδύνατη.. Αυτήν την ένωση προσπάθησε να πραγματοποιήσει και η Παρισινή Κομμούνα. Δεν πέτυχε όμως τον σκοπό της, εξ αιτίας των εσωτερικών και εξωτερικών περιστάσεων.

Κατά συνέπεια, μιλώντας ο Μαρξ για μια «πραγματική λαϊκή επανάσταση δεν ξεχνούσε τα χαρακτηριστικά -γνωρίσματα της μικροαστικής τάξεως (μίλησε γιαυτή πολύ και συχνά) και είχε πολύ καλά υπ' όψη του τις σχέσεις των τάξεων που υπήρχαν στα κράτη της ηπειρωτικής Ευρώπης του 1871. Είπε επίσης ο Μαρξ ότι η «συντριβή» του Κρατικού μηχανισμού, επιβάλλεται από τα συμφέροντα των εργατών και των χωρικών, που πρέπει να είναι ενωμένοι στον κοινό αγώνα για την καταστροφή του «παρασίτου» αυτού και την αντικατάσταση του από κάτι καινούργιο.

Από τι όμως ακριβώς;

2. Τι θα αντικαταστήσει τον μηχανισμό του Κράτους;

Στα 1847, στο Κομμουνιστικό Μανιφέστο ο Μαρξ μπορούσε ν' απαντήσει σ' αυτό το ερώτημα με εντελώς απόλυτο τρόπο, διατυπώνοντας περισσότερο το πρόβλημα παρά την λύση του. Η αντικατάσταση αυτού του μηχανισμού από το προλεταριάτο ανυψωμένο σε κυβερνώσα τάξη», «με την κατάκτηση της Δημοκρατίας» -αυτή ήταν η απάντηση τον Κομμουνιστικού Μανιφέστου.

Αποφεύγοντας την ουτοπία, ο Μαρξ περίμενε από την πείρα ενός κινήματος των μαζών να δώσει την απάντηση του προβλήματος και να καθορίσει τις μορφές που

θα πάρει αυτή η οργάνωση του προλεταριάτου σε κυρίαρχη τάξη, και τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσε αυτή ή οργάνωση να πραγματοποιήσει τελειότερα και στερεότερα την «κατάκτηση της Δημοκρατίας». Ο Μαρξ εξήγησε την πείρα της

Κομμούνας, όσο μικρή και αν ήταν, με λεπτότατη ανάλυση στο έργο του «Ο εμφύλιος πόλεμος στη Γαλλία». Θα παρουσιάσουμε στον αναγνώστη τα σπουδαιότερα μέρη αυτού τον έργου.

Στον 19ον αιώνα άρχισε η γοργή ανάπτυξη της συγκεντρωμένης κρατικής εξουσίας, που προέρχεται από τον μεσαίωνα «με τα εξυπηρετικά της όργανα : μόνιμο στρατό, αστυνομία, γραφειοκρατία, κλήρο και δικαστές.» Όσο προχωρεί η εξέλιξη του ανταγωνισμού μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας, ντο κράτος παίρνει ολοένα περισσότερο τον χαρακτήρα ενός δημοσίου οργανισμού για την καταπίεση της εργασίας, δηλαδή μηχανής για την κυριαρχία μιας τάξεως. Ύστερα από κάθε επανάσταση που σημειώνει κάποια πρόοδο στον αγώνα των τάξεων, ο καθαρά καταπιεστικός χαρακτήρας της κρατικής εξουσίας φαίνεται ολοένα καθαρότερα». Το κράτος

ύστερα από την επανάσταση του 1848-49, γίνεται «το εθνικό όπλο του κεφαλαίου στον πόλεμο τον εναντίον της εργασίας». Η Δευτέρα Αυτοκρατορία το ενισχύει περισσότερο.

«Η Κομμούνια ήταν η τελεία αντίθεση της Αυτοκρατορίας. Ήταν μια ορισμένη μορφή δημοκρατίας που θα καταργούσε όχι μόνο την μορφή του μοναρχικού καθεστώτος αλλά και κάθε καθεστώς τάξεων».

Ποια ήταν αυτή η «ορισμένη» μορφή της προλεταριακής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας; Ποιο ήταν το Κράτος που είχε αρχίσει να δημιουργείται ;

«Το πρώτο διάταγμα της Κομμούνιας ήταν η κατάργηση του μόνιμου στρατού και η αντικατάσταση του από το ένοπλο έθνος».

Η απαίτηση αυτή βρίσκεται σήμερα στο πρόγραμμα κάθε κόμματος που ονομάζεται σοσιαλιστικό. Η αξία όμως αυτών των προγραμμάτων φαίνεται καλύτερα με την διαγωγή των σοσιαλ-επαναστατών μας και των Μενσεβίκων, που αρνήθηκαν να εφαρμόσουν τις θεωρίες των και ύστερα από την επανάσταση της 12 Μαρτίου 1917.

«Το Συμβούλιο της Κομμούνιας αποτελείτο από δημοτικούς αντιπροσώπους εκλεγμένους με καθολική ψηφοφορία στα διάφορα διαμερίσματα του Παρισιού. Ήταν υπεύθυνοι και μπορούσαν να ανακληθούν σε κάθε στιγμή. Η πλειοψηφία αποτελείτο φυσικά από εργάτες η αναγνωρισμένους αντιπροσώπους της εργατικής τάξης...»

«..Η αστυνομία που έως τότε ήταν μάλλον ένα όργανο της Κυβέρνησης αποστερήθηκε αμέσως από όλες της τις πολιτικές λειτουργίες και έγινε ένα υπεύθυνο και ανακαλούμενο όργανο της Κομμούνιας..»

«..Το ίδιο εφαρμόσθηκε και για τους αξιωματούχους όλων των άλλων διοικητικών κλάδων. Από τα μέλη του Συμβουλίου της Κομμούνιας, έως τον τελευταίο εργάτη, όλοι στις δημόσιες υπηρεσίες πληρώνονταν με τον ίδιο μισθό ως απλοί εργάτες. Όλα τα προνόμια και οι ιδιαίτερες επιχορηγήσεις που προσφέρονταν στις υψηλές θέσεις του Κράτους εξηφανίσθησαν μαζί με τις θέσεις αυτέςΑφού κανόνισε έτσι τον μόνιμο στρατό και την αστυνομία, τα υλικά αυτά όπλα της παλιάς Κυβέρνησης, η Κομμούνια έστρεψε την προσοχή της χωρίς αναβολή στην καταπολέμηση των όπλων της πνευματικής καταπίεσης, της εξουσίας του κλήρου... Οι δικαστικοί λειτουργοί έχασαν την ψευτοανεξαρτησία τους? Στο μέλλον έπρεπε να εκλέγονται φανερά, να είναι υπεύθυνοι και να μπορούν να ανακληθούν?»

Και έτσι η Κομμούνια φαίνεται ότι αντικατέστησε τον κομματιασμένο κρατικό μηχανισμό, «μόνον» με μια τελειότερη κυριαρχία του λαού : δηλαδή με την κατάργηση του μόνιμου στρατού και την μεταβολή όλων των αρχόντων σε εκλεγμένους και, ανακαλούμενους υπάλληλους του κράτους. Αλλά στην πραγματικότητα αυτό το «μόνον» αντιπροσωπεύει μια γιγάντια αντικατάσταση ενός τύπου θεσμών από άλλους με θεμελιώδη διαφορά. Έχουμε εδώ ακριβώς μια περίπτωση «μετατροπής ποσού εις ποιόν».

Η Δημοκρατία, που έφτασε στην μεγαλύτερη τελειότητα, μεταμορφώνεται από καπιταλιστική σε προλεταριακή; Από Κράτος (δηλαδή μια ειδική δύναμη για την καταπίεση μιας τάξεως) σε «κάτι» που πραγματικά δεν είναι πια Κράτος,

Αυτό το «κάτι» είναι ακόμη αναγκαίο για να εξαφανίσει την καπιταλιστική τάξη και να συντρίψει την αντίσταση της. Και ήταν εξαιρετικά αναγκαίο για την Κομμούνια.

Ένας δε από τους λόγους της αποτυχίας της είναι ότι δεν το έκανε αυτό με αρκετή αποφασιστικότητα. Η διαφορά όμως είναι ότι τώρα το όργανο αυτό για την εξαφάνιση είναι η πλειοψηφία του πληθυσμού και όχι η μειοψηφία, όπως συνέβαινε στην εποχή της δουλείας, της δουλοπαροικίας και της μισθοδουλείας. Και όταν η πλειοψηφία του έθνους μόνη της εξαφανίζει τους τυράννους της, δεν χρειάζεται πια μια ειδική καταπιεστική δύναμη. Έτσι το Κράτος αρχίζει

να χάνεται. Αντί των ειδικών θεσμών μιας προνομιούχου μειοψηφίας (προνομιούχων αρχόντων και αξιωματικών του μονίμου στρατού), η πλειοψηφία μπορεί μόνη της αμέσως να εκπληρώσει όλες αυτές τις λειτουργίες και όσο περισσότερο οι κρατικές λειτουργίες ανατίθενται στην μάζα του λαού, τόσο λιγότερο είναι αναγκαία η ύπαρξη του Κράτους.

Στο σημείο αυτό τα ειδικά μέτρα, που εφήρμοσε η Κομμούνα και τονίζει ο Μαρξ, είναι ιδιαίτερος αξιοσημείωτος : κατάργηση όλων των επιχορηγήσεων και όλων των ειδικών μισθών για τους ανωτέρους υπαλλήλους, εξίσωση της πληρωμής όλων των δημοσίων υπαλλήλων στο επίπεδο του εργατικού ημερομισθίου. Εδώ φαίνεται πιο καθαρά από κάθε άλλη φορά το πέρασμα από την αστική δημοκρατία στην προλεταριακή, από την δημοκρατία των καταπιεστών στην δημοκρατία των καταπιεζομένων, από την κυριαρχία μιας «ειδικής δύναμης για την καταπίεση ορισμένης τάξης, στην κατάργηση των καταπιεστών από ολόκληρη την δύναμη της πλειοψηφίας τον έθνους, το προλεταριάτο και τους αγρότες. Και σαυτό ακριβώς το σαφέστατο σημείο, το σπουδαιότερο ίσως για το πρόβλημα του Κράτους, η διδασκαλία του Μαρξ λησμονήθηκε. Παραμελείται τελείως σε όλες τις αναρίθμητες λαϊκές ερμηνείες δεν θεωρείται σωστό να μιλάει κανείς για το ζήτημα αυτό που χαρακτηρίζεται σαν μια παλιά «απλοϊκότητα». Έτσι ακριβώς και οι χριστιανοί όταν πέτυχαν να επιβάλουν την θρησκεία τους ως κρατική, «λησμόνησαν» την «απλοϊκότητα» του παλαιού χριστιανισμού με το επαναστατικό δημοκρατικό του πνεύμα.

Η ελάττωση της πληρωμής των ανωτάτων υπαλλήλων του Κράτους φαίνεται ότι είναι μόνο ένα απλοϊκό, πρωτόγονο δημοκρατικό αίτημα. Ένας από τους «ιδρυτές» του νεωτέρου οπορτουνισμού, ο πρώην σοσιαλδημοκράτης Ε. Μπερνστάιν, εξάσκησε πολλές φορές το ταλέντο του επαναλαμβάνοντας τις κοινές καπιταλιστικές αστειότητες για την «πρωτόγονη» Δημοκρατία. Όπως όλοι οι οπορτουνιστές, όπως και οι σημερινοί οπαδοί του Κάουτσκι, δεν μπόρεσε να καταλάβει ότι, πρωτίστως, η μετάβαση από τον Καπιταλισμό στον Σοσιαλισμό, είναι αδύνατη χωρίς την «επιστροφή», έως ένα ορισμένο σημείο, στην «πρωτόγονη» Δημοκρατία. Πώς αλλιώς μπορούμε να περάσουμε στην ανάληψη όλων των Κυβερνητικών λειτουργιών από την πλειοψηφία του πληθυσμού και από κάθε άτομο του πληθυσμού ; Και έπειτα, λησμονεί ότι η «πρωτόγονη Δημοκρατία» ύστερα από τον Καπιταλισμό και από τον καπιταλιστικό πολιτισμό, δεν είναι σαν την πρωτόγονη Δημοκρατία των προϊστορικών ή των προκαπιταλιστικών χρόνων. Ο καπιταλιστικός πολιτισμός δημιούργησε την μεγάλη βιομηχανία με τη μορφή εργοστασίων, σιδηροδρόμων, ταχυδρομείων, τηλεφώνων κτλ. και πάνω σαυτή τη βάση οι περισσότερες λειτουργίες του «παλιού Κράτους» απλοποιούνται καταπληκτικά, και γίνονται πραγματικά απλές λειτουργίες διαχείρισης και έλέγχου. Έτσι δεν απαιτούν την παρουσία «διανοουμένων» και είναι δυνατό να υποβληθούν σε ένα κοινό «εργατικό ημερομίσθιο». Το γεγονός αυτό τις απογυμνώνει από την παλιά τους αίγλη ως «κυβερνητικών», και επομένως, προνομιούχων υπηρεσιών.

Ο έλεγχος όλων των αρχόντων, χωρίς εξαίρεση, με την γενική εφαρμογή της αρχής της εκλογής και της ανάκλησης σε κάθε στιγμή, καθώς και η ελάττωση των μισθών τους στο κοινό εργατικό ημερομίσθιο, όλα αυτά είναι απλά και «επιβεβλημένα» δημοκρατικά μέτρα, που εναρμονίζουν τελείως τα συμφέροντα των εργατών και της πλειοψηφίας των χωρικών, και συγχρόνως χρησιμεύουν ως γέφυρα που φέρνει από τον Καπιταλισμό στον Σοσιαλισμό. Τα μέτρα αυτά αναφέρονται στο Κράτος, δηλαδή στην καθαρά πολιτική αναδημιουργία της κοινωνίας αποκτούν όμως την τέλεια τους σημασία και σπουδαιότητά, τότε μόνον όταν συνοδεύονται από την «απομάκρυνση της αστικής τάξης» ή τουλάχιστον από τα προαπαιτούμενα βήματα προς αυτή την απομάκρυνση, δηλαδή με το πέρασμα από την καπιταλιστική ατομική ιδιοκτησία των μέσων της παραγωγής, στην κοινή ιδιοκτησία.

«Η Κομμούνα (έγραφε ο Μαρξ) πραγματοποίησε το σύνθημα αυτό όλων των αστικών επαναστάσεων, να αποκτήσει δηλαδή μια Κυβέρνηση με μικρά έξοδα καταργώντας δυο από τα σπουδαιότερα ελαττώματα της-τον στρατό και τη γραφειοκρατία».

Από την τάξη των χωρικών, και από τα άλλα στρώματα της μικροαστικής τάξης, μόνο μια ασήμαντη μερίδα «επιπλέει» και «μπαίνει στην κοινωνία», κάνει μια καριέρα όπως λένε οι αστοί, δηλαδή πηδάει στην αστική τάξη και κατακτά μερικές ασφαλείς και προνομιούχους θέσεις. Η μεγάλη πλειοψηφία των αγροτών σε όλες τις καπιταλιστικές χώρες που υπάρχει αγροτική τάξη (και τέτοιες είναι οι περισσότερες καπιταλιστικές χώρες) καταπιέζεται απ' την Κυβέρνηση και επιθυμεί την ανατροπή της, με την ελπίδα μιας «φθηνής» κυβερνήσεως. Η ελπίδα αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο από το προλεταριάτο και με την πραγματοποίηση της, το προλεταριάτο κάνει ένα βήμα προς τα εμπρός, προς την σοσιαλιστική αναδημιουργία του Κράτους.

3. Η κατάργηση του Κοινοβουλευτισμού.

«Η Κομμούνα (έγραφε ο Μαρξ) δεν ήταν κοινοβουλευτικός, αλλά εργατικός οργανισμός, νομοθετικός και εκτελεστικός συγχρόνως. Ενώ πρώτα απεφασίζετο κάθε τρία ή κάθε έξι χρόνια ποιο από τα μέλη της κυρίαρχης τάξης θα «αντιπροσώπευε» και θα «καταπίεζε τον λαό μέσα στο Κοινοβούλιο, η καθολική ψηφοφορία χρησιμεύει τώρα στον λαό, που ήταν οργανωμένος σε κομμούνες, ως μέσο για την εξεύρεση των απαιτούμενων εργατών, ελεγκτών και λειτουργών για τις ανάγκες του, όπως ακριβώς ένα άτομο εκλέγει τους ατομικούς υπαλλήλους για τις δικές του ανάγκες».

Η αξιοσημείωτη αυτή κριτική του κοινοβουλευτισμού στα 1871 είναι από τα λόγια εκείνα του Μαρξ που «λησμονήθηκαν» χάρις στην κυριαρχία του σοσιαλιστικού σωβινισμού και ομορτισμού. Υπουργοί και εξ επαγγέλματος πολιτικοί, «ημιμαθείς» σοσιαλιστές και προδότες του προλεταριάτου, εγκατέλειψαν σήμερα κάθε κριτική του κοινοβουλευτισμού στους αναρχικούς και με το έξυπνο αυτό τέχνασμα διακηρύσσουν ότι κάθε κριτική του κοινοβουλευτισμού είναι «αναρχισμός». Και, έτσι δεν είναι καθόλου παράξενο ότι το προλεταριάτο των πιο προχωρημένων κοινοβουλευτικών χωρών, απογοητευμένο από τέτοιους «σοσιαλιστές» όπως είναι οι κ. κ. Σάϊντμαν Δαβίδ, Λέγκιν, Σαμπά, Ρενωντέλ, Χέντερσον, Βαντερβέλντε, Στάουνιγκ, Μπράντιγκ, Μπισσολάτι και Σία, στρέφει τη συμπάθειά του ολοένα περισσότερο προς τον Αναρχο-συνδικαλισμό, αν και αυτός είναι δίδυμος αδελφός του ομορτισμού.

Αλλά στην επαναστατική σκέψη του Μαρξ δεν υπήρχε ποτέ η κενή και πομπώδης φρασεολογία, τα λογοπαίγνια, όπως την μετέτρεψαν οι Πλεχάνωφ, Κάουτσκι και λοιποί. Ο Μαρξ ήξερε πολύ καλά να μαστιγώνει αλύπητα τον Αναρχισμό για την ανικανότητά του να εκμεταλλευθεί τουλάχιστον τον «στάβλο» του καπιταλιστικού κοινοβουλευτισμού όταν η κατάσταση δεν ήταν επαναστατική, αλλά συγχρόνως ήξερε πως να υποβάλλει τον κοινοβουλευτισμό σε μια πραγματικά επαναστατική προλεταριακή κριτική.

Να αποφασίζεται μια φορά κάθε τόσα χρόνια ποιο από τα μέλη της κυρίαρχης τάξης θα καταπιέσει τον λαό δια μέσου του κοινοβουλίου -αυτή είναι η πραγματική ουσία τον μικροαστικού κοινοβουλευτισμού, όχι μόνο μέσα στις κοινοβουλευτικές και συνταγματικές Μοναρχίες αλλά και στα πιο δημοκρατικά πολιτεύματα.

Αφού όμως στο ζήτημα τού κράτους ο κοινοβουλευτισμός πρέπει να θεωρείται σαν ένας από τους θεσμούς του, τι δρόμο έξω από τον κοινοβουλευτισμό έχει να ακολουθήσει το προλεταριάτο αντιμετωπίζοντας τις υποχρεώσεις που θα του παρουσιασθούν ; Πώς μπορεί να διοικηθεί μια χώρα χωρίς τον κοινοβουλευτισμό;

Επαναλαμβάνουμε άλλη μια φορά : Η διδασκαλία του, Μαρξ, στηριζόμενη στη μελέτη της Κομμούνας, ξεχάστηκε σε τέτοιο βαθμό ώστε κάθε κριτική τον κοινοβουλευτισμού όταν δεν είναι αναρχική ή αντιδραστική είναι τελειώς ακατάληπτη στους σημερινούς «σοσιαλ-δημοκράτες» (λέγε : προδότες τού σοσιαλισμού).

Ο δρόμος έξω από τον κοινοβουλευτισμό θα βρεθεί όχι με την κατάργηση των αντιπροσωπευτικών θεσμών και της αρχής της εκλογής, αλλά με την μετατροπή των αντιπροσωπευτικών αυτών θεσμών από «αερολογικούς» οργανισμούς σε οργανισμούς θετικής εργασίας : «Η Κομμούνα δεν ήταν ένας κοινοβουλευτικός θεσμός, αλλά ένας θετικός οργανισμός, νομοθετικός και εκτελεστικός συγχρόνως».

«Όχι κοινοβουλευτικός, αλλά θετικός» οργανισμός -αυτό αναφέρεται κατ' ευθείαν στους σημερινούς

κοινοβουλευτικούς και σοσιαλδημοκράτες που εκτελούν χρέη «υπηρετικών σκύλων» του κοινοβουλευτισμού. Πάρτε μια κοινοβουλευτική χώρα, από την Αμερική έως την Ελβετία, από την Γαλλία έως την Άγγλία, Νορβηγία κ.τ.λ. η αληθινή κρατική λειτουργία γίνεται μέσα στα παρασκήνια και εξωτερικεύεται με τις διάφορες υπηρεσίες, συμβούλια και επιτελεία. Το κοινοβούλιο έχει αποκλειστικό του σκοπό να παράγει λόγια για την εξαπάτηση του «κοσμάκη». Αυτό είναι τόσο αληθινό ώστε ακόμη και στην πρώτη Ρωσική Δημοκρατία με το μικροαστικό δημοκρατικό καθεστώς, ο κοινοβουλευτισμός φανέρωσε καθαρά τον αληθινό του σκοπό πριν ακόμη δημιουργηθεί ένα πραγματικό κοινοβούλιο. Οι ήρωες της διαφθοράς, όπως είναι ο Σκομπέλιεφ και ο Τσερετέλλι, ο Τσέρνωφ και ο Αφξέντιεφ κατόρθωσαν να μολύνουν και τα Σοβιέτ ακόμη με το παράδειγμα τον πιο σιχαμερού μικροαστικού κοινοβουλευτισμού, μετατρέποντας τα σε αερολογικούς οργανισμούς. Μέσα στα Σοβιέτ οι αξιότιμοι Δεξιοί Σοσιαλιστές υπουργοί κοροϊδεύουν τους ευκολόπιστους με φράσεις και εκφράσεις. Μέσα στην ίδια την Κυβέρνηση ένα είδος καντρίλιας παίζεται συνεχώς, και από το ένα μέρος οι σοσιαλεπαναστάτες και οι μενσεβίκοι αρπάζουν τις πιο «καλές» και «ωραίες» θέσεις, ενώ από το άλλο μέρος προσπαθούν να απασχολήσουν την προσοχή του λαού. Στο μεταξύ η πραγματική λειτουργία του κράτους γίνεται από τις υποδιοικήσεις και τα διάφορα επιτελεία.

Η «Ντιέλο Ναρόντα», το όργανο τον κυβερνώντος κόμματος των σοσιαλεπαναστατών ομολογούσε τελευταία σένα κύριο άρθρο της με την αμίμητη αφέλεια των ανθρώπων της «καλής κοινωνίας», ότι ακόμη και σε εκείνα τα υπουργεία που ανήκουν στους «σοσιαλιστές» (συγγνώμη για τη λέξη) ολόκληρος ο επίσημος οργανισμός μένει κατ' ουσία ο ίδιος με τον παλιό, λειτουργώντας όπως πριν και πολεμώντας κάθε επαναστατική πρωτοβουλία χωρίς εξαιρέσεις και προσχήματα. Και πραγματικά, αν ακόμη δεν είχαμε αυτή την ομολογία, η σημερινή ιστορία της συμμετοχής των σοσιαλεπαναστατών και των μενσεβίκων στην κυβέρνηση δεν το αποδεικνύει αυτό;

Είναι μόνο χαρακτηριστικό ότι στην υπουργική συνεργασία τους με τους Καντέ, οι κ. κ. Τσέρνωφ, Ρουσσάνωφ, Ζενζίνωφ και άλλοι από το επιτελείο της «Ντιέλο Ναρόντα» έχασαν τελείως κάθε ντροπή ώστε διακηρύσσουν με αναίδεια σαν να ήταν μια αστειότητα, ότι στα υπουργεία τους όλα μένουν όπως ήταν πριν. Επαναστατικές και δημοκρατικές φράσεις για να εξαπατούν τους απλοϊκούς γραφειοκρατία και διαφθορά στις κυβερνητικές υπηρεσίες για το «όφελος» των καπιταλιστών-αυτή είναι η ουσία του σημερινού «φιλόνομου» συνασπισμού.

Στη θέση του αργυρωνήτου και διεφθαρμένου κοινοβουλευτισμού της καπιταλιστικής κοινωνίας, η Κομμούνα φέρνει θεσμούς στους οποίους η ελευθέρια της γνώμης και της συζητήσεως δεν είναι πια μια απάτη, γιατί οι αντιπρόσωποι πρέπει να δουλεύουν πραγματικά, πρέπει μόνοι τους να εκτελούν τους δικούς τους νόμους, πρέπει μόνοι τους να ελέγχουν τα αποτελέσματά τους στην πράξη, πρέπει να είναι απ' ευθείας υπεύθυνοι μπροστά στους εκλογείς τους. Οι αντιπροσωπευτικοί θεσμοί μένουν, αλλά ο κοινοβουλευτισμός ως ξεχωριστό σύστημα, σαν μια διαίρεση της εργασίας σε νομοθετικές και εκτελεστικές λειτουργίες, ως θεσμός που δημιουργεί μια προνομιούχο θέση για τους βουλευτές του δεν υπάρχει πια.

Χωρίς τους αντιπροσωπευτικούς θεσμούς δεν μπορούμε να φαντασθούμε μια δημοκρατία, ακόμη ούτε μια προλεταριακή δημοκρατία. Αλλά μπορούμε και πρέπει να σκεφθούμε για μια δημοκρατία χωρίς κοινοβουλευτισμό, αν η κριτική μας κατά της καπιταλιστικής κοινωνίας δεν είναι απλώς κούφια λόγια, αν η ανατροπή της καπιταλιστικής κυριαρχίας είναι σοβαρός και ειλικρινής σκοπός μας, και όχι απλό «εκλογικό σύνθημα» για το ψάρεμα των εργατικών ψήφων-όπως συμβαίνει με τους μενσεβίκους και τους σοσιαλεπαναστάτες, με τους Σάιντμαν, τους Λέγκιν, τους Σαμπά και τους Βαντερβέλντε.

Είναι σκόπιμο να σημειώσουμε ότι, μιλώντας ο Μαρξ για τις λειτουργίες για τις οποίες οι υπάλληλοι χρειάζονται και στην Κομμούνα και στην Προλεταριακή Δημοκρατία, τους παραβάλλει με τους εργάτες «οποιοδήποτε εργοδότη», δηλαδή με την συνηθισμένη καπιταλιστική σχέση του προς τους επιστάτες και τους υπαλλήλους τους. Δεν υπάρχει εδώ κανένα ίχνος ουτοπίας στη σκέψη του Μαρξ, ο οποίος ούτε εφευρίσκει, ούτε φαντάζεται την «νέα» κοινωνία. Απεναντίας ο Μαρξ μελετά σε μια επιστημονική εξέλιξη, την γέννηση της νέας κοινωνίας από την παλιά, τον τρόπο της μετάβασης από το παρελθόν στο μέλλον. Παίρνει την θετική, πείρα ενός προλεταριακού κινήματος των μαζών και προσπαθεί να βγάλει απ' αυτήν πρακτικά διδάγματα. «Διαβάζει» μέσα στην Κομμούνα, όπως όλοι οι μεγάλοι επαναστάτες φιλόσοφοι δεν φοβήθηκαν να διαβάσουν μέσα στην πείρα των μεγάλων κινήματων των καταπιεζομένων τάξεων ποτέ δεν διακήρυξε σχολαστικούς «αφορισμούς» (όπως ο Πλεχάνωφ, «δεν έπρεπε να καταφύγετε στα όπλα», ή ο Τσερετέλι, «μια τάξη πρέπει να ξέρει έως που μπορεί να φθάσει»).

Για την άμεσο και τελεία καταστροφή των κρατικών τύπων δεν μπορεί να γεννηθεί ζήτημα. Αυτό είναι ουτοπία. Αλλά η συντριβή του παλιού γραφειοκρατικού μηχανισμού και η άμεση έναρξη της αναδημιουργίας του νέου, που θα μάς κάμει σιγά-σιγά ικανούς να καταργήσουμε τελείως την γραφειοκρατία - αυτό δεν είναι ουτοπία, είναι η πείρα της Κομμούνας είναι το άμεσο και αναγκαίο καθήκον του επαναστατικού προλεταριάτου. Ο καπιταλισμός απλοποιεί τις «κυβερνητικές» λειτουργίες. Μάς επιτρέπει την κατάργηση των τυραννικών μεθόδων και την οργάνωση του προλεταριάτου (σε κυβερνώσα τάξη) που διορίζει «εργάτες και υπαλλήλους» εν ονόματι του συνόλου της κοινωνίας. Δεν είμαστε ουτοπιστές, δεν ξεγελιόμαστε με «όνειρα» ότι θα απαλλαγούμε αμέσως από κάθε τυραννία και κάθε υποταγή : αυτά είναι όνειρα των αναρχικών που στηρίζονται στην άγνοια του έργου της δικτατορίας του προλεταριάτου. Είναι ξένα από την μαρξική θεωρία, και στην πραγματικότητα δεν χρησιμεύουν παρά για να επιβραδύνουν την σοσιαλιστική επανάσταση «έως ότου ν' αλλάξει η φύση του ανθρώπου»: Όχι, εμείς θέλουμε την σοσιαλιστική επανάσταση με την ανθρώπινη φύση όπως είναι τώρα : και η ανθρώπινη φύση δεν μπορεί να κάμει χωρίς πειθαρχία, χωρίς έλεγχο, χωρίς διαχειριστές και λειτουργούς.

Υποταγή όμως πρέπει να υπάρχει στην οπλισμένη, πρωτοπορία όλων των πιεζόμενων και εργαζόμενων τάξεων -στο προλεταριάτο. Οι ειδικές «αυταρχικές» μέθοδοι των αρχόντων του Κράτους μπορούν και πρέπει αμέσως ν αντικατασταθούν με τις απλές λειτουργίες των εκτελεστικών υπαλλήλων -λειτουργίες που μπορούν τώρα να εκτελεσθούν πολύ καλά από κάθε πολίτη κοινής ικανότητας και μπορούν θαυμάσια να υποβληθούν σε ένα εργατικό ημερομίσθιο.

Πρέπει να οργανώσουμε την παραγωγή σε μεγάλη κλίμακα, αρχίζοντας απ' αυτό που έκαμε ο Καπιταλισμός. Μόνοι μας, εμείς οι εργάτες, στηριζόμενοι στην εργατική μας πείρα, πρέπει να δημιουργήσουμε μίαν ακλόνητη και σιδερένια πειθαρχία που θα υποστηρίζεται από την δύναμη των οπλισμένων εργατών -πρέπει να περιορίσουμε τον ρόλο των αρχόντων του Κράτους σε ρόλο απλών εκτελεστών των δικών μας οδηγιών -πρέπει να γίνουν υπεύθυνοι, ανακαλούμενοι και με μέτρια πληρωμή «εκτελεστικοί υπάλληλοι» (φυσικά με κάθε είδους, τύπου και βαθμού τεχνικές γνώσεις). Αυτό είναι το δικό μας προλεταριακό καθήκον. Αυτό μπορεί και πρέπει να μάς οδηγήει όταν θα πραγματοποιήσουμε την προλεταριακή επανάσταση. Η αρχή αυτή, επάνω στη βάση της

μεγάλης βιομηχανίας, θα φέρει μόνη της την βαθμιαία εξαφάνιση της γραφειοκρατίας, την βαθμιαία δημιουργία ενός νέου συστήματος, που δεν θα έχει καμιά ομοιότητα με την μισθοδουλεία, ενός συστήματος στο οποίο η απλοποίηση των λειτουργιών της διαχείρισεως και του έλεγχου θα τις καταντήσει στο τέλος μια συνήθεια, και τέλος θα τις εξαφανίσει ως ειδικές λειτουργίες μιας ειδικής τάξεως.

Ένας έξυπνος Γερμανός σοσιαλδημοκράτης που έζησε στα εβδομήντα του περασμένου αιώνας, έλεγε ότι η υπηρεσία των ταχυδρομείων είναι το πρότυπο του Σοσιαλιστικού συστήματος. Αυτό είναι πολύ αληθινό. Σήμερα η ταχυδρομική υπηρεσία είναι οργανωμένη επί τη βάση ενός Κρατικού καπιταλιστικού μονοπωλίου. Ο ιμπεριαλισμός μεταμορφώνει σιγά-σιγά όλες τις επιχειρήσεις σε οργανώσεις αυτού του τύπου. Επάνω στους «κοινούς» εργάτες που δουλεύουν και πεινούν, στηρίζεται και αυτή η αστικά γραφειοκρατία. Αλλά ο μηχανισμός της κοινωνικής διοίκησης είναι εδώ ευκολότατος. Δεν έχουμε παρά να ανατρέψουμε τους καπιταλιστές, να συντρίψουμε με το σιδερένιο χέρι των οπλισμένων εργατών την αντίσταση αυτών των εκμεταλλευτών, να κομματιάσουμε την γραφειοκρατική μηχανή του νεώτερου κράτους και έχουμε μπροστά μας μια τελειότατη μηχανή, ελεύθερη από παράσιτα, η οποία μπορεί θαυμάσια να τεθεί σε λειτουργία από τους ίδιους ενωμένους εργάτες, που θα διορίζουν μόνοι τους τους τεχνικούς υπαλλήλους, τους επιθεωρητές τους, και θα τους πληρώνουν όλους σαν υπαλλήλους του κράτους με ένα κοινό ημερομίσθιο. Αυτό είναι ένα συγκεκριμένο έργο που μπορεί να εφαρμοσθεί και να πραγματοποιηθεί αμέσως σε όλες τις επιχειρήσεις, που θα απήλλαξε τους εργάτες από την εκμετάλλευση και θα ήταν μια πρακτική εφαρμογή της πείρας (ειδικά στο ζήτημα της αναδημιουργίας του κράτους) που μάς έχει δώσει η Κομμούνα. Η οργάνωση ολόκληρης της εθνικής μας οικονομίας σύμφωνα με το σύστημα των ταχυδρομείων, αλλά σε τρόπο που οι τεχνικοί υπάλληλοι, οι επόπτες, και εν γένει όλα τα χρησιμοποιούμενα πρόσωπα δεν θα παίρνουν μεγαλύτερο ημερομίσθιο από έναν εργάτη και όλο αυτό κάτω από την διεύθυνση του οπλισμένου προλεταριάτου -αυτός είναι ο άμεσος σκοπός μας. Αυτή είναι η μορφή του κράτους και η οικονομική βάση του που μας χρειάζεται. Αυτό θα φέρει την κατάργηση του κοινοβουλευτισμού, ενώ θα διατηρεί τους αντιπροσωπευτικούς θεσμούς. Αυτό θα ελευθερώσει τις εργαζόμενες τάξεις από την υποδούλωση τους στους θεσμούς της καπιταλιστικής τάξης.

4. Η οργάνωση της Ενότητας του Έθνους.

«Από το μικρό σχέδιο της εθνικής οργάνωσης που η Κομμούνα δεν πρόφθασε να αναπτύξει, φαίνεται καθαρά ότι η Κομμούνα θα γινόταν η πολιτική μορφή και του μικρότερου χωριού.... Από τις Κομμούνες αυτές θα εκλεγόταν η Εθνική Αντιπροσωπεία στο Παρίσι?

Οι λίγες αλλά σημαντικότερες λειτουργίες που θα έμεναν ακόμη για την Κεντρική Κυβέρνηση, δεν θα καταργούνταν η ιδέα αυτή είναι εκ προμελέτης εσφαλμένη -αλλά θα εκτελούνταν από κοινοτικούς, δηλαδή, αυστηρά υπεύθυνους υπαλλήλους?

Η ενότητα του έθνους, δεν θα καταστρεφόταν, αλλά απεναντίας θα οργανωνόταν με το σύστημα της κομμούνας. Η ενότητα του έθνους θα γινόταν πραγματικότητα με την καταστροφή του Κράτους, που διακήρυσσε ότι ήταν η ενσάρκωση της ενότητας και ήθελε συγχρόνως να είναι ανεξάρτητο και υπέρτερο από το έθνος. Πραγματικά αυτό το Κράτος δεν ήταν παρά μια παρασιτική απόφυση στο κορμί του έθνους..

Ο σκοπός, με τον ακρωτηριασμό των καθαρά πειστικών οργάνων της παλιάς εξουσίας της Κυβέρνησης, ήταν να αποσπασθούν οι καθιερωμένες λειτουργίες από την εξουσία αυτή που έχει την αξίωση να είναι κυρίαρχη στην κοινωνία, και να δοθούν στους υπεύθυνους υπαλλήλους της κοινωνίας».

Από το βιβλίο του προδότη Μπερνστάιν «Τα θεμέλια του Σοσιαλισμού και τα Προβλήματα της Σοσιαλδημοκρατίας», που είναι τόσο διαβόητο σαν το έργο του Ηρόστρατου, φαίνεται καθαρά έως ποιο βαθμό οι οπορτουνιστές της σύγχρονης Σοσιαλδημοκρατίας είναι ανίκανοι να καταλάβουν, -ή ίσως είναι πιο σωστό να πούμε, δεν θέλουν να καταλάβουν-τα λόγια αυτά του Μαρξ. Ακριβώς για το παραπάνω μέρος του Μαρξ μιλώντας ο Μπερνστάιν, γράφει ότι το πρόγραμμα αυτό «στην πολιτική του σημασία, σε όλα του τα ουσιώδη γνωρίσματα φανερώνει την μεγαλύτερη ομοιότητα με τον Φεντεραλισμό του Προυντόν ... «Παρ' όλα τα άλλα διαφορετικά σημεία μεταξύ του Μαρξ και του «μικροϊδιοκτήτη» Προυντόν (ο Μπερνστάιν βάζει την λέξη «μικροϊδιοκτήτης» εντός εισαγωγικών, για να της δώσει ειρωνικό τόνο) στα σημεία αυτά οι σκέψεις του είναι όμοιες σε αφάνταστο βαθμό.

Και εξακολουθεί ο Μπερνστάιν ότι η σημασία των κοινοτήτων αυξάνει κάθε μέρα, αλλά «μου φαίνεται απίθανο ότι το πρώτο έργο της Δημοκρατίας θα ήταν μια τέτοια κατάλυση (Auflosung) των νεωτέρων μορφών του κράτους, και μια τέτοια τέλεια μεταμόρφωση (Umwandlung) της οργάνωσής τους, όπως την φαντάστηκαν ο Μαρξ και ο Προυντόν, δηλαδή ο σχηματισμός μιας εθνοσυνελεύσεως από αντιπροσώπους των επαρχιακών ή τοπικών συνελεύσεων, οι οποίες πάλι θα αποτελούνταν από αντιπροσώπους των κοινοτήτων, ώστε να εξαφανισθεί τελείως ολόκληρο το προηγούμενο σύστημα της εθνικής αντιπροσωπείας! (Μπερνστάιν, Τα Θεμέλια).

Είναι πραγματικά τερατώδες να συγχέονται οι απόψεις του Μαρξ για την «καταστροφή του κράτους ως παρασίτου», με τον Φεντεραλισμό του Προυντόν. Αυτό όμως δεν είναι παράξενο γιατί ο οπορτουνιστής δεν μπορεί να καταλάβει ποτέ ότι ο Μαρξ δεν μιλάει εδώ καθόλου για τον Φεντεραλισμό εν αντιθέσει προς τον Συγκεντρωτισμό, αλλά για την καταστροφή του παλιού καπιταλιστικού μηχανισμού που υπάρχει σε όλες τις αστικές χώρες.

Ο οπορτουνιστής δεν μπορεί να δει πιο μακριά από τις «δημαρχίες» που βρίσκει γύρω του μέσα σε μια κοινωνία μικροαστικής υποκρισίας και μια «μεταρρυθμιστικής» στασιμότητας. Την προλεταριακή επανάσταση, ο οπορτουνιστής λησμόνησε και να την φαντάζεται ακόμη. Αυτό είναι κωμικό. Αλλά είναι αξιοσημείωτο ότι το σημείο αυτό του Μπερνστάιν δεν αμφισβητήθηκε καθόλου. Για τον Μπερνστάιν μίλησαν συχνά και ειδικά ο Πλεχάνωφ στη Ρωσική φιλολογία και ο Κάουτσκι στην Ευρωπαϊκή, αλλά κανείς τους δεν κάνει καμιά παρατήρηση για την διαστροφή αυτή του Μαρξ από τον Μπερνστάιν.

Ο οπορτουνιστής λησμόνησε σε τέτοιο βαθμό πώς να σκέπτεται επαναστατικά και πώς να αποβλέπει στην επανάσταση, ώστε αποδίδει στον Μαρξ τον «Φεντεραλισμό», συγχέοντας τον με τον ιδρυτή του αναρχισμού Προυντόν.

Και αν και αγωνίζονται να φανούν ορθόδοξοι μαρξιστές, και να υπερασπίσουν την διδασκαλία του επαναστατικού μαρξισμού, ο Κάουτσκι και ο Πλεχάνωφ δεν βγάζουν λέξη γιαυτό το σημείο. Εδώ βρίσκεται μια αίτια για τις χυδαίες και ανόητες θεωρίες που αναπτύσσονται για τη διαφορά μεταξύ μαρξισμού και αναρχισμού, αίτια που είναι κοινή και στους οπαδούς του Κάουτσκι και στους οπορτουνιστές και για την οποία θα μιλήσουμε παρακάτω.

Στην ανάλυση του Μαρξ για την πείρα της Κομμούνας που αναφέραμε προηγουμένως; δεν υπάρχει ούτε ίχνος φεντεραλισμού ο Μαρξ συμφωνεί με τον Προυντόν ακριβώς στο σημείο εκείνο που διέφυγε εντελώς από τον οπορτουνιστή Μπερνστάιν, και διαφωνεί με τον Προυντόν ίσα-ίσα στο σημείο που ο Μπερνστάιν βλέπει την συμφωνία τους. Ο Μαρξ και ο Προυντόν είναι σύμφωνοι για την «καταστροφή» του σύγχρονου κυβερνητικού μηχανισμού· ούτε οι οπορτουνιστές, ούτε οι οπαδοί του Κάουτσκι θέλουν να δουν το κοινό αυτό σημείο Μαρξισμού και Αναρχισμού, (όπως τον διετύπωσαν ο Προυντόν και ο Μπακούνιν) γιατί στο σημείο αυτό δεν είναι ούτε οι ίδιοι σύμφωνοι με τον μαρξισμό. Ο Μαρξ διαφωνεί και με τον Προυντόν και με τον Μπακούνιν στο σημείο του Φεντεραλισμού (για να μη μιλήσουμε για τη δικτατορία του

προλεταριάτου). Ο Φεντεραλισμός προκύπτει ως αρχή από την αναρχική μικροαστική άποψη.. Ο Μαρξ είναι συγκεντρωτικός και στο απόσπασμα που αναφέραμε παραπάνω από την μελέτη του, δεν βγαίνει έξω από την κεντρική αυτήν ιδέα. Μόνον άνθρωποι ποτισμένοι από τις μικροαστικές προλήψεις για το κράτος, μπορούν να νομίσουν ότι τη καταστροφή τον αστικού κράτους είναι καταστροφή του συγκεντρωτικού συστήματος.

Δεν θα είναι συγκεντρωτισμός, όταν το προλεταριάτο και οι πτωχοί αγρότες πάρουν στα χέρια τους την εξουσία του Κράτους, όταν οργανωθούν ελεύθερα σε κομμούνες και συνδυάσουν την δράση όλων των κοινοτήτων με το σκοπό να χτυπήσουν το Κεφάλαιο, με το σκοπό να συντρίψουν την αντίσταση των κεφαλαιοκρατών για να πραγματοποιήσουν την μεταβίβαση της ατομικής ιδιοκτησίας των σιδηροδρόμων, εργοστασίων, της γης κ.λ.π., στα χέρια του έθνους, του συνόλου της κοινωνίας; Αυτό δεν θα είναι ο πιο ουσιαστικός δημοκρατικός συγκεντρωτισμός ; Αυτό δεν θα είναι προλεταριακός συγκεντρωτισμός;

Ο Μπερνστάιν βέβαια δεν μπορεί να καταλάβει ότι είναι δυνατόν να έλθει αυτός ο ακούσιος συγκεντρωτισμός, η εκούσια ένωση των κοινοτήτων σε ένα έθνος, η εκούσια συγχώνευση των προλεταριακών κοινοτήτων στο έργο της καταστροφής της καπιταλιστικής κυριαρχίας και του καπιταλιστικού κυβερνητικού μηχανισμού. Όπως όλοι οι υποκριτές, έτσι και ο Μπερνστάιν, φαντάζεται τον συγκεντρωτισμό σαν κάτι που προέρχεται εκ των άνω, που επιβάλλεται και διατηρείται μόνο δια μέσου της γραφειοκρατίας και του μιλιταρισμού.

Ο Μαρξ σαν να προέβλεπε την πιθανή διαστροφή των ιδεών του, ιδιαίτερος τονίζει ότι η κατηγορία κατά της Κομμούνας ότι επεδίωκε να καταστρέψει την ενότητα του έθνους, να καταργήσει την κεντρική εξουσία, ήταν ένα προμελετημένο ψέμα. Γιαυτό ακριβώς χρησιμοποιεί την φράση «να οργανώσουν την ενότητα του έθνους» αντιτάσσοντας έτσι τον συνειδητό, δημοκρατικό, προλεταριακό συγκεντρωτισμό στον καπιταλιστικό, στρατιωτικό, γραφειοκρατικό συγκεντρωτισμό.

Δεν υπάρχει όμως χειρότερος κουφός από εκείνον που δεν θέλει νάκουσει. Και οι οπορτουνιστές της νεώτερης Σοσιαλδημοκρατίας, δεν θέλουν, με κανένα λόγο, νακούσουν για την καταστροφή του Κράτους, για την απομάκρυνση αυτού του παρασίτου.

5. Η καταστροφή του Κράτους - παρασίτου.

Αναφέραμε παραπάνω τα λόγια του Μαρξ γιατί το ζήτημα -δεν μένει τώρα παρά να τα συμπληρώσουμε.

«Είναι μοιραίο (έγραφε ο Μαρξ) όλες οι νέες δημιουργίες της Ιστορίας να θεωρούνται σαν παλιές και μάλιστα νεκρές μορφές της κοινωνικής ζωής, με τις οποίες οι νέοι θεσμοί δείχνουν και πάλι ομοιότητα. Έτσι, η νέα Κομμούνα, που συντρίβει το νεώτερο Κράτος, θεωρήθηκε σαν μια ανάσταση των μεσαιωνικών κοινοτήτων, σαν μια ομοσπονδία μικρών κρατών (Μοντεσκιέ, Γιρονδίνι), σαν μια μεγαλοποιημένη μορφή του παλιού αγώνα εναντίον της υπερσυγκέντρωσης. Οι θεσμοί της Κομμούνας θα αποκαθιστούσαν στο σώμα της κοινωνίας όλες αυτές τις δυνάμεις που έως τότε είχε καταβροχθίσει η παρασιτική απόφυση που λέγεται «Κράτος», που τρέφεται σε βάρος της κοινωνίας και την εμποδίζει να προχωρήσει ελεύθερα. Η αναγέννηση της Γαλλίας θα πραγματοποιούταν έτσι.

Ο θεσμός της Κομμούνας θα έφερνε τις αγροτικές επιχειρήσεις υπό την διανοητική αρχηγία της πρωτεύουσας κάθε διαμερίσματος και θα τους εξασφάλιζε έτσι, στο πρόσωπο των εργατών της πόλης, τους πραγματικούς αντιπροσώπους των συμφερόντων τους. Η ύπαρξη της Κομμούνας θα προκαλούσε βέβαια μια τοπική αυτοδιοίκηση, ως αντιστάθμισμα της Κρατικής εξουσίας, η οποία καταντά πια περιττή...»

«Εκμηδένιση της Κρατικής εξουσίας», που είναι μια «παρασιτική απόφυση», «ακρωτηριασμός», «καταστροφή» της εξουσίας αυτής «η Κρατική εξουσία καταντά πια περιττή»-αυτές είναι οι εκφράσεις του Μαρξ για το Κράτος όταν εκτιμά και αναλύει τα διδάγματα της Κομμούνας.

Κοντεύουν εκατό χρόνια από τότε που γράφηκαν αυτά και σήμερα δεν έχει κανείς παρά να τα ξεθάψει, ας πούμε έτσι, για να παρουσιάσει στις μάζες τον αγνό μαρξισμό. Τα συμπεράσματα που βγαίνουν από την παρατήρηση της τελευταίας μεγάλης επανάστασης, μέσα στην οποία έζησε ο Μαρξ, λησμονήθηκαν ακριβώς την στιγμή που έφθασε ο καιρός για τις προσεχείς μεγάλες προλεταριακές επαναστάσεις.

«Οι διάφορες ερμηνείες που δόθηκαν στην Κομμούνα και η ποικιλία των συμφερόντων που εκδηλώθηκαν μ αυτήν, αποδεικνύουν ότι ήταν μια πολύ ελαστική πολιτική μορφή, ενώ όλες οι προηγούμενες μορφές της Κυβέρνησης ήταν ουσιαστικά καταπιεστικές. Το πραγματικό της μυστικό είναι ότι όταν κατ' ουσία η κυβέρνηση- της εργατικής τάξης, το αποτέλεσμα του αγώνα της τάξης που παράγει εναντίον της τάξεως που επωφελείται -ήταν ή πολιτική μορφή, με την οποία η Εργασία μπορούσε να πραγματοποιήσει την οικονομική της απελευθέρωση.

Χωρίς τον τελευταίο αυτόν όρο, ο θεσμός της Κομμούνας θα ήταν απραγματοποίητος και ψεύτικος».

Οι Ουτοπιστές ασχολήθηκαν με την «εφεύρεση» των πολιτικών μορφών με τις οποίες θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί η Σοσιαλιστική αναδημιουργία. Οι Αναρχικοί απέρριψαν το ζήτημα οποιασδήποτε πολιτικής μορφής. Οι οπορτουνιστές της νεώτερης Σοσιαλδημοκρατίας παραδέχονται ότι οι καπιταλιστικές πολιτικές μορφές ενός κοινοβουλευτικού δημοκρατικού Κράτους είναι το όριο που δεν μπορεί να υπερβληθεί -έσπασαν το κεφάλι τους κάνοντας μετάνοιες μπροστά σ'αυτό το είδωλο και αποκηρύσσουν ως 'Αναρχισμό κάθε προσπάθεια για την καταστροφή των θεσμών αυτών.

Ο Μαρξ από όλη την ιστορία του Σοσιαλισμού και του πολιτικού αγώνα, έβγαλε το συμπέρασμα ότι το Κράτος είναι προορισμένο να εξαφανισθεί και ότι η μεταβατική μορφή της εξαφάνισης του (της μετάβασης από το Κράτος στο μη - κράτος) θα είναι το προλεταριάτο ανυψωμένο σε κυβερνώσα τάξη». Ο Μαρξ όμως δεν επιχείρησε να «ανακαλύψει» τους πολιτικούς «τύπους» στην μελλοντική αυτήν περίοδο. Περιορίστηκε σε μια ακριβή παρατήρηση της Γαλλικής ιστορίας, στην ανάλυση της και στο συμπέρασμα που μας δίνει το έτος 1851, δηλαδή ότι τα πράγματα οδηγούν προς την καταστροφή του καπιταλιστικού κρατικού μηχανισμού.

Και όταν το επαναστατικό κίνημα των προλεταριακών μαζών εξερράγη, ο Μαρξ, παρά την αποτυχία του κινήματος αυτού, παρά την εφήμερη ζωή του και την φανερά αδυναμία του, άρχισε να μελετά τους πολιτικούς τύπους που μας αποκάλυψε.

Η Κομμούνα ήταν ο τύπος που «απεκαλύφθη επί τέλους» από την προλεταριακή επανάσταση με τον οποίον μπορούσε να πραγματοποιηθεί η οικονομική απελευθέρωση της Εργασίας. Η Κομμούνα ήταν η πρώτη προσπάθεια της προλεταριακής επανάστασης, να συντρίψει το αστικό Κράτος και να εγκαταστήσει τον πολιτικό τύπο που «απεκαλύφθη επί τέλους», που μπορεί και πρέπει να αντικαταστήσει την κομματιασμένη μηχανή. Θα δούμε παρακάτω ότι οι Ρωσικές επαναστάσεις του 1905 και 1917, σε πολλά σημεία και σε διάφορες περιστάσεις, εξακολούθησαν το έργο της Κομμούνας και βεβαίωσαν την φωτεινή ιστορική ανάλυση του Μαρξ.

IV. ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΝΓΚΕΛΣ

Ο Μαρξ μας έδωσε τις βάσεις για να καταλάβουμε την σημασία της Κομμούνας. Ο Ένγκελς επανειλημμένως εξέτασε το ίδιο ζήτημα, φωτίζοντας την ανάλυση και τα συμπεράσματα του Μαρξ, εξηγώντας πολλές φορές τόσο καθαρά και άλλες πλευρές του ζητήματος, ώστε πρέπει να σταθούμε για να εξετάσουμε αυτές τις εξηγήσεις.

1. Το πρόβλημα της Κατοικίας.

Ακριβώς στο έργο του για το Πρόβλημα της Κατοικίας (1872) ο Ένγκελς εφαρμόζει τα διδάγματα της Κομμούνας, εξετάζοντας με λεπτομέρεια την Επανάσταση έν σχέσει με το Κράτος. Πρέπει να σημειώσουμε ότι στην εξέταση του συγκεκριμένου αυτού ζητήματος βλέπουμε καθαρά, από το ένα μέρος τα σημεία εκείνα του προλεταριακού Κράτους που μοιάζουν με τα σημεία του σημερινού Κράτους-σημεία που μας επιτρέπουν να μιλούμε περί Κράτους και στις δύο αυτές περιόδους, και απ' το άλλο μέρος, βλέπουμε τα σημεία που διαφέρουν και δείχνουν την μετάβαση προς την καταστροφή του Κράτους.

«Πως μπορεί να λυθεί το πρόβλημα της κατοικίας; Στη νεώτερη κοινωνία το ζήτημα αυτό λύεται, όπως και κάθε άλλο κοινωνικό ζήτημα, με την βαθμιαία οικονομική εξίσωση της προσφοράς και της ζήτησης. Αυτός όμως ο τρόπος λύσης, δημιουργεί μόνος του πάλιν το πρόβλημα, δηλαδή δεν το λύει. Ο τρόπος με τον οποίον η Κοινωνική Επανάσταση θα λύσει αυτό το ζήτημα, εξαρτάται όχι μόνο από τοπικές περιστάσεις της στιγμής, αλλά συνδέεται με άλλα γενικότερα ζητήματα, από τα οποία το σοβαρότερο είναι η κατάργηση της διαφοράς μεταξύ πόλεων και χωριών.

Δεν ασχολούμαστε με ουτοπιστικές φαντασίες για την δημιουργία της μελλοντικής κοινωνίας και γιαυτό θα χάναμε τον καιρό μας επιμένοντας σ'αυτό το σημείο. Ένα μόνον είναι βέβαιο : ακόμη και σήμερα υπάρχουν αρκετά κατοικήσιμα σπίτια στις μεγάλες πόλεις για να ικανοποιήσουν τις πραγματικές ανάγκες, αν χρησιμοποιηθούν με κατάλληλο τρόπο.

Αυτό βέβαια θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνο με την εκδίωξη των σημερινών κατοίκων τους, και την εγκατάσταση μέσα σ'αυτά των άστεγων εργατών που κατοικούν σήμερα σε υπερπληρωμένα σπίτια. Μόλις οι εργάτες κατακτήσουν την πολιτική εξουσία θα πραγματοποιηθεί το μέτρο αυτό που υπαγορεύεται από τα συμφέροντα της κοινωνίας, με τόση ευκολία, όπως και όλες οι άλλες απαλλοτριώσεις που ενεργεί το νεότερο Κράτος».

Δεν εξετάζεται εδώ η αλλαγή της μορφής του Κράτους, παρά μόνο ο χαρακτήρας της ενεργείας του. Απαλλοτριώσεις και καταλήψεις οικιών, γίνονται και κατά διαταγή του σημερινού κράτους. Το προλεταριακό Κράτος, από τυπικής απόψεως, θα «διατάσει» και αυτό την κατάληψη σπιτιών και την απαλλοτρίωση κτιρίων. Είναι όμως φανερό ότι ο παλιός εκτελεστικός οργανισμός, η γραφειοκρατία που συνδέεται με την πλουτοκρατία, θα ήταν τελείως άχρηστος για την εφαρμογή των διαταγών του Προλεταριακού Κράτους.

«Πρέπει να αναφέρουμε ότι η κατάληψη όλων των μέσων της εργασίας και όλης τής βιομηχανίας από τις εργαζόμενες μάζες του έθνους, είναι ακριβώς το αντίθετο από την «εξαγορά» που προτείνει ο Προυντόν. Σύμφωνα με το σύστημα του Προυντόν κάθε εργάτης γίνεται ιδιοκτήτης ενός σπιτιού, ενός μικρού χωραφιού και των αναγκαίων εργαλείων. Ενώ, στην άλλη περίπτωση, ο εργαζόμενος

λαός γίνεται ο ομαδικός ιδιοκτήτης των σπιτιών, των εργοστασίων και των μηχανών. Η χρήση αυτών των σπιτιών, εργοστασίων κ.λ.π., θα παραχωρηθεί κατά την διάρκεια της μεταβατικής περιόδου σε άτομα ή ομάδες, όχι χωρίς πληρωμή κάποιου μισθώματος. Επίσης η κατάργηση της ατομικής ιδιοκτησίας της γης δεν προϋποθέτει την κατάργηση του εισοδήματος, αλλά την μεταβίβαση του, βέβαια με διαφορετική μορφή, στο σύνολο της κοινωνίας. Η κατάκτηση όλων των μέσων της εργασίας από τις εργαζόμενες μάζες δεν αποκλείει βέβαια καθόλου την διατήρηση του δικαιώματος του εισοδήματος και του ενοικίου».

Στο επόμενο κεφάλαιο θα μελετήσουμε το ζήτημα που αναφέρεται εδώ, δηλαδή τους οικονομικούς λόγους του «μαρασμού» του Κράτους. Ο Ένγκελς εκφράζεται σαφέστερα εδώ λέγοντας ότι το προλεταριακό Κράτος, θα παραχωρήσει τα σπίτια «όχι χωρίς πληρωμή κάποιου μισθώματος κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου». Το νοίκιασμα των σπιτιών από το σύνολο του έθνους, στις διάφορες οικογένειες με ορισμένο μίσθωμα, προϋποθέτει την είσπραξη αυτού του ενοικίου, ένα είδος έλεγchu και ένα ορισμένο τρόπο για το νοίκιασμα των σπιτιών.

Αυτά όλα απαιτούν ένα είδος Κράτους, δεν χρειάζονται όμως καθόλου έναν ειδικό στρατιωτικό και γραφειοκρατικό μηχανισμό, με τιτλούχους που κατέχουν προνομιούχους θέσεις. Η μετάβαση όμως στην περίοδο όπου θα μπορούν να παραχωρούνται τα σπίτια χωρίς νοίκι, εξαρτάται από τον ολοκληρωτικό «μαρασμό» του Κράτους.

Μιλώντας για τους οπαδούς του Μπλανκί, οι οποίοι ύστερα από την Κομμούνα, και με την πείρα που απέκτησαν απ' αυτήν, προσχώρησαν στην Μαρξική άποψη, ως εξής χαρακτηρίζει ο Ένγκελς την άποψη αυτή:

«Ανάγκη πολιτικής δράσης από το προλεταριάτο και προλεταριακής δικτατορίας στην περίοδο της μετάβασης προς την κατάργηση των τάξεων και, μαζί μ' αυτές, του Κράτους...»

Οι αστοί εχθροί του Μαρξισμού θα νομίσουν ίσως ότι βρίσκουν μια αντίφαση μεταξύ της «κατάργησης του Κράτους» που παραδέχεται εδώ ο Ένγκελς, και της άρνησης της θεωρίας των αναρχικών που περιέχεται στο απόσπασμα του «Αντι-Ντύριγκ» που αναφέραμε παραπάνω. Δεν θα ήταν παράξενο αν οι οπορτουνιστές χαρακτήριζαν και τον Ένγκελς ως «αναρχικό», γιατί οι σοσιαλπατριώτες άρχισαν να κατηγορούν ως αναρχικούς όλους τους διεθνιστές.

Η σκέψη του Μαρξισμού ήταν πάντοτε ότι μαζί με την κατάργηση των τάξεων θα καταργηθεί και το Κράτος. Το γνωστό κομμάτι από τον «Αντι-Ντύριγκ» δεν κατηγορεί τους αναρχικούς γιατί είναι υπέρ της κατάργησης του Κράτους, αλλά γιατί ισχυρίζονται ότι μπορεί να πραγματοποιηθεί αυτή η κατάργηση «μέσα σε είκοσι τέσσερις ώρες». Απέναντι της τέλει διαστροφής που οι σημερινοί «σοσιαλδημοκράτες» επέφεραν στο ζήτημα των σχέσεων Μαρξισμού και Αναρχισμού, για το ζήτημα της κατάργησης του Κράτους, είναι ιδιαίτερος σκόπιμο να υπενθυμίσουμε μια ειδική πολεμική του Μαρξ και του Ένγκελς προς τους Αναρχικούς.

2. Η πολεμική προς τους Αναρχικούς.

Η πολεμική αυτή έγινε στα 1873. Ο Μαρξ και ο Ένγκελς δημοσίευαν τότε άρθρα εναντίον των «Αυτονομιστών» και «Αντιεξουσιακών» οπαδών του Προυντόν, σε μια Ιταλική σοσιαλιστική επιθεώρηση, και μόλις στα 1913 φάνηκαν τα άρθρα αυτά στη Γερμανία στην «Neue Zeit» (Νέος Χρόνος).

«Αν ο πολιτικός αγώνας της εργατικής τάξης (έγραφε ο Μαρξ, γελοιοποιώντας την αναρχική αντίληψη της άρνησης της πολιτικής δράσης) πάρει μια επαναστατική μορφή, αν οι εργάτες, στη θέση της αστικής δικτατορίας επιβάλλουν την δική τους δικτατορία, τότε διαπράττουν τρομερό έγκλημα και προσβάλλουν την θεωρία (των αναρχικών) γιατί έτσι οι εργάτες, αλήθεια, για να

αντιμετωπίσουν τις άθλιες και ταπεινές απαιτήσεις της στιγμής, για να συντρίψουν την αντίσταση της καπιταλιστικής τάξης, δίνουν στο Κράτος μια επαναστατική και μεταβατική μορφή, αντί να σταυρώσουν τα χέρια τους και να καταργήσουν το Κράτος».

Αυτό μόνο είναι το πνεύμα της «κατάργησης» του Κράτους, που καταπολέμησε ο Μαρξ, αντικρούοντας τους αναρχικούς. Πολέμησε όχι την θεωρία της εξαφάνισης του Κράτους όταν εξαφανισθούν οι τάξεις, ή της καταργήσεώς του όταν καταργηθούν οι τάξεις, παρά μόνο την γνώμη ότι οι εργάτες πρέπει να αρνηθούν την χρήση των όπλων, την χρήση της οργανωμένης βίας, δηλαδή, την χρήση του Κράτους, με τον σκοπό να συντρίψουν την αντίσταση της καπιταλιστικής τάξης». Και ίσα- ίσα για να μη παραμορφωθεί η πραγματική ουσία της πολεμικής του κατά των αναρχικών, ο Μαρξ τονίζει την επαναστατική και μεταβατική μορφή του Κράτους που χρειάζεται στο προλεταριάτο. Το προλεταριάτο έχει ανάγκη από το Κράτος μόνο προσωρινώς. Δεν διαφωνούμε καθόλου με τους αναρχικούς όταν η κατάργηση του Κράτους είναι τελικός σκοπός. Πιστεύουμε όμως ότι για την πραγματοποίηση αυτού του σκοπού πρέπει να χρησιμοποιήσουμε προσωρινώς τα όπλα και τις μεθόδους του Κράτους εναντίον των εκμεταλλευτών, και ότι επίσης η προσωρινή δικτατορία της καταπιεζόμενης τάξης είναι αναγκαία για την εκμηδένιση όλων των τάξεων. Ο Μαρξ βρήκε τον συντομότερο και σαφέστερο τρόπο για να καθορίσει την θέση του απέναντι των αναρχικών. Αφού συντρίψουν τον ζυγό των καπιταλιστών πρέπει οι εργάτες να καταθέσουν τα όπλα», ή πρέπει να τα διευθύνουν κατά των καπιταλιστών για να συντρίψουν την αντίσταση τους; Και η συστηματική χρήση των όπλων από μια τάξη εναντίον άλλης, τι άλλο είναι παρά μια «μεταβατική» μορφή του Κράτους;

Ας εξετάσει κάθε σοσιαλδημοκράτης, με ποιο τρόπο ο Μαρξ εξέταζε το ζήτημα του Κράτους στην πολεμική του προς τους αναρχικούς. Ήταν ο ίδιος τρόπος που χρησιμοποιεί η μεγάλη πλειοψηφία των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων της Δευτέρας Διεθνούς;

Ο Ένγκελς αναπτύσσει τις ίδιες ιδέες με μεγαλύτερη λεπτομέρεια και απλότητα. Πρώτα-πρώτα γελοιοποιεί τις συγκεχυμένες ιδέες των οπαδών τού Προυντόν, που ονομάζονται «Αντιεξουσιακοί», δηλαδή αρνούνται κάθε μορφή εξουσίας, υποταγής και αρχής. Πάρτε ένα εργοστάσιο, ένα σιδηρόδρομο, ένα πλοίο στον ωκεανό, λέει ο Ένγκελς, δεν είναι φανερό ότι καμιά απ' αυτές τις πολύπλοκες τεχνικές λειτουργίες που βασίζονται στην χρήση των μηχανών και στην επιβεβλημένη συνεργασία πολλών ανθρώπων, δεν μπορεί να λειτουργήσει χωρίς ένα βαθμό υποταγής και συνεπώς εξουσίας;

«Όταν μεταχειρίζομαι αυτά τα επιχειρήματα, γράφει ο Ένγκελς, εναντίον των φανατικότερων Αντιεξουσιακών μπορούν να μου δώσουν μόνο την ακόλουθη απάντηση: «Α, αυτό είναι αλήθεια, δεν πρόκειται όμως περί εξουσίας που δίνουμε στους αντιπροσώπους μας, αλλά περί ορισμένης εντολής». Οι άνθρωποι αυτοί νομίζουν ότι ένα πράγμα μπορεί να μεταβληθεί μόνο με την αλλαγή του ονόματος του».

Αποδεικνύοντας έτσι ότι εξουσία και αυτονομία είναι έννοιες σχετικές, ότι η σφαίρα της εφαρμογής τους αλλάζει μαζί με τις διάφορες φάσεις της κοινωνικής εξέλιξης, ότι είναι σφάλμα να τις θεωρούμε ως απόλυτες έννοιες, προσθέτοντας επίσης ότι το πεδίο της εφαρμογής των μηχανών και της μεγάλης παραγωγής ευρύνεται ολοένα περισσότερο, ο Ένγκελς από την γενική συζήτηση περί εξουσίας περνάει στο ζήτημα του Κράτους.

«Αν οι Αυτονομιστές, (γράφει) ήθελαν να πουν ότι η κοινωνική οργάνωση του μέλλοντος θα παραδέχεται την εξουσία μόνο μέσα στα όρια που επιβάλλουν αναγκαστικά οι όροι της βιομηχανίας, θα ήταν δυνατόν τότε να συμφωνήσουμε μαζί τους. Αυτοί όμως είναι τυφλοί μπροστά σε όλα τα γεγονότα που καθιστούν αναγκαία την εξουσία και πολεμούν φανατικά μια λέξη.

Γιατί οι Αντιεξουσιακοί δεν περιορίζονται να φωνάζουν εναντίον της πολιτικής εξουσίας, εναντίον του Κράτους; Όλοι οι σοσιαλιστές παραδέχονται ότι το Κράτος και μαζί μ' αυτό και η

πολιτική εξουσία θα εκλείψουν ύστερα από την σοσιαλιστική επανάσταση, δηλαδή ότι οι δημόσιες λειτουργίες θα χάσουν τον πολιτικό τους χαρακτήρα και θα μεταμορφωθούν σε απλές διαχειριστικές λειτουργίες, σύμφωνα με τα κοινωνικά συμφέροντα. Αλλά οι Αντιεξουσιακοί ζητούν να καταργηθεί μονομιάς το Κράτος, πριν μάλιστα καταργηθούν οι κοινωνικές σχέσεις που το γέννησαν. Πρώτη πράξη της Κοινωνικής Επανάστασης θέλουν να είναι η κατάργηση κάθε εξουσίας.

Είδαν ποτέ τους καμιά Επανάσταση αυτοί οι κύριοι; Η Επανάσταση χωρίς αμφιβολία, είναι το πιο αυθαίρετο πράγμα. Επανάσταση είναι μια πράξη στην οποία ένα μέρος του πληθυσμού επιβάλλει την θέληση του στο άλλο μέρος με τα όπλα, τις λόγγες, τα κανόνια, δηλαδή με τα πιο αυθαίρετα μέσα. Και το κόμμα που επικρατεί είναι μοιραία υποχρεωμένο να διατηρήσει την κυριαρχία του με τον τρόπο εκείνο που τα όπλα του εμπνέουν στους αντιδραστικούς. Αν η Παρισινή Κομμούνια δεν στηριζόταν στην εξουσία του οπλισμένου λαού κατά της πλουτοκρατίας, θα μπορούσε να κρατηθεί περισσότερο από μια μέρα; Ή μήπως πρέπει μάλλον να επικρίνουμε την Κομμούνια γιατί δεν χρησιμοποίησε αρκετά αυτήν την εξουσία; Έτσι, οι Αντιεξουσιακοί ή δεν ξέρουν και οι ίδιοι γιατί μιλούν, οπότε απλώς συγχύζουν τα πράγματα ή ξέρουν καλά αυτό που λένε, οπότε είναι προδότες του προλεταριάτου. Και στις δυο περιπτώσεις εξυπηρετούν τα συμφέροντα μόνον της αντίδρασης».

Στην συζήτηση αυτή, τίγονται ζητήματα που πρέπει να εξετασθούν σε συνδυασμό με την αμοιβαία σχέση των πολιτικών και οικονομικών φαινομένων κατά την διάρκεια του μαρασμού τον Κράτους. (Το επόμενο κεφάλαιο εξετάζει αυτό το ζήτημα).

Τέτοια είναι τα προβλήματα της μεταμόρφωσης των δημοσίων λειτουργιών, από πολιτικές σε απλές διαχειριστικές, και της μεταμόρφωσης της φύσης του «πολιτικού Κράτους». Ο τελευταίος αυτός όρος, που μπορεί πολύ εύκολα να παρεξηγηθεί, δείχνει την πορεία του μαρασμού του Κράτους : Το Κράτος που πεθαίνει, σε ένα ορισμένο στάδιο της δύσεως του, μπορεί να ονομασθεί Κράτος μη-πολιτικό. Το πιο αξιοσημείωτο μέρος από την περικοπή αυτή του Ένγκελς, είναι πάλι ο τρόπος με τον οποίο θέτει το ζήτημα απέναντι των αναρχικών. Οι σοσιαλδημοκράτες, που θέλουν να είναι μαθητές του Ένγκελς, συζήτησαν με τους αναρχικούς χιλιάδες φορές μετά το 1873, όχι όμως όπως μπορούν και πρέπει να συζητούν οι μαρξιστές. Η Αναρχική ιδέα της κατάργησης του Κράτους είναι ακαθόριστη και μη - επαναστατική - έτσι θέτει το ζήτημα ο Ένγκελς. Οι αναρχικοί δεν θέλουν να δουν ακριβώς την Επανάσταση, στην έκρηξη και την εξέλιξη της, με τα χαρακτηριστικά της προβλήματα της βίας, της κυβέρνησης, της εξουσίας και του Κράτους. Η συνηθισμένη κριτική κατά των αναρχικών από τους σύγχρονους σοσιαλδημοκράτες κατόντησε σε καθαρές μικροαστικές χυδαιότητες : - «Εμείς είμαστε οπαδοί τού Κράτους, ενώ οι αναρχικοί δεν είναι». Φυσικά οι χυδαιότητες αυτές απομακρύνουν κάθε επαναστατικό εργάτη που σκέπτεται λίγο. Ο Ένγκελς λέει κάτι εντελώς διαφορετικό. Τονίζει ότι όλοι οι, σοσιαλιστές αναγνωρίζουν την εξαφάνιση του Κράτους ως αποτέλεσμα της Σοσιαλιστικής Επανάστασης. Την συνδέει λοιπόν με το συγκεκριμένο ζήτημα της Επανάστασης - με το ίδιο αυτό ζήτημα που κατά κανόνα οι σοσιαλδημοκράτες με τον ομορτισμό τους εγκαταλείπουν, αφήνοντας αποκλειστικά στους Αναρχικούς όχι μόνο να μιλούν γιαυτό, αλλά και να το «εκτελέσουν».

Και διατυπώνοντας έτσι το ζήτημα ο Ένγκελς φθάνει στο κυριότερο σημείο : Δεν έπρεπε η Κομμούνια να χρησιμοποιήσει περισσότερο την επαναστατική εξουσία του Κράτους, δηλαδή του προλεταριάτου οπλισμένου και ανυψωμένου σε κυβερνώσα τάξη;

Η νεώτερη επίσημη Σοσιαλδημοκρατία απέκρουσε τα συγκεκριμένα προβλήματα που παρουσιάζονται στο προλεταριάτο κατά την διάρκεια της επανάστασης, ή με διάφορες κενές υποκρισίες, ή, κατά τις περιστάσεις, με το επιτήδειο σόφισμα «περιμένουμε και θα δούμε». Και οι αναρχικοί πήραν έτσι το δικαίωμα να κατηγορούν αυτούς τους σοσιαλδημοκράτες ότι

πρόδωσαν την αποστολή που είχαν να μορφώσουν επαναστατικά την εργατική τάξη. Ο Ένγκελς χρησιμοποιεί την πείρα της τελευταίας προλεταριακής επανάστασης, με τον άμεσο σκοπό να βγάλει απ αυτήν συγκεκριμένα συμπεράσματα για το τι και πώς πρέπει να ενεργήσει το προλεταριάτο σχετικά με το Κράτος.

3. Η Επιστολή προς τον Μπέμπελ.

Ένας από τους πιο αξιοσημείωτους, αν όχι ο πιο αξιοσημείωτος, συλλογισμός στα έργα του Μαρξ και του Ένγκελς σε σχέση με το Κράτος, περιέχεται στο ακόλουθο απόσπασμα της επιστολής του Ένγκελς προς τον Μπέμπελ, που εγράφη στις 18-23 Μαρτίου 1875. Η επιστολή αυτή, το λέμε εν παρενθέσει, δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά από τον Μπέμπελ, αν δεν κάνουμε λάθος στον δεύτερο τόμο των απομνημονευμάτων του, που τυπώθηκε στα 1911, δηλαδή μετά τριάντα εξ χρόνια αφότου εγράφη και εστάλη.

Ο Ένγκελς γράφοντας προς τον Μπέμπελ, κατέκρινε το σχέδιο του Προγράμματος της Gotha, το οποίο επίσης κατέκρινε και ο Μαρξ στην περίφημη επιστολή του προς τον Β. Μπράκε. Ο Ένγκελς, εξετάζοντας ιδιαιτέρως το ζήτημα του Κράτους, γράφει :

«Το Ελεύθερο Λαϊκό Κράτος μετατράπηκε σε Ελεύθερο Κράτος. Σύμφωνα με την γραμματική σημασία των λέξεων, Ελεύθερο Κράτος είναι το Κράτος που είναι ελεύθερο απέναντι των πολιτών του, δηλαδή Κράτος με δεσποτική κυβέρνηση. Θα έπρεπε να μη εμφανίζονται όλες αυτές οι ανοησίες περί Κράτους, ύστερα μάλιστα από την Κομμούνα, που μπορεί να πούμε ότι δεν ήταν Κράτος στην κυρία σημασία της λέξεως.

Οι αναρχικοί από πολύ καιρό μας βάζουν στο στόμα αυτό το «Λαϊκό Κράτος», αν και στο έργο του Μαρξ κατά του Προυντόν και ύστερα στο «Κομμουνιστικό Μανιφέστο», διατυπώνεται σαφέστατα ότι μόλις έλθει το Σοσιαλιστικό κοινωνικό καθεστώς, το Κράτος θα διαλυθεί μόνο του (sich auflöst) και θα εξαφανισθεί. Και αφού το Κράτος είναι μόνον ένας μεταβατικός θεσμός που είμαστε υποχρεωμένοι να χρησιμοποιήσουμε στον επαναστατικό αγώνα, για να συντρίψουμε βιαία τους αντιπάλους μας, είναι αληθινή ηλιθιότητα να μιλούμε για ένα Ελεύθερο Λαϊκό Κράτος. Στην περίοδο που το προλεταριάτο έχει ανάγκη ακόμη από το Κράτος δεν θα το χρησιμοποιήσει για την ελευθερία, άλλα για να συντρίψει τους εχθρούς του -και όταν θα είναι δυνατόν να μιλήσει κανείς πραγματικά περί ελευθερίας, τότε το κράτος ως κράτος παύει να υπάρχει. Νομίζουμε λοιπόν ότι παντού η λέξη κράτος πρέπει να αντικατασταθεί από το Gemeinwesen (Κοινοκτημοσύνη, Κοινότης), μια ωραία παλιά γερμανική λέξη που ανταποκρίνεται στην γαλλική «Κομμούνα».

Πρέπει να έχει κανείς υπ' όψη του ότι το γράμμα αυτό αναφέρεται στο πρόγραμμα του Κόμματος που ο Μαρξ κατέκρινε στην επιστολή του λίγες εβδομάδες αργότερα από την παραπάνω, (η επιστολή του Μαρξ έχει ημερομηνία 5 Μαΐου 1875) και ότι αυτή την εποχή ο Ένγκελς ζούσε μαζί με τον Μαρξ στο Λονδίνο. Συνεπώς όταν γράφει «εμείς» ο Ένγκελς υποδεικνύει βέβαια στον ηγέτη της γερμανικής εργατικής τάξεως, και εξ ονόματος του Μαρξ, ότι η λέξη «Κράτος» πρέπει να αφαιρεθεί από το πρόγραμμα τους και να αντικατασταθεί από την «Κοινότητα».

Τι κραυγές επί «αναρχισμό» θα έβγαζαν οι ηγέτες του σημερινού «μαρξισμού» που έχουν ξεπέσει σε απλούς οπορτουνιστές, αν τους υπεδείκνυαν μια τέτοια μεταβολή στο πρόγραμμα τους. Ας ουρλιάζουν όμως. Η καπιταλιστική τάξη θα τους χαϊδέψει στην πλάτη γιαυτό.

Εμείς θα προχωρήσουμε στο έργο μας. Στην αναθεώρηση τού προγράμματος του κόμματος μας πρέπει χωρίς αμφιβολία να λάβουμε υπ όψη την σκέψη αυτή του Ένγκελς και του Μαρξ, για να προσεγγίσουμε περισσότερο στην αλήθεια, για να αποκαταστήσουμε τον μαρξισμό, να τον καθαρίσουμε από τις διαστροφές και να ξαναφέρουμε τον αγώνα για την απελευθέρωση της

εργατικής τάξης στο σωστό του δρόμο. Από τους Μπολσεβίκους δεν θα βρεθεί βέβαια κανείς αντίθετος στην γνώμη του Ένγκελς και του Μαρξ. Ίσως παρουσιασθεί δυσκολία στην γραμματική διατύπωση των εννοιών. Ενώ στα γερμανικά υπάρχουν δυο λέξεις που εκφράζουν την έννοια της «Κοινότητας» και ο Ένγκελς εκλέγει ακριβώς εκείνη που εκφράζει όχι μια μονομερή κοινότητα αλλά το σύνολο, το σύστημα των κοινοτήτων, στα Ρωσικά δεν υπάρχει καμιά τέτοια λέξη. Ίσως λοιπόν βρεθούμε στην ανάγκη να προτιμήσουμε την γαλλική λέξη «Κομμούνα», αν και αυτή έχει τις ελλείψεις της.

«Η Κομμούνα δεν ήταν πια κράτος στην κυρία σημασία της λέξεως». Αυτή είναι η σημαντικότερη θεωρητική άποψη του Ένγκελς. Ύστερα απ' όσα είπαμε παραπάνω, η αρχή αυτή είναι τελείως σαφής. Η Κομμούνα έπαψε να είναι κράτος όταν δεν είχε πια να υποτάξει την πλειοψηφία αλλά την μειοψηφία του πληθυσμού (τους εκμεταλλευτές) είχε συντρίψει πια τον αστικό κυβερνητικό μηχανισμό, και στη θέση της ειδικής περιοριστικής δύναμης έρχεται τώρα το σύνολο του πληθυσμού. Αυτό βέβαια είναι απομάκρυνση από το κράτος στην κυρία σημασία της λέξης. Και μόλις θα στερεωνόταν η Κομμούνα, τα λείψανα του Κράτους θα «μαραίνονταν» μόνα τους μέσα σ' αυτήν -δεν θα χρειαζότανε κράτος για να «καταργήσει» τους θεσμούς αυτούς, αλλά θα έπαυαν να λειτουργούν όσο λιγότερο έδαφος τους απέμενε ολόενα.

«Οι αναρχικοί μας βάζουν στο στόμα το Λαϊκό Κράτος». Λέγοντας αυτό ο Ένγκελς, έχει υπ' όψιν του ειδικά τον Μπακουνίν και την πολεμική που έκανε αυτός κατά των γερμανών σοσιαλδημοκρατών. Ο Ένγκελς παραδέχεται ως δικαιολογημένη την πολεμική αυτή, γιατί το «Λαϊκό Κράτος» ή το «Ελεύθερο Λαϊκό Κράτος» δεν έχουν καμιά έννοια και απομακρύνουν από τον σοσιαλισμό. Ο Ένγκελς προσπαθεί να αλλάξει την βάση της συζήτησης των γερμανών σοσιαλδημοκρατών με τους αναρχικούς, να την εναρμονίσει με τις θεμελιώδεις αρχές και να την καθαρίσει από τις οπορτουνιστικές προλήψεις περί «κράτους». Αλίμονο! Η επιστολή του Ένγκελς έμεινε θαμμένη τριανταέξι ολόκληρα χρόνια. Και βλέπουμε, και ύστερα ακόμη από τη δημοσίευση της επιστολής του Ένγκελς, ότι ο Κάουτσκι εξακολουθεί με επιμονή να επαναλαμβάνει αυτά τα ίδια σφάλματα που μας υπέδειξε ο Ένγκελς.

Ο Μπέμπελ απάντησε στον Ένγκελς με μια επιστολή του από τις 21 Σεπτεμβρίου 1875, στην οποία, μεταξύ άλλων, έγραφε ότι «συμφωνεί τελείως» με την κριτική του Ένγκελς για το σχέδιο του προγράμματος, και ότι κατέκρινε τον Λίμπκνεχτ για την προθυμία που έδειξε να κάνει παραχωρήσεις (Απομνημονεύματα του Μπέμπελ). Αν πάρουμε όμως το βιβλιαράκι τον Μπέμπελ, Οι Σκοποί μας, θα βρούμε τελείως εσφαλμένες απόψεις για το Κράτος.

«Το Κράτος πρέπει να μεταμορφωθεί, από κράτος βασιζόμενο στην κυριαρχία μιας τάξης σε λαϊκό Κράτος». (Unsere Ziele, 1886). Αυτό περιέχεται στην ένατη έκδοση του βιβλίου του Μπέμπελ. Δεν είναι λοιπόν παράξενο αν η διαρκής αυτή επανάληψη των οπορτουνιστικών απόψεων περί κράτους, απορροφήθηκε τελείως από την γερμανική Σοσιαλδημοκρατία, αφού μάλιστα οι επαναστατικές εξηγήσεις του Ένγκελς έμειναν θαμμένες εν ασφαλεία, και οι όροι της ζωής συντέλεσαν στην απομάκρυνση από την Επανάσταση.

4. Κριτική του Προγράμματος της Ερφούρτης.

Στην ανάλυση των θεωριών του Μαρξισμού περί Κράτους, δεν πρέπει να παραλείψουμε την κριτική του Προγράμματος της Ερφούρτης που έστειλε ο Ένγκελς στον Κάουτσκι στις 29 Ιουνίου 1891, και που δημοσιεύθηκε μόλις δέκα χρόνια αργότερα στην Neue Zeit. Η κριτική αυτή έχει μεγάλη σχέση με τις οπορτουνιστικές απόψεις της Σοσιαλδημοκρατίας για τα ζητήματα της Κρατικής οργάνωσης.

Εν παρενθέσει πρέπει να σημειώσουμε ότι ο Ένγκελς παρατηρεί επίσης ένα οικονομικό σημείο εξαιρετικής σημασίας, που μας φανερώνει με τι προσοχή και σκέψη ακολουθούσε τις διάφορες

φάσεις της τελευταίας εξέλιξης του Καπιταλισμού, και πώς μπορούσε κατά συνέπεια να προιδεί έως ορισμένο σημείο τα προβλήματα της δικής μας, της ιμπεριαλιστικής, εποχής. Το σημείο αυτό είναι το έξης : Μιλώντας για την έκφραση του σχεδίου του προγράμματος «έλλειψης μεθόδου» που χαρακτηρίζει τον Καπιταλισμό, ο Ένγκελς γράφει.

«Όταν από τις μετοχικές εταιρείες φτάσουμε στα τραστ, που αναλαμβάνουν και μονοπωλούν ολόκληρους κλάδους της βιομηχανίας, εξαφανίζεται όχι μόνον η ιδιωτική παραγωγή, αλλά και η έλλειψη μεθόδου». (Neue Zeit, έτος 20, Τομ.Ι, 1901-2 σ. 8).

Βλέπουμε εδώ την ουσιωδέστερη θεωρητική εκτίμηση της τελευταίας φάσης του Καπιταλισμού, δηλαδή τον Ιμπεριαλισμό, δεδομένου ότι ο Καπιταλισμός γίνεται πια μονοπωλιακός καπιταλισμός. Το γεγονός αυτό πρέπει να τονισθεί, γιατί η «μεταρρυθμιστική» μικροαστική άποψη ότι ο μονοπωλιακός καπιταλισμός, των ατόμων ή του Κράτους, δεν είναι πια Καπιταλισμός, αλλά μπορεί να ονομασθεί «Σοσιαλισμός του Κράτους» ή κάτι παρόμοιο είναι μια από τις πιο διαδεδομένες πλάνες. Τα τραστ δεν μας έδωσαν, και πραγματικά δεν μπορούν να μας δώσουν, μια πλήρη και τέλεια τάξη στο σύστημα της παραγωγής. Αλλά, αφού οπωσδήποτε φέρνουν μια σχετική τάξη και μπορούν έτσι οι κεφαλαιούχοι να υπολογίζουν από πριν την απαιτούμενη παραγωγή εθνικώς ή διεθνώς, αν εννοείται ενεργούν σύμφωνα με κάποιο μεθοδικό σύστημα, θα εξακολουθούμε να είμαστε κάτω από τον Καπιταλισμό-ένα Καπιταλισμό βέβαια που βρίσκεται στην τελευταία του φάση, αλλά που ακόμη είναι Καπιταλισμός.

Η παρομοίωση αυτού του Καπιταλισμού προς τον Σοσιαλισμό θα ήταν στο στόμα των πραγματικών αντιπροσώπων του προλεταριάτου ένα επιχείρημα για την προσέγγιση, την ευκολία και την ανάγκη της Σοσιαλιστικής Επανάστασης, και όχι βέβαια επιχείρημα για να ανεχθούν την άρνηση της επανάστασης αυτής ή τις προσπάθειες που δίνουν ελκυστική εμφάνιση στον Καπιταλισμό, πράγμα που συνηθίζεται πολύ από τους μεταρρυθμιστές.

Ας ξανάρθουμε όμως στο ζήτημα του Κράτους. Ο Ένγκελς κάνει εδώ τρεις σημαντικές παρατηρήσεις : πρώτα-πρώτα για το ζήτημα της Δημοκρατίας –δεύτερο για την σχέση που έχουν τα προβλήματα των εθνότητων με την μορφή του Κράτους και τρίτο για την τοπική αυτοδιοίκηση.

Το ζήτημα της Δημοκρατίας είναι για τον Ένγκελς το κέντρο του βάρους στη κριτική του κατά του προγράμματος της Ερφούρτης και όταν αναλογισθούμε τι σημαντικό μέρος έπαιξε το πρόγραμμα αυτό στην Διεθνή Σοσιαλδημοκρατία, πώς έγινε το πρότυπο για ολόκληρη την Δευτέρα Διεθνή, πρέπει, χωρίς υπερβολή, να πούμε ότι ο Ένγκελς κατακρίνει έτσι τον οπορτουνισμό ολόκληρης της Δευτέρας Διεθνούς. «Τα πολιτικά αιτήματα του σχεδίου», γράφει ο Ένγκελς, «περιέχουν ένα μεγάλο σφάλμα. Δεν αναφέρουν εκείνο ακριβώς που έπρεπε να τονισθεί».

Και παρακάτω αποδεικνύει ότι το Γερμανικό Σύνταγμα δεν είναι παρά μία αντιγραφή των αντιδραστικών θεσμών του 1850, ότι το Ράϊχσταγ είναι απλώς, όπως είπε ο Βίλχελμ Λίμπκνεχτ, «το φύλλο συκής της Απολυταρχίας» και ότι το να θέλει κανείς «να γίνουν δημόσια ιδιοκτησία όλα τα μέσα της παραγωγής» επί τη βάση ενός συντάγματος που νομιμοποιεί την ύπαρξη μικρών Κρατών και την ομοσπονδιακή ένωση των γερμανικών κρατιδίων, είναι «φανερή ανοησία».

Είναι επικίνδυνο να ασχοληθεί κανείς μ' αυτό το θέμα», προσθέτει ο Ένγκελς, γνωρίζοντας πολύ καλά ότι ήταν αδύνατο, για τον φόβο των καταδιώξεων, να περιληφθεί στο πρόγραμμα αίτημα για την εφαρμογή της Δημοκρατίας στη Γερμανία. Ο Ένγκελς δεν μένει ευχαριστημένος με την απλή αυτή σκέψη που ικανοποιεί τον «καθένα». Και συνεχίζει.

«Οπωσδήποτε όμως πρέπει να προχωρήσουμε. Το έδαφος που ο οπορτουνισμός κερδίζει στον Σοσιαλδημοκρατικό τύπο δείχνει έως τι βαθμό είναι αναγκαίο αυτό. Φοβούμενοι μήπως οι αντισοσιαλιστικοί νόμοι ανανεωθούν, ή ενθουμούμενοι μερικές πρόωρες απειλές όταν ακόμα ίσχυαν αυτοί οι Νόμοι, σκέπτονται μερικοί σήμερα ότι το Κόμμα πρέπει να αναγνωρίσει ότι το σημερινό

νομικό σύστημα στη Γερμανία είναι αρκετό για την ειρηνική πραγματοποίηση όλων των αιτημάτων του».

Ο Ένγκελς δίνει θεμελιώδη σημασία στο γεγονός ότι η Γερμανική Σοσιαλδημοκρατία ενεργούσε με τον φόβο της ανανέωσης των Απαγορευτικών Νόμων, και χωρίς δισταγμό, το ονομάζει αυτό οπορτουνισμό, διακηρύσσοντας ότι ακριβώς γιατί λείπει η Δημοκρατία και η ελευθερία στη Γερμανία, τα όνειρα της «ειρηνικής» εξέλιξης ήταν τελείως ανόητα. Ο Ένγκελς είναι αρκετά προσεχτικός ώστε δεν δένει μόνος του τα χέρια του. Παραδέχεται ότι στις δημοκρατικές ή ελεύθερες χώρες μπορεί κανείς να φαντασθεί (μόνο να φαντασθεί) μια ειρηνική εξέλιξη προς τον Σοσιαλισμό, αλλά στη Γερμανία επαναλαμβάνει :

«Στη Γερμανία που η Κυβέρνηση είναι παντοδύναμη, και το Ράϊχσταγ και όλοι οι άλλοι αντιπροσωπευτικοί θεσμοί δεν έχουν πραγματική εξουσία, το να διακηρύσσει κανείς κάτι παρόμοιο, και μάλιστα χωρίς να υπάρχει καμιά ανάγκη, είναι σαν να αφαιρεί το φύλλο συκής της απολυταρχίας και να σκεπάζει τη γυμνότητά της με το ίδιο του σώμα ...»

Η μεγάλη πλειοψηφία των επισήμων ηγετών της Γερμανικής Σοσιαλδημοκρατίας, που κράτησαν «θαμμένο» αυτό το αξίωμα, απόδειξαν πραγματικά ότι σκεπάζουν την Απολυταρχία.

«Η πολιτική αυτή δεν μπορεί παρά να οδηγήσει στο τέλος το κόμμα στον στραβό δρόμο. Γενικά και αφηρημένα πολιτικά ζητήματα τίθενται επί τάπητος, και έτσι όλα τα άμεσα και συγκεκριμένα προβλήματα που έρχονται αυτόματα στην ημερήσια διάταξη με την πρώτη προσέγγιση σοβαρών γεγονότων κατά την διάρκεια της πρώτης πολιτικής κρίσης, δεν γίνονται αντιληπτά. Τι άλλο συμπέρασμα βγαίνει απ' αυτό παρά ότι το κόμμα στην πρώτη κρίσιμη στιγμή θα δείξει αδυναμία, ότι σε όλα τα κρίσιμα ζητήματα θα προκύψει σύγχυση και διαίρεση, γιατί τα ζητήματα αυτά δεν είχαν συζητηθεί ποτέ;

Η παραμέληση αυτή των μεγάλων θεμελιωδών απόψεων χάριν των στιγμιαίων συμφερόντων της ημέρας, η καταδίωξη αυτή των στιγμιαίων επιτυχιών χωρίς να λογαριάζονται τα κατοπινά αποτελέσματά των, η θυσία αυτή του μελλοντικού κινήματος απέναντι του παρόντος, είναι ίσως αποτέλεσμα «εντίμων» αιτίων, αλλά πάντοτε είναι και εξακολουθεί να είναι οπορτουνισμός, και ο «έντιμος» οπορτουνισμός είναι ίσως πιο επικίνδυνος από κάθε άλλον . . . Αν υπάρχει κάτι αναμφισβήτητο, είναι ότι το κόμμα μας και η εργατική τάξη μπορούν να αποκτήσουν την κυριαρχία μόνο με ένα πολιτικό καθεστώς σαν τη δημοκρατική πολιτεία. Αυτή πραγματικά είναι η χαρακτηριστική μορφή της δικτατορίας του προλεταριάτου όπως απεδείχθη από την Μεγάλη Γαλλική Επανάσταση . . .»

Ο Ένγκελς επαναλαμβάνει εδώ με εξαιρετικά εμφαντικό τρόπο την θεμελιώδη ιδέα που σαν ένα κόκκινο νήμα, απλώνεται σε ολόκληρο το έργο του Μαρξ, δηλαδή ότι η Δημοκρατική Πολιτεία είναι ο πλησιέστερος σταθμός προς την δικτατορία του προλεταριάτου.

Βέβαια η δημοκρατία αυτή δεν εξαφανίζει την κυριαρχία του κεφαλαίου και συνεπώς ούτε την καταπίεση των μαζών και την πάλη των τάξεων οδηγεί όμως μοιραία σε μία επέκταση, ένταση και ανάπτυξη του αγώνα αυτού ώστε μόλις δοθεί η ευκαιρία για την ικανοποίηση των θεμελιωδών συμφερόντων των καταπιεζομένων μαζών, η ευκαιρία αυτή πραγματοποιείται μοιραία και αποκλειστικά με την μορφή της δικτατορίας του προλεταριάτου, της καθοδήγησης των μαζών αυτών από το προλεταριάτο. Αυτά για ολόκληρη την Δεύτερη Διεθνή ήταν «ξεχασμένα λόγια» του Μαρξισμού, και η παραμέληση τους αποδεικνύεται φανερά από την ιστορία του Μενσεβικικού κόμματος στους πρώτους μήνες της Ρωσικής επανάστασης του 1917.

Για το ζήτημα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας σε συνδυασμό με την εθνική σύνθεση του πληθυσμού, ο Ένγκελς γράφει:

«Τι θα προκύψει στη θέση της σημερινής Γερμανίας με το αντιδραστικό μοναρχικό σύνταγμα της και με τον εξίσου αντιδραστικό χωρισμό σε μικρά κράτη που διαιωνίζει τον χαρακτήρα του «Πρωσισμού» αντί να τα συγχωνεύσει σε μία Γερμανία ενιαία; Κατά τη γνώμη μου το προλεταριάτο μπορεί να χρησιμοποιήσει μόνο τον τύπο μιας και αδιαίρετης δημοκρατίας.

Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία είναι βέβαια, ως σύνολο μια ανάγκη για την τεράστια έκταση των Ηνωμένων Πολιτειών, αλλά για τα Ανατολικά Κράτη γίνεται εμπόδιο. Θα ήταν πρόοδος για την Αγγλία, όπου τέσσερις εθνότητες κατοικούν στα δύο νησιά και όπου αν και υπάρχει ένα Κοινοβούλιο, υπάρχουν όμως τρία νομοθετικά συστήματα. Από πολύ καιρό όμως έγινε εμπόδιο στην μικρή Ελβετία, και αν εκεί η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία είναι ακόμη ανεκτή, αυτό συμβαίνει μόνο γιατί η Ελβετία μένει ευχαριστημένη με τον ρόλο ενός τελείως παθητικού μέλους του Ευρωπαϊκού Κρατικού συστήματος. Για τη Γερμανία μία ομοσπονδιακή διοίκηση κατά το Ελβετικό σύστημα θα ήταν ένα μεγάλο βήμα προς τα πίσω. Δυο σημεία διακρίνουν το Ομοσπονδιακό Κράτος από ένα Κράτος ενιαίο : κάθε ιδιαίτερο κράτος μέσα στην ομοσπονδία έχει τη δική του αστική και ποινική νομοθεσία, το δικό του ιδιαίτερο δικαστικό σύστημα -και δεύτερο ότι δίπλα στη λαϊκή Βουλή, υπάρχει μια βουλή από αντιπροσώπους των Κρατών στην οποία κάθε διαμερίσμα ψηφίζει ξεχωριστά χωρίς να λαμβάνει υπ' όψιν του τα γειτονικά του διαμερίσματα.»

Στη Γερμανία το Ομοσπονδιακό Κράτος είναι ένα μεταβατικό στάδιο προς το τελείως ενιαίο Κράτος και η «εκ των άνω επανάσταση» του 1886 και 1870 δεν πρέπει να καταργηθεί με μια οπισθοδρόμηση, αλλά πρέπει να συμπληρωθεί με «ένα κίνημα εκ των κάτω».

Ο Ένγκελς όχι μόνο δεν δείχνει αδιαφορία για το ζήτημα της μορφής του Κράτους, αλλά απεναντίας αναλύει με τη μεγαλύτερη προσοχή όλες τις μεταβατικές μορφές, για να εξακριβώσει από τους συγκεκριμένους ιστορικούς χαρακτήρες της κάθε ξεχωριστής περίπτωσης, από που και πού κάθε μεταβατική μορφή εξελίσσεται.

Ο Ένγκελς καθώς και ο Μαρξ, υπερασπίζεται από την άποψη του προλεταριάτου και της προλεταριακής επανάστασης τον δημοκρατικό συγκεντρωτισμό, την μία και αδιαίρετη δημοκρατία. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία θεωρείται απ' αυτόν ότι είναι η εξαίρεση και εμπόδιο στην εξέλιξη, η μεταβατική μορφή μεταξύ μοναρχίας και συγκεντρωτικής δημοκρατίας, ένα προοδευτικό βήμα υπό ορισμένες συνθήκες και μέσα σ αυτές τις ορισμένες συνθήκες τοποθετεί το πρόβλημα των εθνότητων.

Ο Ένγκελς και ο Μαρξ παρ όλη τους την ανηλεή κριτική κατά της αντίδρασης των μικρών Κρατών, που συχνά, σε ορισμένες συγκεκριμένες περιπτώσεις είναι κρυμμένη κάτω από τον πέπλο του εθνικού ζητήματος, δεν προσπαθούν καθόλου να αγνοήσουν το εθνικό ζήτημα- λάθος το οποίον διαπράττουν πολύ συχνά οι Ολλανδοί και Πολωνοί μαρξιστές, αν και το σημείο της αφετηρίας τους, η αντιπολίτευση τους στον στενό, μικροαστικό εθνικισμό των μικρών Κρατών «τους», είναι πολύ ορθή.

Ακόμη και στην Αγγλία, που οι γεωγραφικοί όροι, η κοινή γλώσσα και η ιστορία πολλών αιώνων φαίνεται ότι θα είχε λύσει το εθνικό ζήτημα των τοπικών διαιρέσεων-ακόμη και εκεί ο Ένγκελς αναγνωρίζει ως φανερό γεγονός ότι το εθνικό ζήτημα δεν τελείωσε ακόμη και παραδέχεται κατά συνέπεια, ότι η εγκαθίδρυση μιας ομοσπονδιακής δημοκρατίας θα ήταν ένα «προοδευτικό» βήμα. Πραγματικά δεν βλέπουμε καμία προσπάθεια αποφυγής της κριτικής των κακών μιας Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας, ούτε πάλι μια προπαγάνδα απροκάλυπτη υπέρ της ενιαίας και συγκεντρωτικής Δημοκρατίας.

Η αντίληψη όμως του Ένγκελς για την συγκεντρωτική δημοκρατία δεν έχει τον γραφειοκρατικό εκείνο χαρακτήρα που της αποδίδουν οι μικροαστοί ιδεολόγοι (συμπεριλαμβανομένων και των αναρχικών).

Ο Συγκεντρωτισμός, κατά τον Ένγκελς, δεν αποκλείει καθόλου μια ευρεία τοπική αυτονομία, που είναι σαν εκούσια άμυνα της ενότητας του Κράτους από τις κοινότητες και τα διαμερίσματα, και επιτρέπει την τελεία κατάργηση κάθε γραφειοκρατίας και κάθε «επιβολής» εκ των άνω.

«Θέλουμε λοιπόν μια ενιαία Δημοκρατία (γράφει ο Ένγκελς εκθέτοντας τις απόψεις του Μαρξισμού για το ζήτημα του Κράτους) όχι όμως όπως είναι η σημερινή Γαλλική Δημοκρατία, που στο βάθος, δεν είναι άλλο παρά η Αυτοκρατορία του 1798, χωρίς Αυτοκράτορα. Από το 1792 έως το 1798 κάθε γαλλικό διαμέρισμα, κάθε κοινότητα, είχε τέλεια αυτοδιοίκηση κατά το Αμερικανικό σύστημα και αυτό ακριβώς ζητούμε κι' εμείς.

Η Αμερική, η πρώτη Γαλλική Δημοκρατία και ακόμη σήμερα ο Καναδάς, και η Αυστραλία και άλλες Αγγλικές Κτήσεις, μας δείχνουν πως πρέπει να οργανωθεί η τοπική αυτοδιοίκηση και πως είναι δυνατόν να λείψει η γραφειοκρατία. Η επαρχιακή αυτή και κοινοτική αυτοδιοίκηση είναι θεσμός πολύ πιο ελεύθερος από την Ελβετική Ομοσπονδία παραδείγματος χάριν, στην οποία, είναι βέβαια κάθε Καντόνι αρκετά ανεξάρτητο από τον Σύνδεσμο (δηλαδή από το Ομοσπονδιακό Κράτος ως σύνολο), είναι όμως ανεξάρτητο και από το διαμέρισμα και την κοινότητα. Η Κυβέρνηση του Καντονιού διορίζει τους άρχοντες των διαμερισμάτων, πράγμα που δεν γίνεται στις Αγγλικές χώρες, και που εμείς, στη χώρα μας πρέπει στο μέλλον να το καταργήσουμε τελείως, καθώς και τα Πρωσικά Landrate (Συμβούλια Τοπικά) και Regierungrate (Συμβούλια της Επικράτειας) δηλαδή όλους τους άρχοντες που διορίζονται εκ των άνω».

Προτείνει λοιπόν ο Ένγκελς την ακόλουθη διατύπωση του άρθρου του προγράμματος σχετικά με την αυτοδιοίκηση : «Τελεία αυτοδιοίκηση για τις επαρχίες, διαμερίσματα και κοινότητες με άρχοντες εκλεγμένους με καθολική ψηφοφορία, κατάργηση όλων των τοπικών και επαρχιακών αρχών που διορίζονται από το Κράτος».

Στην Πράβδα της 28 Μαΐου 1917, που παύτηκε από την Κυβέρνηση του Κερένσκυ και των άλλων «σοσιαλιστών» Υπουργών, μου δόθηκε η ευκαιρία να εξηγήσω πώς στο σημείο αυτό (όχι βέβαια μόνο σαυτό) οι ψευτο-σοσιαλιστές αντιπρόσωποι της ψευτο-επαναστατικής ψευτοδημοκρατίας, πρόδωσαν με σκανδαλώδη τρόπο την δημοκρατία. Φυσικά οι άνθρωποι αυτοί που συμάχησαν με την ιμπεριαλιστική καπιταλιστική τάξη, έμειναν κουφοί στην κριτική αυτή.

Έχει ξεχωριστή σημασία να σημειώσουμε πώς ο Ένγκελς, οπλισμένος με ακριβή γεγονότα, αποκρούει με ένα ζωντανό παράδειγμα την πρόληψη που είναι πολύ διαδεδομένη, προπάντων στους δημοκράτες της μικροαστικής τάξης, ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία φέρνει αναγκαστικά μεγαλύτερη ελευθερία από μια συγκεντρωτική δημοκρατία. Αυτό δεν είναι σωστό. Τα γεγονότα που αναφέρει ο Ένγκελς για την συγκεντρωτική Γαλλική Δημοκρατία του 1792-98 και την Ομοσπονδιακή Ελβετία αποδεικνύουν το αντίθετο. Η πραγματικά δημοκρατική συγκεντρωτική δημοκρατία έδωσε περισσότερη ελευθερία από την ομοσπονδιακή δημοκρατία -με απλά λόγια τη μεγαλύτερη τοπική ελευθερία, απ' όσες ξέρουμε απ' την ιστορία, την έδωσε η συγκεντρωτική δημοκρατία και όχι μια Δημοκρατία Ομοσπονδιακή.

Έως τώρα στη φιλολογία και στη δράση τον κόμματος μας δεν δόθηκε αρκετή προσοχή σ' αυτό το γεγονός, καθώς και σ' ολόκληρο το ζήτημα της ομοσπονδιακής και συγκεντρωτικής δημοκρατίας και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

5. Ο Πρόλογος του 1891 στο βιβλίο του Μαρξ «Ο Εμφύλιος πόλεμος στη Γαλλία»

Στον πρόλογο που κάνει στην τρίτη έκδοση του Εμφυλίου Πολέμου στη Γαλλία (ο πρόλογος χρονολογείται από τις 18 Μαρτίου 1891, και δημοσιεύθηκε πρώτη φορά στη Neue Zeit), ο Ένγκελς μαζί με άλλα ενδιαφέροντα ζητήματα σχετικώς με το Κράτος, μας δίνει μια θαυμαστή περίληψη των διδαγμάτων της Κομμούνας. Η περίληψη αυτή επιβεβαιωμένη από όλη την πείρα της περιόδου των είκοσι χρονών που χωρίζουν τον συγγραφέα από την Κομμούνα και στρεφόμενη

κυρίως εναντίον της «προληπτικής πίστεως προς το Κράτος» που ήταν τόσο απλωμένη στη Γερμανία, μπορεί πολύ σωστά να ονομασθεί η τελευταία λέξη του Μαρξισμού για το ζήτημα που εξετάζουμε.

Στη Γαλλία, παρατηρεί ο Ένγκελς, οι εργάτες οπλίζονταν ύστερα από κάθε επανάσταση. «Συνεπώς το πρώτο έργο τον κάθε αστού που ήταν επικεφαλής του Κράτους ήταν ο αφοπλισμός των εργατών. Έτσι ύστερα από κάθε επανάσταση που κέρδιζαν οι εργάτες μια νέα πάλη προέκυπτε που τελείωνε κάθε φορά με την ήττα τους...»

Συνοψίζεται εδώ η πείρα των αστικών επαναστάσεων, με τρόπο τόσο σύντομο όσο και εκφραστικό. Η ουσία όλου του ζητήματος- καθώς και του ζητήματος του Κράτους-δηλαδή αν έχει όπλα η καταπιεζόμενη τάξη, εκτίθεται εδώ με θαυμάσιο τρόπο. Αυτό ακριβώς είναι το ουσιώδες σημείο που τις πιο πολλές φορές αγνοούν και οι καθηγητές που βρίσκονται κάτω από την επιρροή της καπιταλιστικής ιδεολογίας και οι δημοκράτες της μικροαστικής τάξης. Στη Ρωσική Επανάσταση του 1917, η τιμή ότι πρόδωσε το μυστικό των αστικών επαναστάσεων ανήκει στον «Μενσεβίκο» και αυτοκαλούμενο «Μαρξιστή» Τσερετέλι. Στον «ιστορικό του λόγο της 9^{ης} (22ας) Ιουνίου ο Τσερετέλλι ανακοίνωσε την απόφαση της πλουτοκρατίας να αφοπλίσει τους εργάτες της Πετρούπολης παρουσιάζοντας εννοείται την απόφαση αυτή ως δική του και ως ζωτική ανάγκη του Κράτους.

Ο ιστορικός λόγος του Τσερετέλλι στις 9 (22) Ιουνίου θα είναι για κάθε ιστορικό της Επανάστασης του 1917 μία από τις φανερότερες αποδείξεις ότι ο συνασπισμός των σοσιαλεπαναστατών και των μενσεβίκων υπό την αρχηγία τον κ. Τσερετέλλι, ετάχθη με το μέρος της καπιταλιστικής τάξης, εναντίον του επαναστατικού προλεταριάτου.

Μια άλλη παρατήρηση του Ένγκελς, σχετικά με το ζήτημα του Κράτους, αναφέρεται στη θρησκεία. Είναι γνωστό ότι ή Γερμανική Σοσιαλδημοκρατία, ανάλογα με τον βαθμό της κατάπτωσης της και της οπορτουνιστικής κατευθύνσεώς της, έπεφτε ολοένα περισσότερο στην υποκριτική παρερμηνεία της περίφημης αρχής ότι «η θρησκεία είναι ιδιωτική υπόθεση. Δηλαδή η αρχή αυτή καταντούσε να σημαίνει ότι ακόμη και για το Κόμμα του επαναστατικού προλεταριάτου το ζήτημα της θρησκείας ήταν ιδιωτική υπόθεση. Και ακριβώς αυτή την τελεία προδοσία του επαναστατικού προγράμματος του προλεταριάτου, καταπολέμησε ο Ένγκελς. Στα 1891 είδε μόνο τις πρώτες αρχές του οπορτουνισμού μέσα στο κόμμα του και γι αυτό εκφράζεται στο ζήτημα τούτο με προφύλαξη.

«Με το γεγονός ότι στην Κομμούνα είχαν θέση, σχεδόν αποκλειστικά, μόνο εργάτες ή αναγνωρισμένοι αντιπρόσωποι των εργατών, οι αποφάσεις της διακρίνονταν από τον τελειώς προλεταριακό τους χαρακτήρα. Οι αποφάσεις αυτές ή καθιέρωναν μεταρρυθμίσεις που η δημοκρατική πλουτοκρατία είχε αποκρούσει μόνο από ταπεινή δειλία, άλλα που αποτελούσαν το αναγκαίο θεμέλιο για την ελεύθερη δράση της εργατικής τάξης. Τέτοια, παραδείγματος χάρη, ήταν η παραδοχή της αρχής ότι σε σχέση με το Κράτος η θρησκεία είναι απλώς ιδιωτική υπόθεση. Η η Κομμούνα έθετε σε εφαρμογή διατάγματα απευθείας για τα συμφέροντα της εργατικής τάξης και, έτσι άνοιγε βέβαια βαθιές πληγές στο παλιό κοινωνικό σώμα».

Ο Ένγκελς τονίζει ιδιαίτερα τις λέξεις «σε σχέση με το Κράτος», δίνοντας έτσι όχι απλώς έναν υπαινιγμό, αλλά ένα φανερό χτύπημα στον γερμανικό οπορτουνισμό που είχε διακηρύξει ότι η θρησκεία είναι ιδιωτική υπόθεση σε σχέση με το κόμμα, ταπεινώνοντας έτσι το κόμμα του επαναστατικού προλεταριάτου στο, επίπεδο των πιο επιπόλαιων μικροαστών οπαδών της «ελεύθερης σκέψης» που είναι πρόθυμοι να δεχτούν ένα μη - θρησκευτικό Κράτος, αλλά

αρνούνται κάθε αγώνα του κόμματος εναντίον του θρησκευτικού δηλητηρίου που ναρκώνει τον λαό.

Ο ιστορικός του μέλλοντος που θα ερευνήσει τις ριζικές αιτίες της αισχρής χρεοκοπίας της Γερμανικής Σοσιαλδημοκρατίας στα 1914, θα βρει πολλά ενδιαφέροντα στο σημείο αυτό, αρχίζοντας από τα άρθρα του πνευματικού αρχηγού του Κόμματος, του Κάουτσκι, που ανοίγουν την πόρτα πλατειά στον οπορτουνισμό και τελειώνοντας στην στάση τον Κόμματος απέναντι τον Los-von-Kirche-Bewegung (το κίνημα για την εκτόπιση της Εκκλησίας) στα 1913.

Ας δούμε όμως πώς, είκοσι χρόνια ύστερα από την Κομμούνια, ο Ένγκελς συνοψίζει τα διδάγματά της προς το αγωνιζόμενο προλεταριάτο.

Αυτά είναι τα διδάγματα στα οποία ο Ένγκελς δίνει θεμελιώδη σημασία.

«Ακριβώς αυτή η καταπιεστική δύναμη της παλιάς συγκεντρωτικής Κυβέρνησης, ο στρατός, η πολιτική αστυνομία, η γραφειοκρατία που ο Ναπολέων δημιούργησε στα 1798, και που από τότε, κάθε νέα Κυβέρνηση χρησιμοποίησε ως απαραίτητο όπλο εναντίον των αντίπαλων της- ακριβώς αυτή η δύναμη θα έπεφτε σε όλη τη Γαλλία όπως έπεσε στο Παρίσι.

Η Κομμούνια ήταν υποχρεωμένη να αναγνωρίσει αμέσως ότι η εργατική τάξη, αφού κατέλαβε την εξουσία δεν μπορούσε να εξακολουθήσει τις κυβερνητικές λειτουργίες με τον παλιό μηχανισμό ότι για να μη χάσει πάλι την νεοαποκτημένη κυριαρχία της, η εργατική τάξη έπρεπε, απ' το ένα μέρος να σαρώσει ολόκληρη την παλιά καταπιεστική μηχανή που έως τότε είχε χρησιμοποιηθεί εναντίον της, και από το άλλο μέρος να εξασφαλισθεί απέναντι των δικών της αντιπρόσωπων και υπαλλήλων, καθιερώνοντας την αρχή ότι όλοι, χωρίς εξαίρεση, μπορούν σε κάθε στιγμή να ανακληθούν».

Ο Ένγκελς τονίζει άλλη μια φορά ότι όχι μόνο σε μία Μοναρχία, αλλά και σε μια δημοκρατική πολιτεία, το Κράτος μένει Κράτος, δηλαδή διατηρεί το θεμελιώδες και χαρακτηριστικό στοιχείο του, που είναι η μεταμόρφωση των αρχόντων –«των υπηρετών της κοινωνίας»-και των οργάνων του σε κυβερνήτες της κοινωνίας.

«Εναντίον της μοιραίας αυτής μεταμόρφωσης όλων των κυβερνητικών συστημάτων που είχαν υπάρξει έως τότε, δηλαδή της μεταμορφώσεως του Κράτους και των οργάνων του από υπηρέτες σε κυβερνήτες της κοινωνίας, η κομμούνια χρησιμοποίησε δύο αποτελεσματικά μέσα. Πρώτον διόριζε σε όλες τις θέσεις, διοικητικές, δικαστικές, και εκπαιδευτικές πρόσωπα εκλεγόμενα με καθολική ψηφοφορία, καθιερώνοντας συγχρόνως το δικαίωμα της ανάκλησης σε κάθε στιγμή των εκλεγέντων από τους εκλογείς των. Δεύτερον πλήρωνε όλους τους υπαλλήλους, ανώτερους και κατώτερους, με το ίδιο ημερομίσθιο που έπαιρναν και οι άλλοι εργάτες. Ο μεγαλύτερος μισθός που πλήρωνε η Κομμούνια ήταν 6.000 φράγκα¹

Έτσι δημιουργήθηκε ένας αποτελεσματικός φραγμός κατά της θεσιθηρίας και του καριερισμού», χωρίς να αναφέρουμε τις υποχρεωτικές εντολές που επέβαλλε η Κομμούνια στους εκλεγόμενους σε αντιπροσωπευτικούς θεσμούς».

Ο Ένγκελς καθορίζει εδώ τα όρια μεταξύ μιας δημοκρατίας που μεταμορφώνεται σε Σοσιαλισμό και του Σοσιαλισμού. Για την καταστροφή του Κράτους πρέπει να μετατραπούν οι λειτουργίες της δημόσιας υπηρεσίας σε απλές λειτουργίες έλεγχου και λογιστικής που θα μπορεί

¹ Δηλαδή περίπου 2.400 ρούβλια το χρόνο ή σύμφωνα με τις σημερινές (1917) ανταλλακτικές τιμές στη Ρωσία 6.000 ρούβλια. Οι Μπολσεβίκοι που πρότειναν 9.000 ρούβλια μισθό για τα μέλη της κάθε Τοπικής Δούμας κάνουν ασυγχώρητο λάθος, ενώ έπρεπε να προτείνουν ως ανώτατο μισθό 6.000 ρούβλια για όλους τους δημοσίους υπαλλήλους –ποσό που είναι τελείως αρκετό για τον καθένα. (Ο Συγγραφέας)

να τις εκτελεί η μεγάλη πλειοψηφία του πληθυσμού ή και κάθε άτομο. Και για να εκμηδενισθούν τελείως οι πολιτικοί τυχοδιώχτες, πρέπει να γίνει αδύνατο, με τον μικρό μισθό, οι δημόσιες υπηρεσίες να χρησιμοποιηθούν ως βάθρο για να πηδούν στις επικερδείς θέσεις των τραπεζών και των Μετοχικών Εταιρειών, όπως γίνεται γενικά στις πιο ελευθερές καπιταλιστικές χώρες..

Ο Ένγκελς όμως δεν κάνει το λάθος που κάνουν μερικοί μαρξιστές για το ζήτημα του δικαιώματος της αυτοδιοίκησης ενός έθνους, ότι δηλαδή αυτό είναι αδύνατο μέσα στον Καπιταλισμό και θα είναι περιττό στο Σοσιαλισμό.

Η πνευματώδης ίσως, πραγματικά όμως εσφαλμένη, αυτή γνώμη θα μπορούσε να εφαρμοσθεί για κάθε δημοκρατικό θεσμό, καθώς και για την πληρωμή μικρών μισθών στους υπαλλήλους γιατί όσο διαρκεί η ζωή του καπιταλισμού μία τελεία δημοκρατία είναι αδύνατη, ενώ στον Σοσιαλισμό κάθε πολιτική δημοκρατία εξαφανίζεται.

Αυτό είναι ένα σόφισμα ανάλογο με το παλιό έξυπνο πρόβλημα ποτέ ένας άνθρωπος γίνεται φαλακρός, όταν του βγάζουν μία-μία τρίχα απ' τα μαλλιά του.

Η εξέλιξη της δημοκρατίας μέχρι τέλους, η αναζήτηση των τύπων, της εξέλιξης αυτής, η πρακτική τους απόδειξη-όλα αυτά περιλαμβάνονται στον αγώνα για την Κοινωνική Επανάσταση. Αν τα πάρουμε χωριστά, ο Σοσιαλισμός δεν φέρνει καμιά Δημοκρατία. Στην σημερινή όμως ζωή η Δημοκρατία δεν πρέπει να «παίρνεται μόνη της» πρέπει να «παίρνεται μαζί» με άλλα πράγματα, πρέπει να επεκτείνεται η επιρροή της και στο οικονομικό μέρος έτσι θα επιταχυνθεί η μεταμόρφωση της οικονομικής ζωής, η οποία θα υποστεί επίσης την επίδραση της οικονομικής εξέλιξης. Αυτή είναι ή διαλεκτική μέθοδος της σημερινής ζωντανής ιστορίας. Ο Ένγκελς εξακολουθεί :

«Η συντριβή (Sprebbug) αυτή του παλιού κυβερνητικού μηχανισμού και η αντικατάσταση του από ένα νέο, πραγματικά δημοκρατικό, περιγράφεται λεπτομερώς στο τρίτο μέρος του Εμφύλιου Πολέμου. Θα ήταν αναγκαίο να ασχοληθούμε άλλη μία φορά με λίγα λόγια γιαυτό το σημείο, δηλαδή, για μερικά στοιχεία της αντικατάστασης αυτής, γιατί στην Γερμανία η προληπτική πίστη προς το Κράτος πέρασε πια τα όρια της φιλοσοφίας και μπήκε στην γενική συνείδηση της πλουτοκρατίας και ακόμη και πολλών εργατών. Σύμφωνα με την διδασκαλία των φιλόσοφων, το Κράτος «είναι η πραγματοποίηση της ιδέας» ή κατά μετάφραση στη Θεολογική γλώσσα «το Βασίλειο του Θεού επί της Γης» το Κράτος είναι «ο αγρός, στον οποίον καρποφορεί ή αιώνια αλήθεια και δικαιοσύνη». Και έτσι γεννιέται μια προληπτική υποταγή στο Κράτος-μια προληπτική υποταγή που ριζώνεται πολύ εύκολα γιατί ο λαός είναι συνηθισμένος, από την κούνια του, να σκέπτεται ότι οι υποθέσεις και τα συμφέροντα ολόκληρης της κοινωνίας δεν μπορούν να κυβερνηθούν και να προστατευθούν αλλιώς παρά μόνο με τον τρόπο που υπάρχει-δηλαδή δια μέσω του Κράτους και των καλοπληρωμένων υπαλλήλων του. Ο κόσμος νομίζει ότι κάνει παρά πολύ μεγάλο βήμα προς τα εμπρός, αν αποτινάξει την πίστη στην κληρονομική Μοναρχία και ασπασθεί μια δημοκρατική πολιτεία. Στην πραγματικότητα, το Κράτος δεν είναι τίποτε άλλο παρά μηχανισμός καταπίεσης της μιας τάξης από την άλλη, τόσο στην Μοναρχία, όσο και στην Δημοκρατική Πολιτεία, χωρίς την παραμικρή διάφορα. Η καλύτερα το Κράτος είναι μια αρρώστια που κληρονομάει το προλεταριάτο όταν βγει νικηφόρο στον αγώνα για την κυριαρχία της τάξης του. Το νικηφόρο προλεταριάτο, ακριβώς όπως ή Κομμούνα, θα υποχρεωθεί αμέσως να κόψει τα κακά στοιχεία της αρρώστιας αυτής, έως ότου μια νέα γενιά, μεγαλώσει μέσα σε νέες κι ελεύθερες κοινωνικές συνθήκες, θα έχει την ικανότητα να συντρίψει όλα τα άχρηστα παλιά σκουπίδια της Κρατικής οργάνωσης».

Ο Ένγκελς καθιστά προσεκτικούς τους Γερμανούς, όταν η Μοναρχία αντικατασταθεί από την Δημοκρατία, να μη ξεχνούν τις βασικές σοσιαλιστικές αρχές για το ζήτημα του Κράτους γενικώς.

Τα λόγια του είναι σήμερα ένα άμεσο μάθημα για τους κ. κ. Τσερετέλλι και Τσέρνωφ, που με την τακτική του συμβιβασμού τους απέδειξαν μία προληπτική πίστη και σεβασμό απέναντι τον Κράτους !

Αλλά δύο σημεία. 1) Όταν ο Ένγκελς λέει ότι στο δημοκρατικό πολίτευμα «χωρίς την παραμικρή διαφορά» από μία Μοναρχία, το Κράτος εξακολουθεί να είναι ένας «μηχανισμός καταπίεσης μίας τάξης από την άλλη», αυτό δεν σημαίνει καθόλου ότι η μορφή της καταπίεσης είναι κάτι αδιάφορο για το προλεταριάτο, όπως «διδάσκουν» μερικοί αναρχικοί. Μια πλατύτερη, πιο ελεύθερη και φανερό μορφή της πάλης των τάξεων και της καταπίεσης μιας τάξης από την άλλη, βοηθάει πάρα πολύ το προλεταριάτο στον αγώνα του για την εκμηδένιση όλων των τάξεων. 2) Το ζήτημα γιατί μόνο μια καινούρια γενεά θα είναι ικανή να σαρώσει τελείως τον παλιό σκελετό του Κράτους, αυτό είναι συνδεδεμένο με το ζήτημα της εγκατάλειψης της Δημοκρατίας, στο οποίο ερχόμαστε τώρα.

6. Πως σκέπτεται ο Ένγκελς για την εξαφάνιση του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Ο Ένγκελς βρήκε την ευκαιρία να μιλήσει για το ζήτημα αυτό, εξετάζοντας αν είναι «επιστημονικός» σωστός ο όρος «σοσιαλδημοκράτης».

Στην εισαγωγή που γράφει στην έκδοση των άρθρων του μετά το 70 για διάφορα ζητήματα, και, κυρίως για ζητήματα διεθνή («Internationales aus dem Volkstaat») που έχει ημερομηνία 3 Ιανουαρίου 1894, (δηλαδή ενάμιση χρόνο πριν πεθάνει), ο Ένγκελς έγραφε ότι σε όλα του τα άρθρα μεταχειρίζεται την λέξη «κομμουνιστής» και όχι «σοσιαλδημοκράτης», γιατί εκείνη την εποχή σοσιαλδημοκράτες ονομάζονταν οι οπαδοί του Προυντόν στη Γαλλία και του Λασσάλ στη Γερμανία.

«Ο Μαρξ και εγώ (εξακολουθεί ο Ένγκελς) δεν μπορούσαμε βέβαια να μεταχειρισθούμε αυτόν τον όρο για να διατυπώσουμε την ξεχωριστή άποψη μας. Σήμερα τα πράγματα άλλαξαν και η λέξη αυτή (σοσιαλδημοκράτης) μπορεί να συγχωρηθεί, αν και εξακολουθεί να είναι ανακριβής (unpassend, κατά λέξη, ανακόλουθος) για ένα κόμμα που το οικονομικό του πρόγραμμα δεν είναι απλώς και γενικώς σοσιαλιστικό (κοινωνιστικό), άλλα συγκεκριμένα κομμουνιστικό-για ένα κόμμα που ο τελικός του πολιτικός σκοπός είναι η εξαφάνιση ολοκλήρου του Κράτους και συνεπώς και της Δημοκρατίας. Αλλά τα ονόματα των πραγματικών πολιτικών κομμάτων δεν ανταποκρίνονται ποτέ τελείως στα γεγονότα : το κόμμα εξελίσσεται, το όνομα μένει».

Ο διαλεκτικός Ένγκελς μένει πιστός στην διαλεκτική μέθοδο έως την τελευταία ημέρα της ζωής του. Ο Μαρξ και εγώ, λέει, είχαμε ένα θαυμάσιο, επιστημονικό, σωστό όνομα του κόμματος, αλλά δεν υπήρχε πραγματικό κόμμα, δηλαδή, δεν υπήρχε κόμμα της προλεταριακής μάζας.

Σήμερα, στο τέλος του 19ου αιώνα, υπάρχει ένα πραγματικό κόμμα, αλλά το όνομα του δεν είναι σωστό. Δεν πειράζει όμως, μπορεί να «συγχωρηθεί», αρκεί το κόμμα να αναπτυχθεί, αρκεί να μη συγκαλυφθεί η επιστημονική ανακρίβεια του ονόματος του, και να μη εμποδίσει την ανάπτυξη του προς την ορθή κατεύθυνση.

Μπορεί ίσως κανείς έξυπνος ευφυολόγος να θελήσει να παρηγορήσει εμάς τους Μπολσεβίκους με τον τρόπο του Ένγκελς : έχουμε ένα πραγματικό κόμμα που αναπτύσσεται αξιοθαύμαστα, το ανούσιο και βάρβαρο όνομα «Μπολσεβικό» μπορεί «να συγχωρηθεί» αν και δεν εκφράζει τίποτε παρά το τυχαίο γεγονός ότι στην Συνδιάσκεψη Βρυξελλών-Λονδίνου στα 1903 είχαμε την πλειοψηφία (Bolshinstvo). Ίσως σήμερα που οι καταδιώξεις του κόμματος που έγιναν τον Ιούλιο και Αύγουστο από τους δημοκρατικούς και «επαναστατικούς» μικροαστούς, έδωσαν στη λέξη «μπολσεβίκος» ένα παγκόσμιο σεβασμό, όπως επίσης οι καταδιώξεις αυτές σημείωσαν ένα τόσο μεγάλο ιστορικό βήμα προς τα εμπρός που έκανε το κόμμα μας στην σημερινή του εξέλιξη-ίσως

σήμερα θα δίσταζα να επαναλάβω την πρόταση που έκανα τον Απρίλιο, να αλλάξουμε το όνομα τον κόμματος μας. Θα προτιμούσα να προτείνω ένα συμβιβασμό στους συντρόφους μας, να ονομασθούμε Κομμουνιστικό Κόμμα, αλλά να κρατήσουμε το Μπολσεβικικό εντός παρένθεσης.... Αλλά το ζήτημα του ονόματος του κόμματος έχει ασύγκριτα μικρότερη σημασία από το ζήτημα της σχέσης του επαναστατικού προλεταριάτου προς το Κράτος.

Στις καθημερινές συζητήσεις για το Κράτος γίνεται διαρκώς το λάθος αυτό που μας δείχνει ο Ένγκελς, και που αναφέραμε παραπάνω. Δηλαδή λησμονείται διαρκώς ότι η καταστροφή του Κράτους φέρνει επίσης και την καταστροφή της Δημοκρατίας, ότι ο μαρασμός του Κράτους σημαίνει επίσης και μαρασμό της Δημοκρατίας. Εκ πρώτης όψεως αυτό φαίνεται πολύ παράξενο και ακατανόητο. Ίσως αλήθεια αρχίσει κανείς να φοβάται μήπως εμείς περιμένουμε μια τέτοια κοινωνία, στην οποία δεν θα είναι σεβαστή η αρχή της διοίκησης της πλειοψηφίας -γιατί τι άλλο είναι ή δημοκρατία, παρά η αναγνώριση αυτής της αρχής

Όχι, Δημοκρατία δεν είναι η διοίκηση της πλειοψηφίας. Όχι, η Δημοκρατία είναι Κράτος που αναγνωρίζει την υποδούλωση της μειοψηφίας στην πλειοψηφία, δηλαδή, μια οργάνωση για την συστηματική χρήση της βίας από μια τάξη εναντίον άλλης, από ένα μέρος του πληθυσμού κατά του άλλου.

Τελικός μας σκοπός είναι η καταστροφή του Κράτους, δηλαδή, η καταστροφή κάθε οργανωμένης και συστηματικής βίας, κάθε μορφής της βίας εν γένει εναντίον οποιουδήποτε. Δεν περιμένουμε να έλθει μια κοινωνία στην οποία δεν θα λαμβάνεται υπ' όψιν η αρχή της υποταγής της μειοψηφίας στην πλειοψηφία. Επιδιώκοντας όμως τον Σοσιαλισμό, έχουμε την πεποίθηση ότι αυτός θα εξελιχθεί έπειτα σε Κομμουνισμό και τότε θα λείπει κάθε ανάγκη βίας για την υποταγή ενός ανθρώπου σε άλλον, μιας μερίδας της κοινωνίας σε άλλη, γιατί οι άνθρωποι θα συνηθίσουν, σιγά-σιγά να δέχονται τους στοιχειώδεις όρους της κοινωνικής ζωής χωρίς βία και χωρίς υποταγή.

Για να τονίσει την σημασία αυτής της συνηθείας, ο Ένγκελς μιλάει για μια νέα γενεά «που μεγαλώνει μέσα σε νέους και ελεύθερους κοινωνικούς όρους και θα είναι ικανή να συντρίψει όλα τα άχρηστα σκουπίδια της Κρατικής οργάνωσης» -κάθε είδους Κράτος, επομένως και το Δημοκρατικό Κράτος.

Για να διαφωτίσουμε το σημείο αυτό, θα εξετάσουμε το ζήτημα των οικονομικών βάσεων του μαρασμού του Κράτους

V. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ ΚΑΙ Ο ΜΑΡΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Λεπτομερέστατη ανάλυση του ζητήματος αυτού μας δίνει ο Μαρξ στην Κριτική του Προγράμματος της Gotha (επιστολή προς τον Μπράκε, στις 15 Μαΐου 1875 που δημοσιεύθηκε μόλις στα 1891 στην Neue Zeit). Το πολεμικό μέρος του αξιοσημείωτου αυτού έργου, που είναι μία κριτική του Λασσαλισμού, έχει επισκιάσει, για να πούμε έτσι, το θετικό του μέρος, δηλαδή την ανάλυση της σχέσης που έχει η ανάπτυξη του Κομμουνισμού με τον μαρασμό του Κράτους.

1. Διατύπωση του ζητήματος από τον Μαρξ.

Όταν κανείς συγκρίνει με επιπολαιότητα την επιστολή του Μαρξ προς τον Μπράκε (15 Μαΐου 1875) με την επιστολή του Ένγκελς προς τον Μπέμπελ (28 Μαρτίου 1875) για την οποία μιλήσαμε παραπάνω θα νομίσει ότι ο Μαρξ ήταν πολύ περισσότερο υποστηρικτής του Κράτους παρά ο Ένγκελς, και ότι η διαφορά της γνώμης των στο ζήτημα του Κράτους είναι πολύ σημαντική.

Ο Ένγκελς υποδεικνύει στον Μπέμπελ ότι πρέπει να εγκαταλειφθεί όλη η φλυαρία περί Κράτους ότι η λέξη "Κράτος" πρέπει να αφαιρεθεί από το πρόγραμμα και να αντικατασταθεί με την λέξη "Κοινοκτημοσύνη" ο Ένγκελς μάλιστα διακηρύσσει ότι η Κομμούνια πραγματικά δεν ήταν πια Κράτος στην κύρια σημασία της λέξης.

Απεναντίας ο Μαρξ μιλάει για το "μέλλον Κράτος στην Κομμουνιστική κοινωνία", δηλαδή φαινομενικά αναγνωρίζει την ανάγκη του Κράτους και στο Κομμουνιστικό σύστημα.

Η εξήγηση όμως αυτή είναι πολύ εσφαλμένη, μια βαθύτερη εξέταση δείχνει ότι οι απόψεις του Μαρξ και του Ένγκελς για το Κράτος και τη παρακμή του είναι τελείως όμοιες, και ότι η έκφραση του Μαρξ, που αναφέραμε παραπάνω, αναφέρεται στο εξαφανιζόμενο Κράτος.

Είναι φανερό ότι δεν μπορεί κανείς να ορίσει ακριβώς την στιγμή του μελλοντικού "μαρασμού" γιατί θα είναι μια αρκετά μεγάλη σειρά εξέλιξης. Η φαινομενική διαφορά φαίνεται μεταξύ Μαρξ και Ένγκελς οφείλεται στα διαφορετικά θέματα που ανέλυαν, στους διαφορετικούς σκοπούς που επεδίωκε ο καθένας τους. Ο Ένγκελς διατύπωσε το πρόβλημα καθαρά, αποφασιστικά και πλατιά για να δείξει στον Μπέμπελ όλη την ηλιθιότητα των συνηθισμένων προλήψεων σχετικά με το Κράτος, πολλές από τις οποίες πίστευε κι αυτός ο Λασσάλ.

Ο Μαρξ άπλα θίγει αυτό το ζήτημα, γιατί ενδιαφέρεται κυρίως για ένα άλλο θέμα-την εξέλιξη της Κομμουνιστικής κοινωνίας. Όλη η θεωρία του Μαρξ είναι εφαρμογή της θεωρίας της εξέλιξης στην πιο συγκεκριμένη, τέλεια, μελετημένη και καρποφόρο μορφή της στον νεότερο καπιταλισμό. Φυσικά στον Μαρξ παρουσιάζεται τότε το ζήτημα της εφαρμογής αυτής της θεωρίας και στην προσεχή ανατροπή του καπιταλισμού και στην μελλοντική ανάπτυξη τον μελλοντικού Κομμουνισμού.

Ποια γεγονότα μπορούν να αποτελέσουν την βάση της μελλοντικής ανάπτυξης του μελλοντικού Κομμουνισμού;

Η βάση αυτή είναι το γεγονός ότι η μελλοντική αυτή ανάπτυξη του μελλοντικού Κομμουνισμού κατάγεται από τον καπιταλισμό, ότι εξελίσσεται ιστορικά από τον καπιταλισμό, ότι είναι το αποτέλεσμα της ενέργειας των κοινωνικών δυνάμεων που γέννησε ο καπιταλισμός. Δεν παρασύρεται καθόλου ο Μαρξ από την ουτοπία ούτε επιχειρεί να επινοήσει κάτι που δεν μπορεί να είναι γνωστό. Ο Μαρξ εξετάζει το ζήτημα του Κομμουνισμού όπως ένας φυσιοδίφης θα

εξέταζε το ζήτημα της ανάπτυξης μιας νέας βιολογικής παραλλαγής, όταν ήξερε την καταγωγή της και την κατεύθυνση της εξέλιξης της.

Πρώτα-πρώτα ο Μαρξ διαλύει όλη τη σύγχυση που φέρνει το πρόγραμμα της Gotha στο ζήτημα των αμοιβαίων σχέσεων Κράτους και Κοινωνίας.

"Η σύγχρονη κοινωνία (γράφει ο Μαρξ) είναι κοινωνία καπιταλιστική, που υπάρχει σε όλες τις πολιτισμένες χώρες που ελευθερώθηκαν σε μεγάλο ή μικρό βαθμό από τις μεσαιωνικές προσμίξεις, που παρουσιάζουν διάφορους τύπους σύμφωνα με τους ξεχωριστούς ιστορικούς όρους της εξέλιξης κάθε χώρας και ανάλογα με την ανάπτυξη τους.

Απεναντίας το "σύγχρονο Κράτος" διαφέρει στη βάση κάθε Κράτους. Στην Πρωσο Γερμανική Αυτοκρατορία είναι εντελώς διαφορετικό από ότι είναι στην Ελβετία, στην Αγγλία εντελώς διαφορετικό από ότι είναι στις Ηνωμένες Πολιτείες. Είναι λοιπόν το "σύγχρονο Κράτος" ένα πρόπλασμα.

Μολαταύτα παρ' όλες τις διάφορες μορφές τους, όλοι οι τύποι του Κράτους στις διάφορες πολιτισμένες χώρες έχουν τούτο το κοινό χαρακτηριστικό βασίζονται όλες επάνω στην σύγχρονη αστική κοινωνία που είναι περισσότερο ή λιγότερο κεφαλαιοκρατικά ανεπτυγμένη. Έχουν λοιπόν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά. Έτσι μπορεί να μιλάει κανείς για το "σύγχρονο Κράτος" εν αντιθέσει προς το μέλλον, όταν η σημερινή του βάση, δηλαδή η καπιταλιστική κοινωνία θα έχει εκλείψει.

Το ερώτημα λοιπόν τίθεται ως εξής: Τι μεταμόρφωση θα υποστούν οι μορφές της κυβέρνησης στην κομμουνιστική κοινωνία; Με άλλα λόγια, ποιες κοινωνικές λειτουργίες θα μένουν τότε, ανάλογες με τις σημερινές λειτουργίες του Κράτους; Στο ερώτημα αυτό μπορούμε να απαντήσουμε μόνο με τη βοήθεια της επιστημονικής μεθόδου. Μπορούμε να συνδυάσουμε χιλιάδες φορές την λέξη "λαός" με την λέξη "Κράτος" δεν προσεγγίζουμε όμως ούτε κατά ένα χιλιοστόμετρο στην λύση του προβλήματος..."

Γελιοποιώντας έτσι ο Μαρξ όλη την φλυαρία για το "λαϊκό" Κράτος, διατυπώνει το ερώτημα και μας προειδοποιεί ότι, για να απαντήσουμε επιστημονικά σ' αυτό πρέπει να στηριχθούμε μόνο σε αποδεδειγμένα επιστημονικά γεγονότα.

Το πρώτο γεγονός που αποδείχθηκε με τέλεια ακρίβεια από ολόκληρη την θεωρία της εξέλιξης και μάλιστα από ολόκληρη την επιστήμη- γεγονός που είχαν ξεχάσει οι ουτοπιστές και που λησμονείτε και σήμερα από τους σύγχρονους οπορτουνιστές που φοβούνται την σοσιαλιστική επανάσταση- είναι ότι, ιστορικά, χωρίς αμφιβολία θα υπάρξει ένα ξεχωριστό στάδιο ή εποχή μεταβάσεως από τον Καπιταλισμό στον Κομμουνισμό.

2. Η μετάβαση από τον Καπιταλισμό στον Κομμουνισμό.

"Μεταξύ της καπιταλιστικής και της κομμουνιστικής κοινωνίας (εξακολουθεί ο Ένγκελς) υπάρχει μια περίοδος επαναστατικής μεταμόρφωσης από την παλιά στην νέα μορφή.

Ένα στάδιο πολιτικής μετάβασης ανταποκρίνεται σ' αυτήν την περίοδο, και το Κράτος κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου δεν μπορεί να είναι άλλο παρά η επαναστατική δικτατορία του προλεταριάτου".

Το συμπέρασμα αυτό, ο Μαρξ το στηρίζει επάνω στην ανάλυση του ρόλου που παίζει το προλεταριάτο στην νεότερη καπιταλιστική κοινωνία, στα γεγονότα της εξέλιξης της κοινωνίας

αυτής και στο αδύνατο της συνδιαλλαγής των ανταγωνιστικών συμφερόντων της προλεταριακής και της καπιταλιστικής τάξης.

Πρώτα το ζήτημα παρουσιάζεται ως εξής : Για να πραγματοποιήσει την απελευθέρωση του το προλεταριάτο πρέπει να ανατρέψει την καπιταλιστική τάξη, να κατακτήσει την πολιτική εξουσία και να επιβάλει την δική του επαναστατική δικτατορία. Σήμερα το ζήτημα παρουσιάζεται κάπως διαφορετικό : `Η μετάβαση από την καπιταλιστική κοινωνία που εξελίσσεται, προς τον Κομμουνισμό, σε μια Κομμουνιστική Κοινωνία, δεν μπορεί να γίνει χωρίς μια περίοδο «πολιτικής μετάβασης» και στην περίοδο αυτή το Κράτος δεν μπορεί να είναι παρά η επαναστατική δικτατορία του προλεταριάτου.

Τι σχέση έχει λοιπόν η δικτατορία αυτή με την δημοκρατία ;

Είδαμε ότι το Κομμουνιστικό Μανιφέστο απλώς παραθέτει μαζί τις δυο αυτές ιδέες: «ανύψωση του προλεταριάτου σε κυβερνώσα τάξη και κατάκτηση της Δημοκρατίας». Στηριζόμενοι σε όλα αυτά που είπαμε παραπάνω, μπορούμε να καθορίσουμε ακριβώς πως η δημοκρατία αλλάζει στην μετάβαση από τον Καπιταλισμό στον Κομμουνισμό:

Στην καπιταλιστική κοινωνία, που υπάρχουν οι ευνοϊκότεροι όροι για την ανάπτυξη της, έχουμε την δημοκρατία περισσότερο ή λιγότερο τέλεια, με την μορφή της Δημοκρατικής Πολιτείας. Αλλά η δημοκρατία αυτή περιορίζεται πάντα στο στενό πλαίσιο της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης, και συνεπώς μένει πάντα στην πραγματικότητα, δημοκρατία μόνο για τις κυρίαρχες τάξεις, μόνο για τους πλούσιους.

Η ελευθέρια στην καπιταλιστική κοινωνία μοιάζει πάντα σχεδόν σαν την ελευθέρια που υπήρχε στις αρχαίες Ελληνικές Δημοκρατίες, δηλαδή ελευθέρια για τους κυρίους των δούλων. Οι νεώτεροι μισθόδουλοι, με τους όρους της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης, βρίσκονται σε μια τέτοια αθλιότητα και δυστυχία, ώστε δεν μπορούν να ασχολούνται με την «δημοκρατία», δεν έχουν «καιρό για την πολιτική» και έτσι στην κανονική ειρηνική πορεία των γεγονότων, η πλειοψηφία του πληθυσμού δεν μπορεί να λάβει μέρος στην δημοσία πολιτική ζωή.

Η ακρίβεια του γεγονότος αυτού αποδεικνύεται ίσως καλύτερα από την Γερμανία, ακριβώς γιατί σ' αυτό το Κράτος η συνταγματική νομιμότητα διήρκεσε και έμεινε σταθερά επί ένα αρκετά μεγάλο διάστημα -μισό περίπου αιώνα (1871-1914) και η Σοσιαλδημοκρατία σ' αυτό το διάστημα μπόρεσε, καλύτερα παρά στις άλλες χώρες, να χρησιμοποιήσει την «νομιμότητα» για να οργανώσει σε ένα πολιτικό κόμμα μεγαλύτερο μέρος της εργατικής τάξης, παρά όπως έγινε σε κάθε άλλο μέρος τον κόσμο.

Ποια είναι λοιπόν η μεγαλύτερη αναλογία από πολιτικούς συνειδητούς και αγωνιζόμενους μισθόδουλους, που παρατηρείται μέσα στην καπιταλιστική κοινωνία; Ένα εκατομμύριο μέλη του Σοσιαλδημοκρατικού κόμματος μέσα σε δεκαπέντε εκατομμύρια μισθοδούλων! Τρία εκατομμύρια βιομηχανικώς οργανωμένοι, μέσα σε δεκαπέντε εκατομμύρια.

«Δημοκρατία για μια ασήμαντη μειοψηφία, δημοκρατία για τους πλούσιους -αυτή είναι η δημοκρατία της καπιταλιστικής κοινωνίας. Αν κοιτάξουμε προσεκτικότερα τον μηχανισμό της καπιταλιστικής δημοκρατίας, παντού στις «μικρές», καθώς λένε, λεπτομέρειες της ψηφοφορίας (σύστημα περιφερειών, αποκλεισμός των γυναικών κ.τ.λ.), στον τεχνικό οργανισμό των αντιπροσωπευτικών θεσμών, στα εμπόδια που υπάρχουν για το δικαίωμα των συγκεντρώσεων (τα δημόσια κτίρια δεν είναι για τους «φτωχούς»), στην καθαρώς καπιταλιστική οργάνωση του καθημερινού τύπου κ.τ.λ, κ.τ.λ. σε όλα τα σημεία θα δούμε περιορισμούς επί περιορισμών στην Δημοκρατία.

Αυτοί οι περιορισμοί, οι εξαιρέσεις, οι αποκλεισμοί και τα εμπόδια για τούς φτωχούς, φαίνονται ασήμαντα προπάντων στα μάτια εκείνων που δεν γνώρισαν ποτέ τους την στέρηση και

δεν έζησαν ποτέ σε στενή επαφή με τις καταπιεζόμενες τάξεις στην άθλια ζωή τους, τα εννέα δέκατα, αν όχι τα ενενήντα εννέα εκατοστά των αστών πολιτικών και δημοσιολόγων ανήκουν σ' αυτή την κατηγορία!

Αλλά συνολικά όλοι αυτοί οι περιορισμοί αποκλείουν και απομακρύνουν τους φτωχούς από τα πολιτικά πράγματα και από την συμμετοχή τους στην δημοκρατία.

Ο Μαρξ βρήκε αυτήν την ουσία της καπιταλιστικής δημοκρατίας, όταν, στην ανάλυση του για τα διδάγματα της Κομμούννας λέει ότι οι καταπιεζόμενοι καλούνται, μια φορά κάθε τόσα χρόνια, να αποφασίσουν ποιοι αντιπρόσωποι τής καταπιεστικής τάξεως θα τους αντιπροσωπεύσουν και θα τους καταπιέσουν στο Κοινοβούλιο !

Αλλά από την καπιταλιστική δημοκρατία που μοιραία είναι στενή, απομακρύνει με δόλο τους φτωχούς, και συνεπώς κατ' ουσία είναι υποκριτική και δόλια- πρόοδος δεν γίνεται με μια απλή, ομαλή και άμεσο πορεία προς την «ολοένα επεκτεινόμενη δημοκρατία», όπως θέλουν να μάς πείσουν οι φιλελεύθεροι καθηγητές και οι ομορτοπιστές της μικροαστικής τάξης.

Όχι η προοδευτική εξέλιξη δηλαδή προς τον Κομμουνισμό γίνεται με την δικτατορία του προλεταριάτου και δεν μπορεί να γίνει αλλιώς, γιατί πρέπει να συντριβεί η αντίσταση των εκμεταλλευτών καπιταλιστών, και άλλος δρόμος δεν υπάρχει γι' αυτό.

Και η δικτατορία του προλεταριάτου δηλαδή ή οργάνωση τής πρωτοπορίας της καταπιεζόμενης τάξης σε κυρίαρχο τάξη, με σκοπό την συντριβή των καταπιεστών δεν μπορεί να φέρει άπλα μια μεγαλύτερη επέκταση της δημοκρατίας. Μαζί με την τεράστια επέκταση της δημοκρατίας- γιατί στην πρώτη περίοδο γίνεται δημοκρατία για τους φτωχούς, δημοκρατία για τον λαό, και όχι δημοκρατία για τους πλουσίους- η δικτατορία του προλεταριάτου θα φέρει μια σειρά περιορισμών της ελευθερίας των καταπιεστών, των εκμεταλλευτών και καπιταλιστών. Πρέπει να τους συντρίψουμε αυτούς για να ελευθερώσουμε την ανθρωπότητα από την μισθοδουλεία, η αντίσταση τους πρέπει να εξαλειφθεί δια τής βίας. Είναι φανερό ότι εκεί που υπάρχει καταπίεση, θα υπάρξει επίσης και βία, και δεν μπορεί να υπάρχει ελευθερία ή δημοκρατία. .

Ο Ένγκελς το διετύπωσε αυτό σαφέστατα στην επιστολή του προς τον Μπέμπελ όταν έλεγε, καθώς θα θυμάται ο αναγνώστης, ότι το προλεταριάτο χρειάζεται το Κράτος, όχι για το συμφέρον της ελευθερίας, αλλά με τον

σκοπό να συντρίψει τους εχθρούς του, και όταν θα μπορεί να γίνει λόγος περί ελευθερίας, το Κράτος θα έχει πάψει να υπάρχει.

Δημοκρατία για την μεγάλη πλειοψηφία του έθνους και βιαία κατάργηση -δηλαδή αποκλεισμός από την δημοκρατία- των εκμεταλλευτών και καταπιεστών του έθνους : αυτή είναι η μεταβολή τής δημοκρατίας που θα δούμε κατά την διάρκεια της μετάβασης από τον Καπιταλισμό στον Κομμουνισμό.

Μόνο στην Κομμουνιστική Κοινωνία, όταν η αντίσταση των καπιταλιστών θα έχει πια συντριβεί, όταν οι κεφαλαιούχοι θα έχουν πια εκλείψει, όταν δεν θα υπάρχουν πια τάξεις (δηλαδή, όταν δεν θα υπάρχει διαφορά μεταξύ των μελών τής κοινωνίας απέναντι των κοινωνικών παραγωγικών μέσων), μόνο τότε «το Κράτος εξαφανίζεται και μπορεί να γίνει λόγος περί ελευθερίας». μόνο τότε είναι δυνατή, και θα πραγματοποιηθεί μια δημοκρατία αληθινά τελεία, μια δημοκρατία χωρίς εξαιρέσεις.

Και μόνο τότε η δημοκρατία θα αρχίσει κι' αυτή να μαραίνεται, για τον λόγο και μόνο ότι ελευθερωμένος από την καπιταλιστική δουλεία, από τις αμέτρητες φρικαλεότητες, αγριότητες, ηλιθιότητες και ατιμίες της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης, ο λαός θα συνηθίσει σιγά-σιγά να σέβεται τους στοιχειώδεις νόμους της κοινωνικής ζωής, που είναι γνωστοί από αιώνες και

περιέχονται σε όλους τους κώδικες. Θα συνηθίσει να τους σέβεται χωρίς βία, χωρίς εξαναγκασμό, χωρίς υποταγή, χωρίς τον ειδικό μηχανισμό του εξαναγκασμού που ονομάζεται Κράτος.

Η έκφραση «το Κράτος μαραίνεται» είναι διαλεγμένη πολύ καλά γιατί δείχνει τον βαθμιαίο και αναπόφευκτο χαρακτήρα του φαινομένου αυτού. Μόνο η συνήθεια μπορεί να φέρει, και θα φέρει χωρίς αμφιβολία, αυτό το αποτέλεσμα : βλέπουμε γύρω μας χιλιάδες φορές με πόση ευκολία μπορεί ο κόσμος να συνηθίσει να σέβεται τους αναγκαίους κανόνες της κοινωνικής ζωής, όταν δεν υπάρχει εκμετάλλευση, όταν δεν υπάρχει καμιά αίτια που προκαλεί την αγανάκτηση, που φέρνει την διαμαρτυρία και την εξέγερση και δημιουργεί την ανάγκη της κατάργησής τους.

Έτσι, στην καπιταλιστική κοινωνία έχουμε μία ακρωτηριασμένη, άθλια, ψεύτικη δημοκρατία, μόνο για τους πλούσιους, για την μειοψηφία. Η δικτατορία του προλεταριάτου, η περίοδος της μετάβασης προς τον Κομμουνισμό, θα φέρει για πρώτη φορά την δημοκρατία για τον λαό, για την πλειοψηφία, μαζί με τον αναγκαστικό περιορισμό της μειοψηφίας που αποτελείται από τους εκμεταλλευτές. Μόνο ο Κομμουνισμός είναι ικανός να φέρει μια πραγματική και τελεία Δημοκρατία, η οποία πάλι όσο πιο τελεία είναι, τόσο γρηγορότερα θα γίνει περιττή και θα μαραθεί μόνη της. Με άλλα λόγια, μέσα στο Καπιταλιστικό σύστημα έχουμε το Κράτος με την κύρια σημασία της λέξης: δηλαδή, ένα ειδικό όργανο για την καταπίεση μιας τάξης από την άλλη, της πλειοψηφίας από την μειοψηφία. Είναι φυσικό, ότι για την εκπλήρωση αυτής της λειτουργίας, όπως είναι η συστηματική καταπίεση από την μειοψηφία των εκμεταλλευτών, της πλειοψηφίας των θυμάτων της εκμετάλλευσης, απαιτείται η πιο σκληρή και άγρια καταπίεση, και χρειάζονται ποταμοί αιμάτων, που σημειώνουν τον δρόμο της ανθρωπότητας στις εποχές της δουλείας, της δουλοπαροικίας και της μισθοδουλείας.

Επίσης, στην εποχή της μετάβασης από τον Καπιταλισμό στον Κομμουνισμό, η καταπίεση είναι ακόμη αναγκαία, αλλά στην περίπτωση αυτή είναι καταπίεση της μειοψηφίας των εκμεταλλευτών από την πλειοψηφία των θυμάτων της εκμετάλλευσης. Ένα ειδικό όργανο, μια ειδική μηχανή καταπίεσης -δηλαδή το «Κράτος»- είναι αναγκαίο, αλλά τώρα είναι Κράτος μεταβατικό, και όχι πια Κράτος στη συνηθισμένη έννοια της λέξης. Γιατί ο περιορισμός της μειοψηφίας των εκμεταλλευτών, από την πλειοψηφία αυτών που έως χθες ήταν μισθόδουλοι, είναι κάτι σχετικά ευκολότερο, απλούστερο και φυσικότερο και θα στοίχιση πολύ λιγότερες αιματοχυσίες παρ' όσο η κατάπνιξη των εξεγέρσεων των δούλων, των δουλοπαροίκων και των ημερομισθίων εργατών. Και είναι φυσικό ότι με την επέκταση της δημοκρατίας στην μεγίστη αυτή πλειοψηφία του έθνους, η ανάγκη οποιουδήποτε ειδικού μηχανισμού καταπίεσης παύει βαθμιαία να υπάρχει. Βέβαια οι εκμεταλλευτές είναι ανίκανοι να καταπιέζουν το λαό χωρίς μια πολύπλοκη μηχανή που θα εκτελεί αυτό το έργο, αλλά ο λαός μπορεί να περιορίσει τους εκμεταλλευτές ακόμη και με μια απλούστατη «μηχανή»- μάλιστα και χωρίς καμιά «μηχανή» χωρίς κανένα ειδικό οργανισμό- με την απλή οργάνωση των ενόπλων μαζών (όπως είναι τα Σοβιέτ των αντιπροσώπων εργατών και Στρατιωτών, αυτό το λέμε προκαταβολικώς).

Τέλος, μόνο στο Κομμουνιστικό καθεστώς το Κράτος θα γίνει τελείως περιττό γιατί δεν θα υπάρχει κανείς που θα χρειάζεται περιορισμό- «κανείς» με την έννοια τάξης, με την έννοια ενός συστηματικού αγώνος εναντίον ορισμένης μερίδας του πληθυσμού. Δεν είμαστε ουτοπιστές, και δεν αρνούμαστε καθόλου ότι διάφορες παραβάσεις, από μεμονωμένα άτομα είναι δυνατές και αναπόφευκτες, και ότι επίσης είναι ανάγκη να κατασταλούν οι παραβάσεις αυτές. Αλλά, πρώτα-πρώτα, γι' αυτό δεν χρειάζεται ειδική μηχανή, ειδικό όργανο καταπίεσης. Αυτό θα γίνεται από το ίδιο το οπλισμένο έθνος, τόσο απλά και τόσο εύκολα, όπως οι πολιτισμένοι άνθρωποι, ακόμα και στην σημερινή κοινωνία, χωρίζουν δυο άλλους που φιλονικούν ή δεν αφήνουν να προσβάλουν μία γυναίκα: Και δεύτερο, ξέρουμε ότι η θεμελιώδης κοινωνική αιτία που προκαλεί τις παραβάσεις των νομών της κοινωνικής ζωής, είναι η εκμετάλλευση των μαζών, οι στερήσεις και η δυστυχία τους. Όταν απομακρύνουμε αυτή τη βασική αιτία, οι παραβάσεις θα αρχίσουν μοιραία να

«μαραίνονται». Δεν ξέρουμε σε πόσο καιρό και σε ποια στάδια, αλλά ξέρουμε ότι θα μαραθούν. Με τον μαρασμό αυτών των αδικημάτων, θα μαραίνεται επίσης και το Κράτος. Ο Μαρξ, χωρίς να πέφτει σε ουτοπία, καθόρισε τελείως αυτό που μπορεί τώρα να καθορισθεί σχετικά με την μελλοντική εκείνη εποχή : δηλαδή την διαφορά μεταξύ της ανώτερης και της κατώτερης φάσης της Κομμουνιστικής κοινωνίας.

3. Η πρώτη φάση της Κομμουνιστικής Κοινωνίας.

Στην Κριτική του Προγράμματος της Gotha, ο Μαρξ αντικρούει λεπτομερώς την ιδέα του Λασσάλ ότι οι εργάτες στο Σοσιαλιστικό καθεστώς θα περνούν «αμείωτο» ή «ολόκληρο» το προϊόν της εργασίας τους». Ο Μαρξ αποδεικνύει ότι από ολόκληρο το έργο της κοινωνίας, θα είναι ανάγκη να ξεχωρίσουμε ένα αποθεματικό ποσό, ένα ποσό για την ανάπτυξη της βιομηχανίας, για την αντικατάσταση των φθιρόμενων μηχανών κ.τ.λ.

Επίσης από την συνολική παραγωγή, ένα ποσό για τα έξοδα τής διαχείρισης, για σχολεία, νοσοκομεία, γηροκομεία κ.τ.λ.

Αντί της ακαθορίστου, σκοτεινής και γενικής φράσης του Λασσάλ «ο εργάτης θα παίρνει όλο το προϊόν της εργασίας του» ο Μαρξ δίνει μια λογική εξήγηση πως η Σοσιαλιστική κοινωνία θα διαχειρίζεται τις υποθέσεις της. Ο Μαρξ παίρνει μια συγκεκριμένη ανάλυση των όρων της ζωής μιας κοινωνίας στην οποία δεν θα υπάρχει καπιταλισμός και λέει :

«Έχουμε να εξετάσουμε (εννοεί εδώ το πρόγραμμα του Κόμματος), όχι μια κομμουνιστική κοινωνία, που αναπτύχθηκε πάνω στις δικές της βάσεις, αλλά μια κοινωνία που μόλις προήλθε από την καπιταλιστική κοινωνία, και η οποία κατά συνέπεια, σε όλα τα σημεία -οικονομικό, ηθικό και διανοητικό- έχει ακόμη την σφραγίδα της παλιάς κοινωνίας, απ' την οποία προέκυψε».

Και αυτή την κομμουνιστική κοινωνία -μια κοινωνία που μόλις βγήκε από τους κόλπους του Καπιταλισμού, και που σε όλα τα σημεία διατηρεί ακόμη την σφραγίδα της παλιάς κοινωνίας, ο Μαρξ την ονομάζει πρώτη, ή κατώτερη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας.

Τα μέσα της παραγωγής δεν είναι πια ατομική ιδιοκτησία κανενός. Τα μέσα της παραγωγής ανήκουν στο σύνολο της κοινωνίας. Κάθε μέλος τής κοινωνίας που εκτελεί ένα μέρος κοινωνικά ωφέλιμης εργασίας, παίρνει μια βεβαίωση από την κοινωνία ότι εκτέλεσε τόσο πόσο εργασίας. Σύμφωνα με την βεβαίωση αυτή, παίρνει από τα δημόσια καταστήματα των ειδών της κατανάλωσης μια ανάλογη ποσότητα προϊόντων. Ύστερα από το ξεχώρισμα τού μέρους εκείνου της εργασίας που πηγαίνει στο δημόσιο ταμείο, κάθε εργάτης, παίρνει από την κοινωνία ανάλογα με αυτό που προσέφερε...

Η «ισότητα» βασιλεύει φαινομενικά. Όταν όμως ο Λασσάλ, έχοντας υπ' όψιν του μια τέτοια κοινωνία (που γενικά λέγεται «Σοσιαλισμός», και την οποία ο Μαρξ ονομάζει πρώτη φάση του Κομμουνισμού), λέει ότι υπάρχει «δίκαιη διανομή» και «ίσο δικαίωμα όλων σε ίσο μερίδιο των προϊόντων της εργασίας», ο Λασσάλ κάνει μεγάλο λάθος και ο Μαρξ εξηγεί την πλάνη του.

«Ίσο δικαίωμα (λέει ο Μαρξ) πραγματικά θα έχουμε τότε, άλλα θα είναι ακόμη «αστικό δικαίωμα» το οποίο όπως κάθε δικαίωμα, προϋποθέτει την ανισότητα. Κάθε «δίκαιο» είναι εφαρμογή του ίδιου μέτρου σε διάφορα πρόσωπα που βεβαία δεν είναι όμοια και ίσα μεταξύ τους. Και έτσι το «ίσο δικαίωμα» είναι πραγματικά παραβίαση της ισότητας και αδικία. Πραγματικά, κάθε άνθρωπος που εκτελεί τόση κοινωνική εργασία όπως και κάθε άλλος, παίρνει ίσο μέρος απ' τα κοινωνικά προϊόντα σύμφωνα με τους παραπάνω συλλογισμούς). Μολαταύτα όμως οι διάφοροι άνθρωποι δεν είναι όμοιοι μεταξύ τους. Ο ένας είναι δυνατός, ο άλλος αδύνατος. Ο ένας είναι παντρεμένος, ο άλλος όχι. Ο ένας έχει πολλά παιδιά, ο άλλος λιγότερα, και ούτω καθεξής.

Με την ίση εργασία, (συμπεραίνει ο Μαρξ) και συνεπώς με ίσο μερίδιο στα παραγόμενα είδη κατανάλωσης, ο ένας θα παίρνει πραγματικά περισσότερο από τον άλλο, θα γίνεται πλουσιότερος, κ.τ.λ. Σύμφωνα με όλα αυτά, τα «δικαιώματα» αντί να είναι ίσα, είναι άνισα».

Η πρώτη λοιπόν φάση τού Κομμουνισμού, δεν μπορεί ακόμη να φέρει δικαιοσύνη και ισότητα, διαφορές, και μάλιστα άδικες διαφορές, στην περιουσία θα υπάρχουν ακόμη, αλλά η εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο, θα είναι πια αδύνατη γιατί θα είναι αδύνατο να κρατηθούν ως ατομική ιδιοκτησία τα μέσα τής παραγωγής, τα εργοστάσια, οι μηχανές, τα χωράφια κ.τ.λ. Ενώ αναιρεί τελείως την μικροαστική, συγκεχυμένη φράση του Λασσάλ για την «ισότητα» και την «δικαιοσύνη» γενικά, ο Μαρξ δείχνει συγχρόνως την γραμμή της εξέλιξης της κομμουνιστικής κοινωνίας, που είναι υποχρεωμένη πρώτα-πρώτα να καταστρέψει μόνο την «αδικία» ότι τα μέσα της παραγωγής βρίσκονται στα χέρια ατόμων. Δεν μπορεί να καταστρέψει δια μιας την γενικότερη αδικία που συνίσταται στην διανομή των ειδών της κατανάλωσης σύμφωνα με την «προσφερόμενη εργασία» (και όχι σύμφωνα με τις ανάγκες του καθενός).

Οι χυδαίοι οικονομολόγοι καθώς και οι αστοί καθηγητές (σαν τον «δικό μας» Τούγαν-Μπαρράντσκυ) κατηγορούν πάντα τους σοσιαλιστές ότι ξεχνούν την υπάρχουσα ανισότητα των ανθρώπων και «ονειρεύονται» την κατάργησή της. Η κατηγορία αυτή, όπως βλέπουμε, αποδεικνύει μόνο την τέλεια άγνοια των αστών ιδεολόγων.

Ο Μαρξ όχι μόνο λαμβάνει υπ' όψη του όσο πρέπει την αναπόφευκτη ανισότητα των ανθρώπων, αλλά, αναγνωρίζει και το γεγονός ότι η μετατροπή των μέσων της παραγωγής σε κοινή ιδιοκτησία του συνόλου της κοινωνίας –ο «σοσιαλισμός» στη σημασία του που είναι γενικά δεκτή- δεν αλλάζει τα επακολουθήματα της διανομής και την ανισότητα της «αστικής δικαιοσύνης», που εξακολουθούν να υπάρχουν εφ' όσον τα προϊόντα μοιράζονται σύμφωνα με το ποσό τής «παρεχομένης εργασίας».

«Οι αδικίες όμως αυτές (εξακολουθεί ο Μαρξ) είναι μοιραίες στην πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας, με την μορφή που αυτή εμφανίζεται ύστερα από την περίοδο της εγκυμοσύνης της μέσα στην κεφαλαιοκρατική κοινωνία. Η δικαιοσύνη δεν μπορεί ποτέ να προπορευθεί από το αντίστοιχο στάδιο τής οικονομικής εξέλιξης και της ανάπτυξης του πολιτισμού της κοινωνίας, που καθορίζεται από την οικονομική αυτή εξέλιξη».

Έτσι, στην πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας (που ονομάζεται γενικά σοσιαλισμός) η «αστική δικαιοσύνη» δεν καταργείται τελείως, αλλά μόνο εν μέρει, μόνο σε αναλογία προς την συντελούμενη οικονομική μεταβολή δηλαδή, μόνο σε σχέση με τα μέσα της παραγωγής. Ο «αστικός νόμος» αναγνωρίζει αυτά τα μέσα ως ατομική ιδιοκτησία ορισμένων προσώπων. Ο σοσιαλισμός τα μετατρέπει σε κοινή ιδιοκτησία και ως προς αυτό, και μόνο αυτό, το σημείο εξαφανίζεται ο «αστικός νόμος». Εξακολουθεί όμως να ζει από τις άλλες του απόψεις, και λειτουργεί ακόμη ως ρυθμιστής στην διανομή τής εργασίας και την κατανομή των προϊόντων μεταξύ των μελών τής κοινωνίας.

«Όποιος δεν δουλεύει, δεν πρέπει να τρώει» -η σοσιαλιστική αυτή αρχή εφαρμόζεται αμέσως. «Σε ορισμένο ποσό εργασίας, ορισμένο ποσό προϊόντων» η σοσιαλιστική αυτή αρχή εφαρμόζεται επίσης αμέσως. Μολαταύτα αυτό δεν είναι ακόμη κομμουνισμός, και δεν καταργεί τον «αστικό νόμο», που παρέχει σε άνισα άτομα απέναντι άνισου (πραγματικά) ποσού εργασίας, ίσο ποσό προϊόντων.

Αυτό είναι «αδικία», λέει ο Μαρξ, αλλά είναι μοιραία στην πρώτη φάση του κομμουνισμού, γιατί μόνο αν βρισκόμαστε στο νησί τής Ουτοπίας μπορούμε να φαντασθούμε ότι ανατρέποντας την Κεφαλαιοκρατία, ο κόσμος θα μάθη αμέσως να εργάζεται για την κοινωνία χωρίς κανένα

νομοθετικό κανονισμό, πραγματικά η κατάργηση του καπιταλισμού δεν παρέχει αμέσως τις οικονομικές βάσεις για μια παρόμοια αλλαγή.

Και δεν μπορεί ακόμη να υπάρξει άλλος κανονισμός παρά ο «αστικός νόμος». Στο σημείο λοιπόν αυτό είναι ακόμη αναγκαία μια κρατική μορφή, η οποία ενώ θα διατηρεί την κοινή κατοχή των μέσων της παραγωγής, θα εξασφαλίζει επίσης την ισότητα της διανομής των προϊόντων. Το Κράτος μαραίνεται εφ' όσον δεν υπάρχουν πια κεφαλαιούχοι και διάφορες τάξεις, και συνεπώς καμιά τάξη καταπιέζουσα. Αλλά το Κράτος δεν έχει ακόμη πεθάνει τελείως γιατί εξακολουθεί να ισχύει ο «αστικός νόμος» που καθιερώνει την σημερινή ανισότητα. Για την τέλεια εξάλειψη του Κράτους χρειάζεται τελειος κομμουνισμός.

4. Η ανώτερη φάση της Κομμουνιστικής Κοινωνίας

Ο Μαρξ εξακολουθεί :

«Στην ανώτερη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας, ύστερα από την εξαφάνιση της υποδούλωσης του ανθρώπου που δημιουργείται από την υποταγή του στην αρχή της διανομής της εργασίας, όταν συγχρόνως θα έχει εξαφανισθεί η αντίθεση μεταξύ της διανοητικής και της χειρωνακτικής εργασίας- όταν ή εργασία δεν θα είναι πια ένα μέσο διατήρησης της ζωής, αλλά θα γίνει μια από τις πρώτες ανάγκες της ζωής, όταν με την γενική ανάπτυξη του ατόμου θα ωριμάσουν επίσης και οι παραγωγικές δυνάμεις, και όλες οι δυνάμεις του κοινωνικού πλούτου θα κυλούν σ' έναν αδιάκοπο χείμαρρο μόνο τότε θα είναι δυνατό να βγούμε έξω από τον στενό ορίζοντα των αστικών νόμων, και μόνο τότε θα είναι ικανή η Κοινωνία να γράψει στο λάβαρο της «Καθένας κατά την ικανότητα του, στον καθένα κατά τις ανάγκες του».

Μόνο τώρα μπορούμε να εκτιμήσουμε πόσο σωστές ήταν οι παρατηρήσεις του Ένγκελς όταν γελοιοποιούσε αλύπητα όλη την ανοησία του συνδυασμού των λέξεων «ελευθερία» και «κράτος». Ενόσω υπάρχει κράτος δεν μπορεί να υπάρχει ελευθερία. Όταν υπάρχει ελευθερία δεν θα υπάρχει κράτος.

Οικονομική βάση για τον τέλειο μαρasmus του Κράτους είναι το ανώτερο αυτό στάδιο της εξέλιξης του κομμουνισμού, στο οποίο η διάκριση μεταξύ διανοητικής και χειρωνακτικής εργασίας εκλείπει, στο οποίο κατά συνέπεια μια από τις κυριότερες πηγές των νεωτέρων κοινωνικών ανισοτήτων θα έχει εξαφανισθεί -μια πηγή όμως, που είναι αδύνατο να λείπει αμέσως με την απλή μετατροπή των μέσων της παραγωγής σε δημοσία ιδιοκτησία, με την απλή εκτόπιση των κεφαλαιούχων.

Η εκτόπιση αυτή θα επιτρέψει μια γιγάντια ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων. Και βλέποντας σε τι απίστευτο βαθμό ακόμη και τώρα, η Κεφαλαιοκρατία επιβραδύνει την ανάπτυξη αυτή, πόσο μεγάλη πρόοδος θα μπορούσε να γίνει ακόμη, και επάνω στην βάση της σύγχρονης τεχνικής στο επίπεδο που έφτασε, έχουμε δικαίωμα με την μεγαλύτερη βεβαιότητα να πούμε ότι η εκτόπιση των κεφαλαιούχων θα καταλήξει μοιραία σε μια γιγάντια ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων της ανθρώπινης κοινωνίας. Αλλά πόσο σύντομα θα προχωρήσει η ανάπτυξη αυτή, πόσο γρήγορα θα φτάσει το σημείο να ξεφύγει από την διανομή της εργασίας, να καταργήσει τον ανταγωνισμό μεταξύ διανοητικής και χειρωνακτικής εργασίας, να μετατρέψει την εργασία σε «πρώτη ανάγκη της ζωής» αυτό δεν το ξέρουμε, ούτε μπορούμε να το ξέρουμε.

Γι' αυτό λοιπόν δεν μπορούμε να μιλούμε παρά μόνο για τον μοιραίο μαρasmus του Κράτους, τονίζοντας την διάρκεια της πορείας, αυτής και την εξάρτηση της από την ταχύτητα της ανάπτυξης της ανώτερης φάσης του κομμουνισμού. Πρέπει όμως να μείνει τελείως ανοιχτό το ζήτημα του χρόνου ή των συγκεκριμένων μορφών του μαρasmus του, εφόσον τα δεδομένα για την λύση τέτοιων ζητημάτων δεν είναι αρκετά.

Το Κράτος θα μπορέσει να μαραθεί τελείως όταν η Κοινωνία εφαρμόσει την αρχή: «καθένας κατά την ικανότητα του στον καθένα κατά τις ανάγκες του», δηλαδή όταν οι άνθρωποι συνηθίσουν να σέβονται τις θεμελιώδεις αρχές της κοινωνικής ζωής και η εργασία τους είναι τόσο παραγωγική, ώστε θα εργάζονται προαιρετικά κατά την ικανότητα που έχουν. «Ο στενός ορίζοντας του αστικού νόμου», που υποχρεώνει τον καθένα να μετράει με την ασπλαχνία του Σάυλοκ, μήπως ο ένας δούλεψε μισή ώρα περισσότερο από τον άλλον, μήπως ο ένας πληρώνεται λιγότερο από τον άλλον ο στενός αυτός ορίζοντας θα εγκαταλειφθεί τότε. Δεν θα έχει τότε ανάγκη η Κοινωνία να υπολογίζει ακριβώς το ποσόν των προϊόντων που θα μοιρασθεί σε κάθε μέλος της, ο καθένας θα παίρνει ελεύθερα «κατά τις ανάγκες του».

Με την κεφαλαιοκρατική άποψη, είναι εύκολο να χαρακτηρίσει κανείς το κοινωνικό αυτό σύστημα ως «καθαρή ουτοπία» και να ειρωνευτεί τους σοσιαλιστές που βεβαιώνουν ότι θα αποκτήσει ο καθένας το δικαίωμα να παίρνει από την κοινωνία, χωρίς κανένα έλεγχο της εργασίας των διάφορων πολιτών, όσα θέλει τρόφιμα, αυτοκίνητα, πιάνα κτλ. Ακόμη και τώρα, πολλοί αστοί «σοφοί» καταφεύγουν σε τέτοιου είδους ειρωνείες, έτσι όμως δείχνουν μόνο την αμάθειά τους και το υλικό συμφέρον που τους κάνει να υποστηρίζουν τον καπιταλισμό. Αμάθειά γιατί ποτέ δεν πέρασε απ το νου κανενός σοσιαλιστή να προφητεύσει πότε θα έρθει η ανώτερη φάση του κομμουνισμού, οι μεγάλοι θεωρητικοί του σοσιαλισμού προβλέπουν ότι θα έρθει, όταν όμως θα έχουν αλλάξει οι σημερινές παραγωγικές δυνάμεις και ο άνθρωπος θα γίνει εντελώς διαφορετικός από τον σημερινό, που είναι ικανός να ληλατήσει τα πάντα χωρίς να αναλογισθεί τις συνέπειες, να αδειάσει τις αποθήκες του κοινωνικού πλούτου και να ζητήσει τα αδύνατα. Εφόσον δεν έφθασε η ανώτερη φάση του κομμουνισμού, οι σοσιαλιστές ζητούν αυστηρότατο έλεγχο από την κοινωνία και το Κράτος επί του ποσού της παρεχομένης εργασίας και το ποσό της κατανάλωσης, μόνο ο έλεγχος αυτός πρέπει ν' αρχίσει με την εκτόπιση των κεφαλαιούχων, με την επιβολή έλέγχου των εργατών επί των καπιταλιστών, και πρέπει να εκτελεσθεί όχι από το γραφειοκρατικό, αλλά από το εργατικό κράτος.

Η συμφεροντολογική υπεράσπιση του καπιταλισμού από τους αστούς ιδεολόγους (και τους οπαδούς τους του είδους Τσερετέλλι, Τσέρνωφ και Σιας), συνίσταται στο γεγονός ότι με διάφορες συζητήσεις και φράσεις για το απώτερο μέλλον, παρακάμπτουν το ουσιαστικό και σύγχρονο ζήτημα της σημερινής πολιτικής, δηλαδή την εκτόπιση των καπιταλιστών, την μεταμόρφωση όλων των πολιτών σε εργάτες και υπαλλήλους ενός μεγάλου συνδικάτου, του Κράτους, και την τελεία υπαγωγή ολόκληρου του έργου του συνδικάτου αυτού σε ένα πραγματικά δημοκρατικό κράτος -στο κράτος που αποτελείται από τα Συμβούλια αντιπροσώπων εργατών και στρατιωτών. Πραγματικά, όταν κανείς σοφός καθηγητής και μαζί του το νοήμον κοινό και οι κ.κ. Τσερετέλλι και Τσέρνωφ, μιλούν για τις παράλογες ουτοπίες, για τις δημαγωγικές υποσχέσεις των μπολσεβίκων, για το αδύνατο της εφαρμογής του Σοσιαλισμού, έχουν στο νου τους το ανώτερο στάδιο ή φάση του κομμουνισμού το οποίον κανείς όχι μόνο δεν υποσχέθηκε, αλλά ούτε και σκέφθηκε να δοκιμάσει να «εισαγάγει», γιατί είναι τελείως αδύνατο να «εισαχθεί».

Ερχόμαστε λοιπόν έτσι στο ζήτημα της επιστημονικής διαφοράς μεταξύ Σοσιαλισμού και Κομμουνισμού, το οποίο έθιξε ο Ένγκελς στην κρίση του που αναφέραμε παραπάνω για την ανακρίβεια του ονόματος «σοσιαλδημοκράτης». Η πολιτική διαφορά μεταξύ της πρώτης ή κατώτερης και της ανώτερης φάσης του κομμουνισμού θα γίνει κάποτε πολύ μεγάλη, θα ήταν όμως αστείο να επιμείνουμε σ' αυτό από τώρα, μέσα στο καπιταλιστικό σύστημα, και μόνο ίσως μερικοί αναρχικοί θα μπορούσαν να του αποδώσουν πρωτεύουσα σημασία –αν εννοείται υπάρχουν ακόμη άνθρωποι μεταξύ των αναρχικών που δεν διδάχθηκαν τίποτε από την «είδους Πλεχάνωφ» μεταμόρφωση των Κροπότκιν, των Γκράβ, των Κορνελίσσεν και άλλων «αστέρων» του αναρχισμού προς τον Σοσιαλσβινισμό ή προς τον αναρχο-εσχατισμό, όπως ομολόγησε ένας από τους λίγους αναρχικούς που διατηρούν ακόμη την τιμή τους (ο Γκαίυ).

Η επιστημονική όμως διαφορά μεταξύ σοσιαλισμού και κομμουνισμού είναι φανερή. Αυτό που γενικά ονομάζεται σοσιαλισμός χαρακτηρίζεται από τον Μαρξ ως η πρώτη ή κατώτερη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας.

Και αφού τα μέσα της παραγωγής γίνονται δημόσια ιδιοκτησία, η λέξη κομμουνισμός μπορεί να εφαρμοσθεί και εδώ, αρκεί να μην ξεχνούμε ότι δεν υπάρχει ακόμα τέλειος κομμουνισμός. Η μεγάλη σημασία της εξήγησης του Μαρξ είναι ότι και σ' αυτό το ζήτημα εφαρμόζει την υλιστική διαλεκτική μέθοδο, την θεωρία της εξέλιξης, εξετάζοντας τον κομμουνισμό σαν κάτι που προκύπτει από τον καπιταλισμό.

Αντί των τεχνητών και σχολαστικών ορισμών και των μάταιων αναζητήσεων της σημασίας των λέξεων («τι είναι σοσιαλισμός», «τι είναι κομμουνισμός») ο Μαρξ αναλύει τι πρέπει να ονομάζονται στάδια στην οικονομική ανάπτυξη του κομμουνισμού.

Στην πρώτη του φάση ή στο πρώτο στάδιο ο Κομμουνισμός δεν μπορεί ακόμη να είναι οικονομικώς ώριμος και τελείως απαλλαγμένος από κάθε παράδοση και επίδραση του καπιταλισμού. Βλέπουμε λοιπόν το ενδιαφέρον φαινόμενο ότι η πρώτη φάση του κομμουνισμού διατηρεί «τον στενό ορίζοντα του αστικού νόμου».

Ο αστικός νόμος, στην διανομή των ειδών της κατανάλωσης προϋποθέτει μοιραία το κεφαλαιοκρατικό κράτος, γιατί ο νόμος δεν είναι τίποτε, χωρίς μια οργάνωση εκβιασμού του λαού για να υποτάσσεται σ' αυτόν. Κατά συνέπεια, για ορισμένο καιρό όχι μόνο ο αστικός νόμος αλλά ακόμη και το κεφαλαιοκρατικό κράτος θα διατηρούνται υπό τον κομμουνισμό, χωρίς την κεφαλαιοκρατική τάξη.

Αυτό μπορεί να φανεί ως παραδοξολογία και λογοπαίγνιο, όπως κατηγορούν τον Μαρξισμό οι άνθρωποι που δεν θέλουν να μελετήσουν τις εξαιρετικά βαθιές διδασκαλίες του. Πραγματικά όμως το Παλιό που επιζεί μέσα στο Νέο βρίσκεται αντιμέτωπο μας σε κάθε βήμα της ζωής, τόσο στη Φύση όσο και στην Κοινωνία.

Δεν είναι μόνο ο ευσεβής πόθος του Μαρξ που αφήνει ένα λείψανο αστικού νόμου μέσα στον κομμουνισμό. Αυτός απλώς έδειξε τι είναι οικονομικώς και πολιτικώς αναπόφευκτο σε μια κοινωνία που προκύπτει από τα σπλάχνα του καπιταλισμού.

Η Δημοκρατία έχει μεγάλη σημασία στον απελευθερωτικό αγώνα της εργατικής τάξης κατά των κεφαλαιοκρατών. Αλλά η Δημοκρατία δεν είναι όριο που δεν πρέπει να υπερβούμε, είναι μάλλον ένα από τα στάδια στον δρόμο της εξέλιξης από τον Φεουδαλισμό στον Καπιταλισμό και από τον Καπιταλισμό στον Κομμουνισμό.

Η Δημοκρατία εφαρμόζει την ισότητα. Η τεραστία σημασία του αγώνα του προλεταριάτου για την ισότητα και η ελκυστική δύναμη αυτού του συνθήματος είναι φανερά, όταν εννοούμε ότι αυτά σημαίνουν την εκμηδένιση των τάξεων. Η δημοκρατική όμως ισότητα είναι απλά τυπική και τίποτε περισσότερο : και αμέσως μετά την εφαρμογή της ισότητας όλων των μελών της κοινωνίας σε σχέση με την κατοχή των μέσων της παραγωγής, δηλαδή της ισότητας της εργασίας και της ισότητας των ημερομισθίων, θα εμφανισθεί μοιραία μπροστά στην ανθρωπότητα το ζήτημα να προχωρήσει από την τυπική ισότητα προς την ισότητα που είναι πραγματική, και να πραγματοποιήσει στην ζωή την αρχή «καθένας κατά την ικανότητα του στον καθένα κατά τις ανάγκες του». Με ποια πρακτικά μέτρα θα προχωρήσει η ανθρωπότητα στον ανώτερο αυτό σκοπό -αυτό δεν το ξέρουμε ούτε μπορούμε να το ξέρουμε. Πρέπει όμως να δείξουμε πόσο εσφαλμένη είναι η συνηθισμένη κεφαλαιοκρατική μέθοδος που παριστάνει τον σοσιαλισμό σαν κάτι άψυχο, απολιθωμένο, ορισμένο μια για πάντα. Απεναντίας μόνο με τον σοσιαλισμό θ' αρχίσει μια γρήγορη, ασφαλής, πραγματική πρόοδος της μάζας στην οποία πρώτα η πλειοψηφία και ύστερα ολόκληρος ο πληθυσμός θα λάβουν μέρος -πρόοδος σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής και ατομικής ζωής.

Η δημοκρατία είναι μία μορφή του Κράτους –μία από τις παραλλαγές του Κράτους, όπως λοιπόν κάθε κράτος είναι και αυτή μία οργανωμένη, συστηματική εφαρμογή της βίας κατά των πολιτών. Αυτή είναι η μία όψη της. Αλλά από το άλλο μέρος είναι η τυπική αναγνώριση της ισότητας όλων των πολιτών, του ίσου δικαιώματος όλων στον καθορισμό της σύνθεσης και της διοίκησης του κράτους.

Και από την τυπική αναγνώριση προκύπτει ένα στάδιο στην εξέλιξη της δημοκρατίας, η οποία πρώτα-πρώτα συγκεντρώνει το προλεταριάτο ως επαναστατική τάξη κατά της πλουτοκρατίας, και του παρέχει την ευκαιρία να συντρίψει, να κομματιάσει, να σαρώσει από το πρόσωπο της γης την κεφαλαιοκρατική κυβερνητική μηχανή –ακόμη και την δημοκρατική της παραλλαγή, τον μόνιμο στρατό την αστυνομία και την γραφειοκρατία. Δεύτερον, του δίνει την δύναμη να αντικαταστήσει όλα αυτά με ένα δημοκρατικότερο, αλλά πάλι κρατικό μηχανισμό, υπό την μορφή των ένοπλων μαζών της εργατικής τάξης, και να προετοιμάσει την συμμετοχή ολοκλήρου του λαού στην εθνοφυλακή.

Εδώ «η ποσότητα μετατρέπεται σε ποιότητα». Το δημοκρατικό αυτό στάδιο βγαίνει πια από το πλαίσιο της δημοκρατικής κοινωνίας και σημειώνει την έναρξη της σοσιαλιστικής της διαμόρφωσης. Αν ο καθένας πραγματικά συμμετέχει στην διεύθυνση του Κράτους η κεφαλαιοκρατία δεν μπορεί να διατηρηθεί πια. Και πραγματικά ο καπιταλισμός όπως εξελίσσεται, μόνος του προετοιμάζει το έδαφος για τον καθένα να είναι ικανός να λάβει μέρος στην διεύθυνση του κράτους. Μία εκδήλωση της προπαρασκευής αυτής του εδάφους είναι και γενική εκπαίδευση του πληθυσμού που έχει ήδη πραγματοποιηθεί σε πολλές από τις πιο προχωρημένες κεφαλαιοκρατικές χώρες επίσης και η μόρφωση και πειθαρχία που επιβάλλεται επί των εκατομμυρίων των εργατών από τον τεράστιο, πολύπλοκο και κοινωνικοποιημένο οργανισμό των ταχυδρομείων, σιδηροδρόμων, μεγάλων εργοστασίων, του μεγάλου εμπορίου, των τραπεζών, κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Με το οικονομικό αυτό έδαφος είναι απολύτως δυνατό αμέσως, μέσα σε είκοσι τέσσερες ώρες να προβούμε στην ανατροπή των κεφαλαιοκρατών και γραφειοκρατών, και να τους αντικαταστήσουμε στον έλεγχο της παραγωγής και διανομής, στην υπηρεσία του διακανονισμού της εργασίας και των προϊόντων, από τους ένοπλους εργάτες ή τον οπλισμένο λαό. Το ζήτημα του ελέγχου και της λογιστικής δεν πρέπει να συγχυσθεί με το ζήτημα της επιστημονικά μορφωμένης μερίδας των μηχανικών, γεωπόνων κ.τ.λ. Οι κύριοι αυτοί δουλεύουν σήμερα υπό τις διαταγές των κεφαλαιούχων, θα δουλεύουν ίσως καλύτερα αύριο, υπό τις διαταγές των ένοπλων εργατών. Λογιστική και έλεγχος -αυτοί είναι οι αναγκαίότεροι όροι για την κανονική και σωστή λειτουργία της πρώτης φάσης της κομμουνιστικής κοινωνίας. Όλοι οι πολίτες μετατρέπονται σε μισθωτούς υπάλληλους του Κράτους, που αποτελείται από τους ένοπλους εργάτες. Όλοι οι πολίτες γίνονται υπάλληλοι και εργάτες ενός εθνικού κρατικού «συνδικάτου». Πρόκειται μόνο να δουλεύουν όλοι σε ίσο βαθμό, να προσφέρουν όλοι κανονικά το μέτρο της εργασίας που τους αναλογεί, και όλοι να παίρνουν ίση πληρωμή.

Η λογιστική και ο έλεγχος που χρειάζονται γι' αυτό απλοποιήθηκαν τόσο από τον καπιταλισμό, ώστε μετετράπησαν σε εξαιρετικά απλούστατες ενέργειες ταξινομήσεως, παραλαβής και έκδοσης αποδείξεων που μπορεί να κάνει ο καθένας που ξέρει να διαβάζει και να γράφει και ξέρει τις τέσσερις πρώτες αριθμητικές πράξεις². Όταν η πλειοψηφία των ίδιων των πολιτών αρχίζει να

² Όταν οι περισσότερες λειτουργίες του κράτους περιορίζονται σε μια λογιστική και έναν έλεγχο από τους ίδιους τους εργάτες, αυτό παύει να είναι «πολιτικό» Κράτος. Τότε οι «δημόσιες

κρατάει αυτούς τους λογαριασμούς και να επιβάλλει αυτόν τον έλεγχο επί των κεφαλαιούχων που μετατρέπονται τώρα σε υπαλλήλους, επί της κατηγορίας εκείνης των διανοουμένων που διατηρούν ακόμη τις καπιταλιστικές συνήθειες, ο έλεγχος αυτός θα γίνει πράγματι γενικός, αναπόφευκτος, φυσικός, και δεν θα υπάρχει τρόπος να τον διαφύγει, κανείς.

Ολόκληρη η κοινωνία θα έχει γίνει ένα γραφείο και ένα εργοστάσιο, με ίση δουλειά και ίση πληρωμή. Αυτή όμως η πειθαρχία εργοστασίου, που το προλεταριάτο θα επεκτείνει σε όλη την κοινωνία μετά την ήττα του καπιταλισμού και την ανατροπή των εκμεταλλευτών, δεν είναι καθόλου το ιδανικό μας, και πολύ απέχει από τον τελικό μας σκοπό. Δεν είναι παρά ένας μεταβατικός σταθμός για την ριζική εκκαθάριση της κοινωνίας από όλη την κτηνωδία και την ατιμία της κεφαλαιοκρατικής εκμετάλλευσης. Συνεχίζοντας τον δρόμο μας προς τα εμπρός, θα αφήσομε πίσω τον μεταβατικό αυτό σταθμό.

Όταν το σύνολο, ή έστω μόνο το μεγαλύτερο μέρος της κοινωνίας, μάθει πώς κυβερνάται το Κράτος, αναλάβει το έργο αυτό στα δικά του χέρια, εγκαταστήσει έναν έλεγχο επάνω στην ασήμαντη μειοψηφία των καπιταλιστών, επάνω στη μερίδα που διατηρεί κεφαλαιοκρατικά έθιμα και στους εργάτες που είναι αγιάτρευτα διεφθαρμένοι από τον καπιταλισμό -από την στιγμή αυτή η ανάγκη οποιασδήποτε κυβέρνησης αρχίζει να εκλείπει. Όσο τελειότερη είναι η δημοκρατία, τόσο πλησιέστερη είναι η στιγμή που παύει να είναι αναγκαία. Όσο πιο δημοκρατικό είναι το κράτος, αποτελούμενο από τους, ένοπλους εργάτες, που «δεν είναι πια κράτος με την κοινή σημασία τής λέξης», τόσο γρηγορότερα αρχίζει να ξεπέφτει κάθε μορφή κράτους. Γιατί όταν όλοι μάθουν να κυβερνούν και θα κυβερνούν την κοινωνικοποιημένη παραγωγή, όταν όλοι πραγματικά θα κρατούν λογαριασμό και θα ελέγχουν τους «φύλακες των κεφαλαιοκρατικών παραδόσεων», θα είναι βέβαια τόσο απίστευτα δύσκολο να διαφύγει κανείς από την γενική αυτή διεύθυνση και τον έλεγχο, θα είναι τόσο σπάνιο και θα συνοδεύεται ασφαλώς από τόσο βαριά τιμωρία (γιατί οι ένοπλοι εργάτες είναι πολύ πρακτικοί άνθρωποι και όχι αισθηματικοί ιδεολόγοι), ώστε πολύ γρήγορα η ανάγκη της τήρησης όλων των απλών και βασικών κανόνων της κοινωνικής ζωής, θα γίνει μία συνήθεια. Η πόρτα τότε θα είναι ορθάνοιχτη για την μετάβαση από την πρώτη φάση τής Κομμουνιστικής Κοινωνίας στην ανώτερη δεύτερη φάση της, και συγχρόνως στον τελειωτικό μαρasmus του κράτους.

λειτουργίες μετατρέπονται από πολιτικές σε απλές διαχειριστικές λειτουργίες» (Ιδε ανωτέρω κεφ. IV, παραγρ. 2 στην Πολεμική του Ένγκελς προς τους αναρχικούς).
(Ο Συγγραφέας)

VI. ΕΞΕΥΤΕΛΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΟΠΟΡΤΟΥΝΙΣΤΕΣ

Το ζήτημα της σχέσης του κράτους προς την κοινωνική επανάσταση, και της Κοινωνικής επανάστασης προς το κράτος, καθώς και το ζήτημα της επανάστασης γενικά, πολύ λίγο απασχόλησε τους γνωστότερους θεωρητικούς της Δευτέρας Διεθνούς (1889-1914). Το χαρακτηριστικότερο όμως γεγονός στην εξέλιξη αυτή της βαθμιαίας ανάπτυξης του οπορτουνισμού, που έφερε στην χρεοκοπία της Δευτέρας Διεθνούς στα 1914, είναι ότι και όταν ακόμη τυχαία έφθασαν σ' αυτό το ζήτημα κατέβαλε όλες τους τις προσπάθειες για να το αποφύγουν η μάλλον το περνούσαν απαρατήρητο.

Μπορούμε γενικά να πούμε ότι η αποφυγή του ζητήματος αυτού της σχέσης της προλεταριακής επανάστασης προς το Κράτος, πράγμα που ήταν εξαιρετικά συμφέρον για τους οπορτουνιστές, ανέπτυξε τον οπορτουνισμό και παραμόρφωσε τον Μαρξισμό, έως τον τελειωτικό εξευτελισμό του.

Για να χαρακτηρίσουμε μόνο με λίγα λόγια την αξιοθρήνητη αυτή εξέλιξη, ας πάρουμε τους πιο γνωστούς θεωρητικούς του Μαρξισμού, τον Πλεχάνωφ και τον Κάουτσκυ.

1. Πολεμική του Πλεχάνωφ προς τους Αναρχικούς

Ο Πλεχάνωφ αφιέρωσε ένα ειδικό βιβλιαράκι για το ζήτημα της σχέσης του Σοσιαλισμού προς τον Αναρχισμό, με τον τίτλο *Αναρχισμός και Σοσιαλισμός* που τυπώθηκε στα Γερμανικά στα 1894. Προσπάθησε κάπως να μιλήσει γι' αυτό το ζήτημα χωρίς να θίξει το ζωτικότερο, το επίμαχο σημείο, το ουσιαστικό πολιτικά σημείο στην πάλη προς τους αναρχικούς: την σχέση της Επανάστασης προς το Κράτος και το ζήτημα του Κράτους εν γένει.

Το βιβλιαράκι του πρέπει να χωρισθεί σε δύο μέρη: το ένα, ιστορικό-φιλολογικό, που περιέχει αξιόλογη ύλη για την ιστορία των ιδεών του Στίρνερ, του Προυντόν και άλλων, το δεύτερο, αμαθές και σοφιστικό, περιέχει μια χονδροειδή επανάληψη του θέματος ότι «ένας αναρχικός δεν μπορεί να διακριθεί από έναν κακούργο», είναι γεμάτο από διασκεδαστικούς συνδυασμούς συλλογισμών και είναι πολύ χαρακτηριστικό για όλη τη δράση του Πλεχάνωφ στις παραμονές της Επανάστασης και κατά την διάρκεια της επαναστατικής περιόδου στη Ρωσία. Πράγματι από το 1908 ως το 1917, ο Πλεχάνωφ φανερώθηκε σαν ένας μισοσχολαστικός και μισο-υποκριτής, δεμένος πολιτικά στο άρμα της πλουτοκρατίας.

Είδαμε πως ο Μαρξ και ο Ένγκελς στην πολεμική τους κατά των αναρχικών, ανέπτυξαν σαφέστατα τις απόψεις τους για την σχέση της Επανάστασης προς το Κράτος. Ο Ένγκελς, δημοσιεύοντας στα 1891 την Κριτική του Προγράμματος της Gotha του Μαρξ, έγραφε ότι «εμείς» - δηλαδή ο Ένγκελς και ο Μαρξ- «είμαστε τότε στην σκληρότερη φάση της πολεμικής μας προς τον Μπακούνιν και τους αναρχικούς του: μόλις δυο χρόνια είχαν περάσει τότε από το Συνέδριο της Πρώτης Διεθνούς στη Χάγη».

Οι αναρχικοί είχαν προσπαθήσει να εμφανίσουν την Παρισινή Κομμούνια ως «δική τους», ως επικύρωση των διδασκαλιών τους, δείχνοντας έτσι ότι δεν κατάλαβαν καθόλου τα διδάγματα της Κομμούνιας και την ανάλυση των διδαγμάτων της από τον Μαρξ.

Ο αναρχισμός δεν έδωσε καμιά σωστή λύση στα συγκεκριμένα πολιτικά προβλήματα: μπορούμε να συντρίψουμε την παλιά Κρατική μηχανή, και τι θα βάλουμε στη θέση της;

Να μιλάει όμως κανείς για Αναρχισμό και Σοσιαλισμό αφήνοντας έξω ολόκληρο το ζήτημα του Κράτους και παραβλέποντας όλη την εξέλιξη του Μαρξισμού πριν και μετά την Κομμούνια-

αυτό σήμαινε μιαν αναπόφευκτη πτώση στον οπορτουνισμό. Γιατί αυτό ακριβώς θέλει ο οπορτουνισμός- να αφήσει κατά μέρος αυτά τα ζητήματα. Αυτό και μόνο αποτελεί μια μεγάλη νίκη του οπορτουνισμού.

2. Πολεμική του Κάουτσκι προς τους οπορτουνιστές.

Χωρίς αμφιβολία ένας ασύγκριτα μεγαλύτερος αριθμός έργων του Κάουτσκι είναι μεταφρασμένα στα Ρωσικά παρά σε κάθε άλλη γλώσσα. Και έχουν κάποιο δίκιο οι Γερμανοί σοσιαλδημοκράτες όταν λένε χάριν αστειότητας, ότι ο Κάουτσκι διαβάζεται περισσότερο στη Ρωσία παρά στη Γερμανία -και πρέπει να πούμε, σε παρένθεση, ότι υπάρχει μια βαθύτερη ιστορική σημασία στην αστειότητα αυτή, παρ' όσο πιστεύεται συνήθως.

Γιατί στα 1905 οι Ρώσοι εργάτες εκδήλωσαν μια εξαιρετικά ζωνή, μια πρωτοφανή ζήτηση των καλύτερων έργων της καλύτερης σοσιαλδημοκρατικής φιλολογίας του κόσμου, και οι μεταφράσεις και εκδόσεις των έργων αυτών εκδίδονταν σε απίστευτο αριθμό, παρά στις άλλες χώρες. Έτσι λοιπόν, η τεράστια πείρα τής γειτονικής πιο προοδευμένης χώρας, μεταφυτεύτηκε στο εντελώς παρθένο έδαφος τού προλεταριακού μας κινήματος.

Ο Κάουτσκι εκτός της εκλαΐκευσης που έκαμε στον Μαρξισμό, είναι ιδιαίτερα γνωστότατος στη χώρα μας με τις συζητήσεις του προς τους οπορτουνιστές που έχουν επικεφαλής των τον Μπερνστάιν. Ένα γεγονός όμως σχεδόν άγνωστο, πού μολαταύτα δεν πρέπει να το παραβλέψουμε, αν θέλουμε να ερευνήσουμε πως ο Κάουτσκι εξέπεσε σε τέτοιο σημείο σύγχυσης, ώστε να γίνει δικηγόρος του Σοσιαλ-σβινισμού, στην εποχή της μεγαλύτερης κρίσης, στα 1914-15. Το γεγονός αυτό είναι ότι, πριν εκστρατεύσει εναντίον των κυριότερων αντιπροσώπων τον οπορτουνισμού στη Γαλλία (Μιλλεράν, Ζωρές) και στη Γερμανία (Μπερνστάιν), ο Κάουτσκι, είχε δείξει πολύ μεγάλους δισταγμούς.

Η Ρωσική μαρξική εφημερίδα, Η Αυγή, πού εκδιδόταν στη Στουτγάρδη στα 1901-2, υποστηρίζοντας την επαναστατική προλεταριακή τακτική, αποκάλυψε τον Κάουτσκι χαρακτηρίζοντας την πρόταση του στο Διεθνές Σοσιαλιστικό Συνέδριο των Παρισίων στα 1900, ως «ελαστική», εξαιτίας τής ακαθόριστης, μετριοπαθούς και συμβιβαστικής στάσης του απέναντι των οπορτουνιστών. Στα Γερμανικά είχαν δημοσιευθεί επιστολές τού Κάουτσκι που μαρτυρούσαν την ίδια διστακτικότητα πριν ταχθεί εναντίον του Μπερνστάιν. Ασύγκριτα όμως μεγαλύτερη σημασία έχει το γεγονός ότι στις συζητήσεις του αυτές με τους οπορτουνιστές, στην διατύπωση του ζητήματος απ' αυτόν, και στην μέθοδο με την οποία ,το εξετάζει, μπορούμε να παρατηρήσουμε, τώρα που ερευνούμε την Ιστορία τής τελευταίας προδοσίας του κατά του μαρξισμού, τον συστηματικό προσανατολισμό του προς τον οπορτουνισμό και προπάντων στο ζήτημα αυτό του Κράτους.

Ας πάρουμε το πρώτο μεγάλο έργο του Κάουτσκι κατά του οπορτουνισμού : *Ο Μπερνστάιν και το Σοσιαλδημοκρατικό πρόγραμμα*. Ο Κάουτσκι αντικρούει τον Μπερνστάιν λεπτομερώς, το χαρακτηριστικό όμως σημείο είναι το εξής:

Ο Μπερνστάιν στο διαβόητο βιβλίο του, *Σοσιαλιστικά Θεμέλια*, κατηγορεί τον μαρξισμό επί «Μπλανκισμώ», κατηγορία που από τότε επαναλαμβάνεται χιλιάδες φορές από τους οπορτουνιστές και τους φιλελευθέρους της Ρωσίας κατά των αντιπροσώπων του επαναστατικού μαρξισμού, των Μπολσεβίκων. Στο σημείο αυτό ο Μπερνστάιν επιμένει κυρίως στο έργο του Μαρξ *Ο εμφύλιος πόλεμος στη Γαλλία*, και προσπαθεί -όπως είδαμε, εντελώς ανεπιτυχώς να συνταυτίσει την άποψη του Μαρξ για τα διδάγματα τής Κομμούνας με την άποψη του Προυντόν. Επίσης δίνει ξεχωριστή σημασία στο συμπέρασμα του Μαρξ που τονίζεται από τον ίδιον στον πρόλογο του Κομμουνιστικού Μανιφέστου στα 1872, ότι δηλαδή «η εργατική τάξη δεν μπορεί άπλα να πάρει στα χέρια της την έτοιμη κρατική μηχανή και να την χρησιμοποιήσει για τους

δικούς της σκοπούς». Η έκφραση αυτή άρεσε τόσο πολύ στον Μπερνστάιν, ώστε την επαναλαμβάνει τουλάχιστον τρεις φορές μέσα στο βιβλίο του -εξηγώντας την με την πιο διαστρεβλωμένη οπορτουνιστική έννοια. Είδαμε πώς ο Μαρξ εννοεί, ότι η εργατική τάξη πρέπει να συντρίψει, να σπάσει, να ανατινάξει (sprengen, εκρηγνύω είναι η έκφραση που χρησιμοποιεί ο Ένγκελς) ολόκληρη την κρατική μηχανή, ενώ κατά τον Μπερνστάιν, φαίνεται ότι ο Μαρξ με τα λόγια αυτά συμβούλευε την εργατική τάξη ενάντια του υπερβολικού επαναστατικού ζήλου κατά την κατάληψη της εξουσίας

Δεν μπορεί κανείς να φαντασθεί πιο χυδαία και αναιδή διαστροφή των ιδεών του Μαρξ. Τι κάνει όμως ο Κάουτσκι στην λεπτομερή του καταπολέμηση του Μπερνσταϊνισμού;

Αποφεύγει την εξέταση ολόκληρης της έκτασης της διαστροφής του Μαρξισμού σ' αυτό το σημείο. Αναφέρει το ανωτέρω απόσπασμα από τον πρόλογο του Ένγκελς στο βιβλίο του Μαρξ Ο εμφύλιος πόλεμος στη Γαλλία, λέγοντας ότι, κατά τον Μαρξ, η εργατική τάξη δεν μπορεί άπλα να κατακτήσει την έτοιμη κρατική μηχανή, αλλά, εν γένει, μπορεί να την κατακτήσει και αυτό είναι όλο... Για το γεγονός ότι ο Μπερνστάιν απέδωσε στον Μαρξ ακριβώς τις αντίθετες από τις πραγματικές του απόψεις, και ότι το πραγματικό έργο της προλεταριακής επανάστασης, όπως το καθόρισε ο Μαρξ από τα 1852, ήταν η συντριβή της κρατικής μηχανής- ούτε μια λέξη δεν βρίσκεται για όλα αυτά στο έργο του Κάουτσκι. Το αποτέλεσμα ήταν ότι η κυριότερη διάκριση μεταξύ Μαρξισμού και Οπορτουνισμού στο ζήτημα της προλεταριακής επανάστασης αποσιωπήθηκε !

«Την λύση του προβλήματος της προλεταριακής δικτατορίας», έγραφε ο Κάουτσκι «εν αντιθέσει» προς τον Μπερνστάιν, «μπορούμε να την αφήσουμε για το μέλλον».

Αυτό δεν είναι μια πολεμική κατά του Μπερνστάιν, αλλά μάλλον μια παραχώρηση προς αυτόν, μια υποστήριξη της θέσης του οπορτουνισμού : γιατί σήμερα οι οπορτουνιστές δεν ζητούν άλλο καλύτερο παρά «απλά να αφήσουν για το μέλλον» όλα τα θεμελιώδη προβλήματα της προλεταριακής επανάστασης.

Ο Μαρξ και ο Ένγκελς, από τα 1852 έως τα 1891 επί σαράντα χρόνια δίδαξαν το προλεταριάτο ότι πρέπει να συντρίψει την κρατική μηχανή, αλλά ο Κάουτσκι, στα 1899, αντιμετωπίζοντας στο σημείο αυτό την μεγαλύτερη διαστροφή του μαρξισμού από τους οπορτουνιστές, μεταστρέφει δόλια το ζήτημα των συγκεκριμένων μορφών της καταστροφής της κρατικής μηχανής, στο γενικότερο ζήτημα περί της ανάγκης της καταστροφής της, και έτσι σώζει τον εαυτό του πίσω από το πρόσχημα της «αναμφισβήτητου» -και στείρας- αλήθειας, ότι οι συγκεκριμένες μορφές δεν μπορούν να είναι γνωστές από πριν....

Μεταξύ του Μαρξ και του Κάουτσκι, μεταξύ της στάσης του καθενός σε σχέση με το πρόβλημα που τίθεται μπροστά στο προλεταριακό κόμμα, πως δηλαδή, θα προετοιμασθεί η εργατική τάξη για την Επανάσταση, υπάρχει μια πλατειά άβυσσος.

Ας πάρουμε το επόμενο, ωριμότερο έργο του Κάουτσκι αφιερωμένο επίσης κατά μέγα μέρος στην αντίκρουση των οπορτουνιστικών σφαλμάτων. Είναι το βιβλίο του για την *Κοινωνική Επανάσταση*.

Ο συγγραφέας εκλέγει ως ειδικό θέμα του το ζήτημα της «προλεταριακής επανάστασης» και του «προλεταριακού καθεστώτος». Μάς παρέχει αρκετά σημαντική ύλη, αλλά ακριβώς το ζήτημα αυτό του Κράτους αγνοείται,

Μέσα στο βιβλίο του ο συγγραφέας μιλάει για την κατάκτηση της κρατικής εξουσίας -και αυτό είναι όλο. Δηλαδή, το ζήτημα διατυπώνεται με τέτοιο τρόπο ώστε αποτελεί μια παραχώρηση στον οπορτουνισμό, αφού γίνεται δεκτό ότι η κατάληψη της εξουσίας μπορεί να γίνει χωρίς την καταστροφή της κρατικής μηχανής.

Το ίδιο πράγμα που ο Μαρξ στα 1872, είχε διακηρύξει ότι είναι πια παράκαιρο στο πρόγραμμα του Κομμουνιστικού Μανιφέστου, ανασταίνεται από τον Κάουτσκι στα 1902.

Το βιβλίο επίσης περιέχει μια ειδική παράγραφο για τις «μορφές και τα όπλα της Κοινωνικής Επανάστασης».

Σ' αυτήν εξετάζει την γενική πολιτική απεργία, το ζήτημα του εμφύλιου πολέμου, και «τα όργανα της βίας που διαθέτουν τα νεώτερα μεγάλα κράτη, όπως είναι η γραφειοκρατία και ο στρατός», για εκείνο όμως που η Κομμούνια τόσα δίδαξε τους εργάτες, ούτε μια συλλαβή.

Βλέπουμε ότι ο Ένγκελς δεν έδινε μάταια συμβουλές, για τους Γερμανούς σοσιαλδημοκράτες ιδιαίτερα, εναντίον του «μοιρολατρικού σεβασμού» προς το Κράτος.

Ο Κάουτσκι θέτει το ζήτημα ότι: το νικηφόρο προλεταριάτο «θα πραγματοποιήσει το δημοκρατικό πρόγραμμα» και διατυπώνει τα άρθρα του, αλλά γι' αυτό που μας δίδαξε το έτος 1871, για την μικροαστική δημοκρατία που αντικαθίσταται από μια προλεταριακή –ούτε μια λέξη. Μεταχειρίζεται γι' αυτό το ζήτημα διάφορες ευλογοφανείς και τετριμμένες φράσεις, όπως: «είναι φανερό ότι δεν μπορούμε να επιτύχουμε την κυριαρχία υπό την σημερινή τάξη των πραγμάτων. Αυτή η επανάσταση προϋποθέτει μια μακρά και βαθιά πάλη που καθώς προχωρεί, θα αλλάξει τον πολιτικό και κοινωνικό οργανισμό μας».

Χωρίς αμφιβολία αυτό είναι «φοβερό» τόσο όσο τα άλογα τρώνε κριθάρι, ή ο Βόλγας χύνεται στην Κασπία θάλασσα. Το μόνο λυπηρό είναι ότι χρειάστηκε να χρησιμοποιήσει αυτή την κενή και πομπώδη φράση για την «βαθιά» πάλη, για να υπερπηδήσει το ουσιαστικό πρόβλημα του επαναστατικού προλεταριάτου, δηλαδή που ακριβώς βρίσκεται αυτό το «βάθος» της επανάστασης του σε σχέση με το Κράτος και την Δημοκρατία, σε αντίθεση, προς τις μη προλεταριακές επαναστάσεις του παρελθόντος.

Εδώ είναι ένα σημαντικότερο σημείο, το οποίο αγνοώντας ο Κάουτσκι, παραδίδει πραγματικά ολόκληρο, το πεδίο στους οπορτουνιστές, ενώ κηρύσσει πόλεμο εναντίον τους με φοβερές και τρομερές λέξεις, τονίζοντας την σημασία της «ιδέας της επανάστασης» πόσο αξίζει αυτή η «ιδέα», όταν κανείς φοβάται να την διαδώσει μεταξύ, των εργατών; -ή του «Επαναστατικού ιδεαλισμού υπεράνω όλων...», και διακηρύσσοντας ότι οι Άγγλοι εργάτες μόλις διαφέρουν από την μικροαστική τάξη...

«Σε μια Σοσιαλιστική κοινωνία (γράφει ο Κάουτσκι) μπορούν και συνυπάρχουν συγχρόνως οι πιο ποικίλες μορφές βιομηχανικών επιχειρήσεων –γραφειοκρατικές (:;), εμπορικές, συνεταιριστικές, ατομικές. Είναι παραδείγματος χάριν μερικές επιχειρήσεις που δεν μπορούν να υπάρξουν χωρίς μια γραφειοκρατική (:;) οργάνωση: έτσι είναι οι σιδηρόδρομοι. Η δημοκρατική οργάνωση θα πάρει εδώ την ακόλουθη μορφή: Οι εργάτες εκλέγουν αντιπρόσωπους που αποτελούν ένα είδος Κοινοβουλίου και αυτό το κοινοβούλιο καθορίζει τους όρους της εργασίας και επιστατεί στην λειτουργία του γραφειοκρατικού μηχανισμού. Άλλες επιχειρήσεις πρέπει να μεταβιβασθούν στις εργατικές ενώσεις που θα μπορούσαν πάλι να οργανωθούν επάνω σε μια συνεταιριστική βάση».

Η άποψη αυτή είναι εσφαλμένη και οπισθοδρομική σε σύγκριση με τα συμπεράσματα του Μαρξ και του Ένγκελς ύστερα από το 1870, μετά τα διδάγματα της Κομμούνιας.

Για την δήθεν αναγκαία «γραφειοκρατική» οργάνωση, δεν υπάρχει καμιά διαφορά μεταξύ των σιδηροδρόμων και οποιασδήποτε άλλης μορφής της μεγάλης βιομηχανίας, των εργοστασίων, των μεγάλων εμπορικών επιχειρήσεων ή των μεγάλων κεφαλαιοκρατικών κτημάτων. Η λειτουργία όλων αυτών των επιχειρήσεων απαιτεί την αυστηρότερη πειθαρχία, την μεγαλύτερη τυπικότητα στην εκτέλεση τής εργασίας, γιατί αλλιώς υπάρχει κίνδυνος βλάβης του μηχανισμού ή του

προϊόντος, ή και σύγχυση ή σταμάτημα ολόκληρης της εργασίας. Σε όλες αυτές τις επιχειρήσεις, οι εργάτες «θα εκλέγουν αντιπροσώπους που θα αποτελούν ένα είδος κοινοβουλίου».

Αλλά εδώ είναι το φλέγον ζήτημα : αυτό το «είδος Κοινοβουλίου» δεν θα είναι κοινοβούλιο με την αστική έννοια. Αυτό το «είδος κοινοβουλίου» δεν θα «καθορίζει

τους όρους τής εργασίας και θα επιβλέπει τη λειτουργία του γραφειοκρατικού μηχανισμού» όπως φαντάζεται ο Κάουτσκι, του οποίου οι σκέψεις δεν ξεφεύγουν πολύ από το πλαίσιο του αστικού κοινοβουλευτισμού. Σε μια σοσιαλιστική κοινωνία, αυτό το «είδος κοινοβουλίου», που αποτελείται από αντιπροσώπους των εργατών, θα καθορίζει τους όρους της εργασίας, και θα επιβλέπει την λειτουργία του «μηχανισμού» αυτός όμως ο μηχανισμός δεν θα είναι «γραφειοκρατικός». Οι εργάτες κατακτώντας την πολιτική εξουσία, θα συντρίψουν τον παλιό γραφειοκρατικό μηχανισμό, θα τον ξεριζώσουν από τα θεμέλιά του, ώσπου να μη μείνει ούτε λίθος επί λίθου, και η νέα μηχανή που θα κάνουν για να βάλουν στη θέση της θα δημιουργηθεί από τους ίδιους τους εργάτες και υπαλλήλους. Για να προληφθεί η μετατροπή τους σε γραφειοκράτες, θα ληφθούν άμεσα μέτρα τα οποία λεπτομερώς ανέλυσαν ο Μαρξ και ο Ένγκελς: 1) Όχι μόνο θα εκλέγονται, αλλά και θα μπορούν σε κάθε στιγμή να ανακληθούν. 2) Δεν θα περνούν ανώτερη πληρωμή από τους κοινούς εργάτες; 3) θα γίνει άμεση προετοιμασία για ένα καθεστώς, στο οποίο όλοι θα εκπληρώνουν το έργο του ελέγχου και της επίβλεψης, ώστε όλοι θα γίνονται «δημόσιοι υπάλληλοι» προσωρινά, και κανείς δεν θα έχει έτσι την ευκαιρία να γίνει «γραφειοκράτης».

Ο Κάουτσκι δεν σκέφθηκε καθόλου τους λόγους του Μαρξ: «Η Κομμούνα δεν ήταν ένας κοινοβουλευτικός αλλά ένας εργατικός οργανισμός, που συγχρόνως εξέδιδε και εκτελούσε τους νόμους».

Δεν κατάλαβε καθόλου την διαφορά μεταξύ ενός μικροαστικού κοινοβουλίου που συνδυάζει την δημοκρατία (όχι για το λαό) με την γραφειοκρατία (κατά του λαού), και της προλεταριακής δημοκρατίας, η οποία θα λάβει άμεσα μέτρα για να ξεριζώσει την γραφειοκρατία και η οποία θα είναι ικανή να φέρει τα μέτρα αυτά στη λογική τους κατάληξη, στην τέλεια καταστροφή της γραφειοκρατίας και την τελική εγκατάσταση της δημοκρατίας για το λαό. Ο Κάουτσκι φανερώνει έτσι πάλι τον ίδιο παλιό «μοιρολατρικό σεβασμό» προς το Κράτος, την «μοιρολατρική πίστη» στην γραφειοκρατία.

Ας έρθουμε στο τελευταίο και καλύτερο από τα έργα του Κάουτσκι κατά των οπορτουνιστών, το βιβλιαράκι του *Ο Δρόμος προς την εξουσία*, που δημοσιεύθηκε στα 1909. Το βιβλιαράκι αυτό αποτελεί ένα σημαντικό βήμα προς τα εμπρός, γιατί δεν εξετάζει απλώς το επαναστατικό πρόγραμμα εν γένει (όπως στο βιβλίο το 1899 κατά του Μπερνστάιν) ούτε τα προβλήματα της κοινωνικής επανάστασης ανεξάρτητα του χρόνου της έκρηξης της (όπως στο βιβλίο του *Η Κοινωνική Επανάσταση* στα 1902), αλλά τους συγκεκριμένους όρους που μάς αναγκάζουν να αναγνωρίσουμε ότι η επαναστατική περίοδος προσεγγίζει.

Ο συγγραφέας εκθέτει σαφέστατα την ένταση του ανταγωνισμού των τάξεων γενικά και την ανάπτυξη του ιμπεριαλισμού, που παίζει ρόλο εξαιρετικά σημαντικό στο ζήτημα τούτο. Ύστερα από την «επαναστατική περίοδο του 1789-1871» στην Δυτική Ευρώπη, μια ανάλογη περίοδος αρχίζει για την Ανατολή στα 1905. Ένας παγκόσμιος πόλεμος έρχεται με απειλητική ταχύτητα. «Το προλεταριάτο δεν μπορεί να μιλάει πια για μια πρόωγη επανάσταση». «Μπήκαμε σε μια επαναστατική περίοδο». «Η επαναστατική εποχή αρχίζει».

Οι ομολογίες αυτές είναι τελείως σωστές. Το βιβλιαράκι μας προσφέρει ένα μέτρο σύγκρισης μεταξύ του ύψους των υποσχέσεων τής Γερμανικής Σοσιαλδημοκρατίας πριν από τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο και του βάθους της κατάρρευσης στην οποία κατέληξε -παίρνοντας μαζί της κι' αυτόν τον Κάουτσκι- όταν εξερράγη ο πόλεμος.

«Η παρούσα κατάσταση» έγραφε ο Κάουτσκι στο βιβλίο του αυτό, «περιέχει ένα κίνδυνο, μήπως εμείς, η Γερμανική Σοσιαλδημοκρατία, θεωρηθούμε εύκολα ως περισσότερο μετριοπαθείς από ότι είμαστε πραγματικά». Όταν όμως έφθασε στην πράξη το Γερμανικό Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα, έγινε ακόμη πιο μετριοπαθές και ομορτοουνιστικό απ' ότι είχε φανεί. Και το πιο χαρακτηριστικό είναι ότι ενώ ομολογεί τόσο καθαρά ότι η επαναστατική περίοδος άρχισε ήδη, ο Κάουτσκι, στο βιβλίο αυτό που ο ίδιος λέει ότι αφιερώνεται ακριβώς στην «πολιτική επανάσταση» παραλείπει πάλι το ζήτημα του Κράτους.

Το σύνολο όλων αυτών των υπεκφυγών του θέματος, των παραλείψεων και των παρασιωπήσεων, έφερε μοιραία στην οριστική πτώση προς τον ομορτοουνισμό, για την οποία θα μιλήσουμε αμέσως παρακάτω.

Η Γερμανική Σοσιαλδημοκρατία, σαν να πούμε, στο πρόσωπο τον Κάουτσκι, διακήρυξε: Υποστηρίζω ακόμη τις επαναστατικές απόψεις (1899), αναγνωρίζω ιδιαίτερα ότι η κοινωνική επανάσταση του προλεταριάτου είναι αναπόφευκτη (1902) αναγνωρίζω ότι μια νέα επαναστατική περίοδος άρχισε ήδη (1909), αποκρούω όμως αυτό που είπε ο Μαρξ από τα 1852 -όταν προβλήθηκε οριστικά το ζήτημα των καθηκόντων που θα παρουσιασθούν σε μια προλεταριακή επανάσταση σε σχέση με το Κράτος (1913).

Και ακριβώς με τον τρόπο αυτό έθεσε το ζήτημα στη συζήτηση του με τον Παννέκεκ.

3. Η πολεμική μεταξύ Κάουτσκι και Παννέκεκ.

Ο Παννέκεκ αντέκρουσε τον Κάουτσκι, αντιπροσωπεύοντας την ομάδα της «ριζοσπαστικής αριστεράς» που αριθμούσε στις τάξεις της την Ρόζα Λούξεμπουργκ, τον Κάρλ Ράντεκ και άλλους, οι οποίοι, υποστηρίζοντας την επαναστατική τακτική, είχαν όλοι την πεποίθηση ότι ο Κάουτσκι περνούσε προς την τακτική του «κέντρου», κυμαινόμενος χωρίς αρχές μεταξύ Μαρξισμού και Ομορτοουνισμού. Η άποψη αυτή αποδείχθηκε τελείως ορθή από τον πόλεμο, όταν το ρεύμα αυτό του «κέντρου» ή του «Καουτσκισμού», που κακώς ονομαζόταν μαρξικό, αποκαλύφθηκε με όλη του την οικτρότητα.

Σ' ένα άρθρο του για το ζήτημα τού Κράτους, τιτλοφορούμενο, «Η δράση των μαζών και η Επανάσταση», (Neue Zeit 1912), ο Παννέκεκ χαρακτήριζε την στάση του Κάουτσκι ως «παθητικό ριζοσπαστισμό», ως «θεωρία της αδρανούς αναμονής». Ο Κάουτσκι δεν θέλει να δει την πορεία της επανάστασης». Στο σημείο αυτό ο Παννέκεκ, θίγει το πρόβλημα που μάς ενδιαφέρει, για τον ρόλο δηλαδή της προλεταριακής επανάστασης απέναντι τού Κράτους.

«Ο αγώνας του προλεταριάτου (έγραφε) δεν είναι απλά αγώνας κατά της κεφαλαιοκρατίας με σκοπό τον έλεγχο του ΚΡάτους αλλά στρέφεται κατά του Κράτους...

Βάση της προλεταριακής επανάστασης είναι η καταστροφή των οργανωμένων δυνάμεων του ΚΡάτους και, ή βίαια εξαφάνιση των (ablosung) δια των οργανωμένων δυνάμεων του προλεταριάτου. Και ο αγώνας αυτός δεν θα τελειώσει πριν καταστραφεί ολόκληρος ο κρατικός οργανισμός

Αυτός είναι ο σκοπός του. Η οργάνωση της πλειοψηφίας δείχνει την υπεροχή της καταστρέφοντας την οργανωμένη βία της κυβερνούσας μειοψηφίας».

Ο Παννέκεκ δεν εκφράζει τις ιδέες του με άμεμπτο τρόπο, αλλά οι ιδέες είναι αρκετά σαφείς, και αξίζει τον κόπο να δούμε πως τις αντικρούει ο Κάουτσκι.

«Έως τώρα», γράφει, «η διαφορά μεταξύ Σοσιαλδημοκρατών και αναρχικών ήταν η ακόλουθη : οι πρώτοι ήθελαν να κατακτήσουν την κρατική εξουσία, ενώ σκοπός των αναρχικών ήταν να την καταστρέψουν, ο Παννέκεκ ζητάει και το ένα και το άλλο».

Αν η ανάπτυξη του Παννέκεκ δεν έχει όλη την ακρίβεια και σαφήνεια δεν μιλούμε για τις άλλες ελλείψεις που είναι άσχετες με το ζήτημά μας -ο Κάουτσκι βρίσκει ακριβώς αυτό το σημείο από το άρθρο του Παννέκεκ, που είναι η ουσία όλου του ζητήματος, και στο θεμελιώδες αυτό ζήτημα, που είναι ζήτημα αρχής, ο Κάουτσκι απαρνείται τελείως την μαρξική άποψη και παραδίδεται χωρίς όρους στους οπορτουνιστές. Ο ορισμός του για την διαφορά μεταξύ σοσιαλδημοκρατών και αναρχικών είναι απολύτως εσφαλμένος, και ο μαρξισμός παραμορφώνεται και ταπεινώνεται έτσι οριστικά.

Η διαφορά μεταξύ μαρξιστών και αναρχικών είναι η εξής: 1) Οι μαρξιστές ζητούν την τελεία καταστροφή του Κράτους, αλλά παραδέχονται ότι ο σκοπός τους μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο μετά την εξαφάνιση των τάξεων που θα προέλθει από μια σοσιαλιστική επανάσταση ως αποτέλεσμα της εφαρμογής του σοσιαλισμού που καταλήγει στον μαρξισμό του Κράτους. οι αναρχικοί απεναντίας θέλουν την τέλεια καταστροφή του Κράτους εντός είκοσι τεσσάρων ωρών και δεν αντιλαμβάνονται τους όρους υπό τους οποίους μπορεί να πραγματοποιηθεί αυτή η καταστροφή. 2) Οι μαρξιστές παραδέχονται ότι μόλις το προλεταριάτο κατακτήσει την πολιτική εξουσία οφείλει να συντρίψει ολότελα τον παλιό κρατικό μηχανισμό και να φέρει στη θέση του έναν νέο μηχανισμό των οργανωμένων ένοπλων εργατών, κατά το πρότυπο της Κομμούνας.

Οι αναρχικοί απεναντίας ενώ είναι υπέρ της καταστροφής του Κράτους, δεν έχουν ξεκαθαρισμένη ιδέα του τι θα βάλει το προλεταριάτο στη θέση του και πώς θα χρησιμοποιήσει την επαναστατική του δύναμη, επίσης αρνούνται ότι το επαναστατικό προλεταριάτο έχει ανάγκη να χρησιμοποιήσει το Κράτος και να εγκαταστήσει την επαναστατική του δικτατορία. 3) Οι μαρξιστές θέλουν να χρησιμοποιήσουν το νεότερο κράτος ως μέσον προετοιμασίας των εργατών για την επανάσταση οι αναρχικοί τα αποκρούουν όλα αυτά.

Στην πολεμική αυτή ο Μαρξισμός αντιπροσωπεύεται από τον Παννέκεκ και όχι από τον Κάουτσκι, αφού ο ίδιος ο Μαρξ διακήρυξε ότι η απλή μεταβίβαση της παλιάς κρατικής μηχανής σε νέα χέρια δεν είναι καθόλου κατάκτηση της εξουσίας : Το προλεταριάτο οφείλει να συντρίψει αυτόν τον μηχανισμό και να τον αντικαταστήσει με κάτι εντελώς νέο. Ο Κάουτσκι μεταπηδά, από τον μαρξισμό στον οπορτουνισμό, γιατί γι' αυτόν δεν υπάρχει το ζήτημα της καταστροφής του Κράτους ζήτημα που είναι εντελώς απαράδεκτο για τους οπορτουνιστές. Και αφήνει έτσι σ' αυτούς την ελευθέρια να εξηγήσουν την «κατάκτηση» της εξουσίας ως προσηλύτιση της πλειοψηφίας.

Για να συγκαλύψει την διαστροφή αυτή του Μαρξισμού, ο Κάουτσκι επιδεικνύει πολυμάθεια, προσφέροντας «περικοπές» από τον ίδιο τον Μαρξ. Ο Μαρξ έγραφε στα 1850 για την ανάγκη «της οριστικής συγκέντρωσης της δύναμης στα χέρια του Κράτους» και ο Κάουτσκι ρωτάει θριαμβευτικά: «Μήπως ο Παννέκεκ θέλει να καταστρέψει τον «Συγκεντρωτισμό»; Να ένα αστείο παιγνιδάκι που μοιάζει με την συνταύτιση που κάνει ο Μπερνστάιν στις απόψεις του Μαρξ και του Προυντόν για το ζήτημα του ομοσπονδιακού συστήματος κατά του Συγκεντρωτικού.

Η «περικοπή» αυτή του Κάουτσκι δεν έχει καθόλου την θέση της. Η νέα μορφή του Κράτους δέχεται το συγκεντρωτικό σύστημα όπως η παλιά, όταν π.χ. οι εργάτες συνενώνουν εκούσια τις ένοπλες δυνάμεις τους, αυτό είναι συγκεντρωτισμός, ο οποίος όμως θα βασίζεται στην τελεία καταστροφή του συγκεντρωτικού κρατικού μηχανισμού -Στράτου, αστυνομίας, γραφειοκρατίας. Η μέθοδος αυτή του Κάουτσκι βέβαια δεν είναι καθόλου έντιμη. Οι θαυμαστές διδασκαλίες του Μαρξ και του Έγκελς για την Κομμούνα παραλείπονται, και αναφέρεται μόνο μία περικοπή που δεν έχει καμία σχέση με το ζήτημα.

«Ίσως ο Παννέκεκ θέλει να καταργήσει τις κρατικές λειτουργίες των υπαλλήλων; (εξακολουθεί ο Κάουτσκι). Χωρίς υπαλλήλους όμως δεν μπορούμε να κάνουμε ούτε στις οργανώσεις του

κόμματος και των σωματείων μας, και πολύ λιγότερο στην διοίκηση του Κράτους. Για τους κρατικούς υπαλλήλους, το πρόγραμμα μας δεν ζητάει να εξαφανισθούν, άλλα να εκλέγονται από τον λαό. Το ζήτημά μας δεν είναι ποια ακριβώς μορφή θα πάρει ο διοικητικός μηχανισμός στο κράτος του μέλλοντος, άλλα να καθορίσουμε αν ο πολιτικός αγώνας μας θα καταστρέψει (κατά λέξη: διαλύσει, auflost) το Κράτος, πριν το κατακτήσουμε (τις λέξεις αυτές τις υπογραμμίζει ο Κάουτσκι). Ποιο υπουργείο π. χ. με τους υπαλλήλους του θα μπορούσε να καταργηθεί; (Εδώ γίνεται μια απαρίθμηση των υπουργείων τής Παιδείας, Δικαιοσύνης, Οικονομικών και Στρατιωτικών). Όχι ούτε ένα από τα τωρινά υπουργεία δεν μπορεί να καταργηθεί από τον πολιτικό μας αγώνα κατά της Κυβέρνησης... Επαναλαμβάνω για να προληφθεί κάθε παρεξήγηση, δεν πρόκειται εδώ για την μορφή που θα δώσει στο «Κράτος του μέλλοντος» μία νίκη της Σοσιαλδημοκρατίας, αλλά πως η αντιπολίτευση μας θα αλλάξει το σύγχρονο κράτος».

Αυτό είναι σωστή ταχυδακτυλουργία. Ο Παννέκεκ έθεσε το ζήτημα της *Επανάστασης*. Τόσο ο τίτλος του άρθρου του όσο και τα αποσπάσματα που αναφέραμε παραπάνω το δείχνουν αρκετά καθαρά. Αλλά ο Κάουτσκι πηδώντας στο ζήτημα της «αντιπολίτευσης» μετατρέπει την άποψη από επαναστατική σε οπορτουνιστική. Κατά την γνώμη του πρέπει προς το παρόν να περιοριστούμε σε μια αντιπολίτευση και μετά την κατάκτηση της εξουσίας θα μπορούμε να μιλήσουμε για άλλα πράγματα. *Η επανάσταση εξαφανίζεται* : αυτό ακριβώς ζητούν και οι οπορτουνιστές.

Το κύριο ζήτημά μας δεν είναι η αντιπολίτευση ούτε ο γενικός πολιτικός αγώνας, αλλά η *Επανάσταση*. Και επανάσταση είναι η καταστροφή του διοικητικού μηχανισμού, και η αντικατάσταση του από την νέα προλεταριακή εξουσία των ένοπλων εργατών.

Ο Κάουτσκι δείχνει ένα «μοιρολατρικό σεβασμό» προς τα Υπουργεία: γιατί όμως δεν μπορούν να αντικατασταθούν, π.χ. από συμβούλια ειδικών που θα λειτουργούν μέσα στο καθεστώς των κυριάρχων και παντοδυνάμων συμβουλίων των αντιπροσώπων εργατών και στρατιωτών; Το ουσιαστικό όμως σημείο δεν είναι καθόλου αν τα Υπουργεία θα μείνουν ή θα μετατραπούν σε συμβούλια ειδικών ή σε άλλου είδους θεσμούς, όλα αυτά δεν έχουν καμιά σημασία. Το κύριο ζήτημα είναι αν θα διατηρήσουμε την παλιά κυβερνητική μηχανή, ποτισμένη από την ρουτίνα και την σκουριά, και δεμένη με χίλιους δεσμούς προς την πλουτοκρατία, ή αυτή θα συντριφτεί και θα αντικατασταθεί με κάτι εντελώς νέο; Επανάσταση δεν θα πει ότι θα κυβερνά η νέα τάξη με την παλιά κυβερνητική μηχανή, αλλά ότι θα σαρώσει τον μηχανισμό αυτό και, θα διοικεί με νέα μηχανή.

Την θεμελιώδη αυτή ιδέα του Μαρξισμού, ο Κάουτσκι την παραλείπει ή δεν την εννοεί καθόλου. Η ερώτηση του σχετικά με τους υπαλλήλους δείχνει καθαρά ότι πολύ λίγο ένοιωσε τα διδάγματα της Κομμούνας και την διδασκαλία του Μαρξ.

«Δεν μπορούμε να κάνουμε χωρίς υπαλλήλους ούτε στις οργανώσεις του κόμματος και των σωματείων μας» δεν μπορούμε να κάνουμε χωρίς υπαλλήλους μέσα στο *Κεφαλαιοκρατικό καθεστώς*, στην κυριαρχία τής πλουτοκρατίας. Το προλεταριάτο καταπιέζεται, οι εργαζόμενες μάζες καταντούν σε κατάσταση δουλείας υπό τον καπιταλισμό, η δημοκρατία πνίγεται, συντρίβεται, διαμελίζεται, κολοβώνεται από τον καπιταλισμό, την μισθοδουλεία, την δυστυχία και την αθλιότητα των μαζών. Ακριβώς οι όροι της ζωής μέσα στο κεφαλαιοκρατικό καθεστώς είναι τα μόνα αίτια, που οι υπάλληλοι των πολιτικών κομμάτων και των επαγγελματικών οργανώσεων μας είναι διεφθαρμένοι-ή μάλλον έχουν την τάση να διαφθαρούν, να γίνουν γραφειοκράτες, δηλαδή προνομιούχα πρόσωπα αποχωρισμένα από την μάζα, που στέκουν πιο ψηλά απ' αυτήν. Αυτή είναι ακριβώς η ουσία της γραφειοκρατίας, και πριν απομακρυνθούν οι κεφαλαιούχοι και

ανατραπεί η πλουτοκρατία, κανείς δεν μπορεί να εμποδίσει ακόμη και τους υπαλλήλους των εργατών να είναι έως ένα βαθμό «γραφειοκρατικοποιημένοι».

Με αυτά που λέει ο Κάουτσκι θα μπορούσε κανείς να φαντασθεί ότι ένα σοσιαλιστικό καθεστώς με εκλεγμένους υπαλλήλους θα μπορούσε να ανεχθεί τούς γραφειοκράτες και την γραφειοκρατία.

Αυτό είναι το μεγαλύτερο λάθος. Ο Μαρξ πήρε το παράδειγμα της Κομμούνας, για να δείξει ότι στο σοσιαλιστικό καθεστώς οι υπάλληλοι των εργατών θα πάψουν να είναι «γραφειοκράτες» και προπάντων όταν η εκλογή των συνοδεύεται και με το δικαίωμα της αντικατάστασης περισσότερο ακόμη όταν ο μισθός τους ελαττωθεί στο επίπεδο της πληρωμής των κοινών εργατών και ακόμη περισσότερο πάλι, όταν οι κοινοβουλευτικοί θεσμοί αντικαθίστανται από «εργατικούς οργανισμούς που συγχρόνως εκδίδουν και εκτελούν τους νόμους».

Όλα τα επιχειρήματα του Κάουτσκι κατά του Παννέκεκ, και κυρίως το θριαμβευτικό σημείο του ότι δεν μπορούμε να κάνουμε χωρίς υπαλλήλους ούτε στις οργανώσεις του κόμματος και των σωματείων μας, δεν δείχνουν άλλο παρά ότι ο Κάουτσκι υιοθετεί τα παλιά «επιχειρήματα» του Μπερνστάιν εναντίον αυτού του Μαρξισμού.

Τα *Θεμέλια του Σοσιαλισμού*, το βιβλίο αυτό του αποστάτη Μπερνστάιν αντικρούει την ιδέα της «πρωτόγονης» δημοκρατίας -της «σχολαστικής δημοκρατίας», όπως την ονομάζει- την καθορισμένη εντολή, τους υπαλλήλους που δεν ανταμείβονται, τα ανίσχυρα κεντρικά αντιπροσωπευτικά σώματα, κ.τ.λ. Η πείρα των αγγλικών επαγγελματικών ενώσεων, όπως ερμηνεύεται από το ζεύγος Webbs, δείχνει κατά τον Μπερνστάιν πόσο εσφαλμένη είναι η ιδέα της «πρωτόγονης δημοκρατίας». Εβδομήντα ολόκληρα χρόνια εξέλιξης «με απόλυτη ελευθερία» έπεισαν πράγματι τις επαγγελματικές ενώσεις ότι η πρωτόγονη δημοκρατία είναι περιττή, και τις οδήγησαν να την αντικαταστήσουν με τον συνήθη κοινοβουλευτισμό συνδυαζόμενο με την γραφειοκρατία.

Αλλά η «απόλυτη ελευθερία» με την οποία αναπτύχθηκαν οι επαγγελματικές ενώσεις, ήταν στην πραγματικότητα τέλεια κεφαλαιοκρατική υποδούλωση, στην οποία –τι φυσικότερο;- «δεν μπορεί κανείς να κάνει χωρίς» παραχωρήσεις στην κυρίαρχη δύναμη της βίας και της ψευτιάς, που αποκλείουν τους «ταπεινούς» από τις υποθέσεις της «ανώτερης» διοίκησης.

Στο σοσιαλιστικό καθεστώς μοιραία θα αναζητήσει ένα μεγάλο μέρος από την πρωτόγονη δημοκρατία. Για πρώτη φορά στην ιστορία των πολιτισμένων εθνών η μάζα του πληθυσμού θα υψωθεί, απάνω από ψηφοφορίες και εκλογές, στον άμεσο έλεγχο της καθημερινής διεύθυνσης των υποθέσεων του έθνους. Στο σοσιαλιστικό καθεστώς όλοι θα λάβουν μέρος στην ιδέα να μην υπάρχουν καθόλου κυβερνήτες.

Το ευρύ κριτικό-αναλυτικό πνεύμα του Μαρξ ένιωσε ότι τα πρακτικά μέτρα της Κομμούνας περιείχαν την επαναστατική αυτή αφετηρία που τρομάζει τους οπορτουνιστές, και την οποία αυτοί δεν θέλουν να αναγνωρίσουν, είτε από δειλία, είτε γιατί δεν θέλουν να χωρισθούν οριστικά από την πλουτοκρατία, την οποία επίσης οι αναρχικοί δεν θέλουν να νιώσουν είτε από υπερβολική βία, είτε από μια γενική αδυναμία κατανόησης των όρων των μεγάλων κοινωνικών μεταβολών.

«Δεν μπορεί κανείς ούτε να σκεφθεί καν για την συντριβή της παλιάς κυβερνητικής μηχανής, γιατί πώς θα μπορούσαμε να κάνουμε χωρίς υπουργεία, και χωρίς υπαλλήλους;» έτσι σκέπτεται ο οπορτουνιστής, ποτισμένος από υποκρισία και καταφοβισμένος πραγματικά από την επανάσταση, από την δημιουργική δύναμη της επανάστασης (όπως οι Σοσιαλεπαναστάτες και οι Μενσεβίκοι μας). Ο καθένας πρέπει να σκέπτεται μόνο για την καταστροφή της παλιάς κυβερνητικής μηχανής είναι περιττό να ζητήσει συγκεκριμένα διδάγματα στα περασμένα προλεταριακά επαναστατικά κινήματα ή να αναλύει με τι και πώς θα αντικαταστήσει αυτό που καταστράφηκε» έτσι σκέπτεται ο αναρχικός, δηλαδή οι καλύτεροι από τους αναρχικούς και όχι αυτοί που ακολουθούν τον

Κροπότκιν και Σία πίσω από την πλουτοκρατία και έτσι ο αναρχικός καταλήγει σε μια τακτική απελπισίας και όχι σε μια συγκεκριμένη εργασία, με ακλόνητο θάρρος αλλά συγχρόνως και με εκτίμηση των όρων με τους οποίους προοδεύουν οι μάζες.

Ο Μαρξ μάς διδάσκει να αποφεύγουμε και τα δυο αυτά σφάλματα. Μας συμβουλεύει να καταστρέψουμε με τόλμη την παλιά κυβερνητική μηχανή, και συγχρόνως μας δείχνει πως να θέσουμε συγκεκριμένα το ζήτημα: Η Κομμούνα μπόρεσε, μέσα σε μερικές εβδομάδες, να αρχίσει την ανοικοδόμηση μιας νέας προλεταριακής κρατικής μηχανής εφαρμόζοντας τα μέτρα που δείξαμε παραπάνω για να εξασφαλίσει την επέκταση της δημοκρατίας στην οποία η γραφειοκρατία δεν θα υπάρχει. Ας διδαχθούμε το επαναστατικό θάρρος από τους οπαδούς της Κομμούνας. Στα πρακτικά τους μέτρα μπορούμε να βρούμε μια υπόδειξη των πρακτικών καθημερινών μέτρων που μπορούν αμέσως να εφαρμοσθούν, ακολουθώντας τον δρόμο αυτό θα φθάσουμε στην τέλεια καταστροφή της γραφειοκρατίας.

Η γραφειοκρατία μπορεί να καταργηθεί. Όταν το σοσιαλιστικό καθεστώς ελαττώσει τις ώρες της εργασίας, υψώσει τις μάζες σε μια νέα ζωή, δημιουργήσει τέτοιους όρους για την πλειοψηφία του πληθυσμού, ώστε να μπορεί ο καθένας χωρίς εξαίρεση να εκπληρώσει τις λειτουργίες της κυβέρνησης, τότε κάθε μορφή κράτους μαραίνεται τελείως.

«Η καταστροφή του Κράτους (έγραφε ο Κάουτσκι) δεν μπορεί ποτέ να γίνει με μια γενική απεργία, η οποία αποβλέπει μόνο να αποσπάσει παραχωρήσεις από την Κυβέρνηση σε ένα ειδικό ζήτημα ή να αντικαταστήσει μια εχθρική κυβέρνηση με άλλη που θα ευνοεί τα αιτήματα του προλεταριάτου. Ποτέ όμως, σε καμιά περίπτωση, δεν μπορεί μια νίκη του προλεταριάτου εναντίον μιας Κυβέρνησης να φθάσει στην καταστροφή του Κράτους. Μπορεί μόνο να φέρει κάποια αναδιοργάνωση (Verschiebung) των δυνάμεων εντός του Κράτους... Ο σκοπός λοιπόν του πολιτικού αγώνα μας μένει ο ίδιος, η κατάκτηση δηλαδή της εξουσίας εντός του Κράτους με την εξασφάλιση της πλειοψηφίας στο Κοινοβούλιο και την μετατροπή του Κοινοβουλίου σε κυρίαρχο κυβερνητικό σώμα».

Όλα αυτά δεν είναι παρά ο χυδαιότερος οπορτουνισμός: πραγματικά η επανάσταση αποκηρύσσεται, ενώ υποστηρίζεται με τα λόγια. Η φαντασία του Κάουτσκι δεν φθάνει πιο πέρα από μια «Κυβέρνηση ευνοϊκή στο προλεταριάτο».

Οπισθοδρόμηση σε σύγκριση με το 1847, όταν το Κομμουνιστικό Μανιφέστο διακήρυξε «την ανύψωση του προλεταριάτου σε κυβερνώσα τάξη. Ο Κάουτσκι θα μπορέσει να πραγματοποιήσει την αγαπημένη του «ενότητα» με τους Σάιντμαν, Πλεχάνωφ και Βαντερβέλντε: όλοι αυτοί θα βρεθούν σύμφωνοι να εργασθούν για μια κυβέρνηση «ευνοϊκή προς το προλεταριάτο».

Αλλά εμείς θα χωρισθούμε από τους προδότες αυτούς του Σοσιαλισμού. Εργαζόμαστε για την τελεία καταστροφή της παλιάς κυβερνητικής μηχανής, με τον σκοπό οι ένοπλοι εργάτες να γίνουν Κυβέρνηση, πράγμα που είναι εντελώς διαφορετικό. Ο Κάουτσκι μπορεί να χαιρέται την ευχάριστη συντροφιά των Λέγκιν, Νταβίντ, Πλεχάνωφ, Ποτρέσσωφ, Τσερετέλλι και Τσέρνωφ, που επιθυμούν επίσης να εργασθούν για την «αναδιοργάνωση των δυνάμεων εντός του Κράτους... την εξασφάλιση της πλειοψηφίας στο Κοινοβούλιο και την κυριαρχία του Κοινοβουλίου επί της Κυβέρνησης». Πολύ ευγενής σκοπός, τον οποίο δέχονται ολόψυχα οι οπορτουνιστές, και στον οποίον όλα μένουν μέσα στο πλαίσιο μιας μικροαστικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας.

Εμείς όμως θα χωριστούμε από τους οπορτουνιστές. Και ολόκληρο το συνειδητό προλεταριάτο θα είναι μαζί μας όχι για μια «αναδιοργάνωση των δυνάμεων», αλλά για την ανατροπή της κεφαλαιοκρατίας, την καταστροφή του αστικού κοινοβουλευτισμού, την εγκαθίδρυση της πραγματικής δημοκρατίας κατά τον τύπο της Κομμούνας, δηλαδή της Δημοκρατίας των Σοβιέτ (Συμβουλίων) των αντιπροσώπων εργατών και στρατιωτών για την επαναστατική δικτατορία του προλεταριάτου.

Εκτός της «δεξιάς» του Κάουτσκι υπάρχουν στον διεθνή σοσιαλισμό, και άλλες τάσεις, όπως είναι η Σοσιαλιστική Μηνιαία (Sozialistische Monatshefte) στη Γερμανία (Λέγκιν, Δαβίδ, Κολμπ και πολλοί άλλοι, μαζί με τους Σκανδιναβούς Στάουνιγκ και Μπράντιγκ), οι οπαδοί του Ζωρές και του Βαντερβέλντε στη Γαλλία και στο Βελγιο, ο Τουράτι, ο Τρέβες και οι άλλοι αντιπρόσωποι της δεξιάς πτέρυγας του Ιταλικού Κόμματος, οι Φαβιανοί και οι ανεξάρτητοι (το Ανεξάρτητο Εργατικό Κόμμα, εξαρτώμενο στην πραγματικότητα πάντα από τους Φιλελεύθερους) στην Αγγλία και άλλες παρόμοιες ομάδες. Όλοι αυτοί Οι κύριοι, ενώ παίζουν ένα μεγάλο, πολλές φορές τον κυριότερο ρόλο στην κοινοβουλευτική εργασία και στο εκδοτικό έργο του κόμματος, αποκρούουν τελείως την δικτατορία του προλεταριάτου και διεξάγουν πολιτική απροκάλυπτα οπορτουνιστική. Στα μάτια των κύριων αυτών, η δικτατορία του προλεταριάτου «αντιβαίνει», προς την δημοκρατία! Αλήθεια όμως δεν υπάρχει τίποτε που να τούς ξεχωρίζει από τους μικροαστούς δημοκράτες.

Οι περιπτώσεις αυτές, μας δίνουν το δικαίωμα να συμπεράνουμε ότι η Δευτέρα Διεθνής, στο πρόσωπο της τεραστίας πλειοψηφίας των επίσημων αντιπροσώπων εξέπεσε τελείως στον οπορτουνισμό. Τα διδάγματα της Κομμούνας όχι μόνο λησμονήθηκαν αλλά και διεστράφησαν.

Αντί να τονισθεί εμφαντικά στους εργάτες η προσέγγιση της στιγμής που θα σαρώσουν την παλιά κρατική μηχανή και θα την αντικαταστήσουν με μια νέα χρησιμοποιώντας έτσι την πολιτική τους επικράτηση ως βάση της Σοσιαλιστικής αναδιοργάνωσης της Κοινωνίας, διδάσκονται στους εργάτες ακριβώς τα αντίθετα και εμφανίζεται η «κατάληψη της εξουσίας» με τέτοιο τρόπο ώστε μένουν ανοιχτές χιλιάδες πόρτες στον οπορτουνισμό.

Η σύγχυση αυτή ή η παρασιώπηση του ζητήματος της σχέσης μιας προλεταριακής επανάστασης προς το Κράτος, δεν μπορούσε παρά να έχει μεγάλη επίδραση, την στιγμή αυτή που τα Κράτη με τον στρατιωτικό οργανισμό τους, ενισχυμένο από τον ιμπεριαλιστικό ανταγωνισμό, μετατράπηκαν σε φοβερά στρατιωτικά τέρατα που καταβροχθίζουν χιλιάδες υπάρξεις, φιλονικώντας αν η Αγγλία ή η Γερμανία –η μία ή η άλλη ομάδα των χρηματιστών θα κυριαρχήσει στον κόσμο.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το βιβλιαράκι αυτό γράφτηκε τον Αύγουστο και Σεπτέμβριο του 1917. Είχα ήδη ετοιμάσει το σχέδιο του επόμενου, έβδομου κεφαλαίου, για τα διδάγματα των Ρωσικών Επαναστάσεων του 1905 και 1917.

Αλλά, εκτός από τον τίτλο, δεν κατόρθωσα να γράψω ούτε μια γραμμή του κεφαλαίου, με εμπόδισε μια πολιτική κρίση -τα προανακρούσματα της επανάστασης του Νοεμβρίου 1917. Τέτοιο εμπόδιο το δέχεται κανείς πάντοτε με ευχαρίστηση. Εν πάση περιπτώσει το τελευταίο αυτό μέρος του βιβλίου αφιερωμένο στα διδάγματα των Ρωσικών επαναστάσεων του 1905 και 1917, χωρίς αμφιβολία θα αναβληθεί για πολύ καιρό: είναι πολύ ωφελιμότερο να ζει κανείς μέσα στην πείρα μιας επανάστασης, παρά να γράφει γι' αυτήν.

Πετρούπολη, 30 Νοεμβρίου 1917.

ΛΕΝΙΝ